

HRVATSKA NARODNA BANKA

Polugodišnja informacija

o financijskom stanju, stupnju ostvarenja
stabilnosti cijena i provedbi monetarne
politike za drugo polugodište 2018.

Zagreb, svibanj 2019.

HNB

POLUGODIŠNJA INFORMACIJA 2018.

IZDAVAČ

HRVATSKA NARODNA BANKA
Direkcija za izdavačku djelatnost
Trg hrvatskih velikana 3
10000 Zagreb
Telefon centrale: 01/4564-555
Telefon: 01/4565-006
Telefaks: 01/4564-687

www.hnb.hr

Molimo korisnike ove publikacije da pri korištenju podataka obvezno navedu izvor.
Sve eventualno potrebne korekcije bit će unesene u web-verziju.

ISSN 1848-7505 (online)

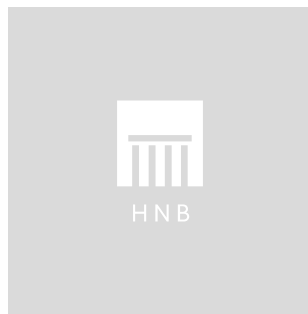
HNB

HRVATSKA NARODNA BANKA

POLUGODIŠNJA INFORMACIJA

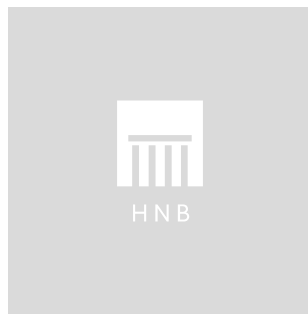
o financijskom stanju, stupnju ostvarenja
stabilnosti cijena i provedbi monetarne politike

za drugo polugodište 2018.

Sadržaj

1. Sažetak	1	Okvir 2. Intenziviranje rasta gotovinskih nenamjenskih kredita i potencijalni rizici za financijsku stabilnost	20
2. Kretanja u globalnom okružju	2	8. Tokovi kapitala s inozemstvom	24
2.1. Glavni hrvatski vanjskotrgovinski partneri	2	9. Monetarna politika	26
2.2. Cijene, tečajevi i uvjeti financiranja	2	10. Javne financije	28
3. Agregatna ponuda i potražnja	4	11. Upravljanje međunarodnim pričuvama	30
3.1. Agregatna potražnja	4	11.1. Struktura i kretanje međunarodnih pričuva	30
3.2. Agregatna ponuda	6	11.2. Financijska tržišta i rezultat upravljanja međunarodnim pričuvama u 2018.	31
4. Tržište rada	7	12. Poslovanje kreditnih institucija	32
4.1. Zaposlenost i nezaposlenost	7	12.1. Banke	32
4.2. Plaće i jedinični trošak rada	8	12.2. Stambene štedionice	34
5. Inflacija	9	Kratice i znakovi	48
6. Tekući i kapitalni račun platne bilance	11		
6.1. Vanjska trgovina i konkurentnost	11		
6.2. Dohoci i transakcije s EU-om	12		
7. Financiranje privatnog sektora	14		
Okvir 1. Obilježja malih i srednjih poduzeća u pristupu financiranju – saznanja iz Ankete	18		

1. Sažetak

Gospodarska se aktivnost u drugoj polovini 2018. povećala za 2,6% u usporedbi s istim razdobljem prethodne godine, pri čemu se rast krajem godine usporio. Povećanju realnog BDP-a najviše je pridonio rast osobne potrošnje, koji odražava nastavak povoljnih kretanja na tržištu rada, povećano zaduživanje i visoku razinu potrošačkog optimizma. Pozitivan doprinos dao je i izvoz robe i usluga, no dinamika rasta te sastavnice zamjetno se usporila u odnosu na prvo polugodište. Tijekom drugoga polugodišta, a poglavito na kraju godine, intenzivirala se i ukupna investicijska aktivnost. Pozitivan doprinos gospodarskom rastu dala je također državna potrošnja. Snažna domaća potražnja rezultirala je visokim rastom uvoza, zbog čega je doprinos neto izvoza povećanju realnog BDP-a ostao negativan.

Na tržištu rada nastavila su se povoljna kretanja. Zabilježen je nastavak rasta zaposlenosti, koji je bio široko rasprostranjen, pri čemu je najsnažniji doprinos povećanju zaposlenosti ostvaren u uslužnim djelatnostima privatnog sektora. Istodobno se nezaposlenost nastavila smanjivati, pa je sezonski prilagođena administrativna stopa nezaposlenosti u drugom polugodištu 2018. iznosila 9,3% radne snage. Plaće su nastavile rasti, stoga je prosječna bruto plaća u drugom polugodištu 2018. bila za 4,4% veća nego u istom razdoblju prethodne godine. Rast realne neto plaće bio je nešto manje izražen (3,9%), zbog godišnjeg rasta indeksa potrošačkih cijena.

Inflacija potrošačkih cijena u drugoj se polovini godine usporila s 2,4% u lipnju 2018. na 0,8% u prosincu 2018. Tome je ponajviše pridonijelo usporavanje godišnje stope rasta cijena energije te, u manjoj mjeri, smanjenje godišnje stope promjene cijena neprerađenih prehrambenih proizvoda i industrijskih proizvoda. S druge strane, temeljna se inflacija blago ubrzala, s 0,7% u lipnju 2018. na 1,0% u prosincu 2018., što je bilo rezultat povećanja doprinosa cijena prerađenih prehrambenih proizvoda (ponajviše zbog povećanja proizvođačkih cijena duhanskih proizvoda i rasta trošarina u prosincu) i usluga čije se cijene formiraju na tržišnoj osnovi.

Na tekućem i kapitalnom računu platne bilance u drugoj je polovini 2018. zabilježeno blago povećanje viška u odnosu na isto razdoblje prethodne godine, čemu je pridonio daljnji rast neto izvoza usluga te poboljšanje zbroja salda na računima sekundarnog dohotka i kapitalnih transakcija. Za razliku od toga, produbljenje manjka u robnoj razmjeni s inozemstvom i nepovoljna kretanja na računu primarnog dohotka imala su suprotan učinak. Na financijskom računu platne bilance nastao je neto odljev kapitala, kao posljedica smanjenja neto dužničkih obveza prema inozemstvu, dok se neto priljev vlasničkih ulaganja povećao. U skladu s time relativni pokazatelji inozemne zaduženosti i stanja međunarodnih ulaganja nastavili su se poboljšavati.

HNB je u drugoj polovini 2018. nastavio provoditi ekspanzivnu monetarnu politiku podržavajući visoku likvidnost monetarnog sustava i istodobno održavati nominalni tečaj kune prema euru stabilnim. Povećanju likvidnosti najviše su pridonijeli otkupi deviza od poslovnih banaka, kojima su ublaženi aprecijacijski pritisci na domaću valutu i povećane bruto međunarodne pričuve. U uvjetima visoke likvidnosti nastavio se višegodišnji trend poboljšavanja domaćih uvjeta financiranja, a zajedno s ublažavanjem standarda kreditiranja i rastom kreditne potražnje plasmani domaćim sektorima nastavili su se povećavati.

Međunarodne pričuve HNB-a pokazale su tijekom 2018. drugi najveći apsolutni godišnji prirast. Snažnom godišnjem rastu pričuva najviše je pridonio zamjetan otkup deviza od banaka, čime je osigurana stabilnost tečaja domaće valute. Pritom je ostvarena odgovarajuća razina zarade od ulaganja pričuva, i to u nepovoljnom okružju produljenog razdoblja negativnih eurskih kamatnih stopa. Istodobno je uspješno ispunjen osnovni mandat upravljanja međunarodnim pričuvama, koji se odnosi na načela likvidnosti i sigurnosti pričuva.

U 2018. zabilježen je rast imovine i profitabilnosti banaka te i nadalje visoka kapitaliziranost sustava. Na povećanje ukupne imovine od 4,4% zamjetan utjecaj imao je rast kredita, ponajviše zbog jačanja kreditne aktivnosti prema stanovništvu. Rast profitabilnosti ostvaren je zahvaljujući manjim troškovima kreditnog rizika, uz ključan utjecaj manjih troškova povezanih s grupom Agrokor. Zbog poteškoća u poslovanju te grupe zarada banaka u 2017. bila je snažno opterećena troškovima kreditnog rizika. S padom tih troškova u 2018. godini prinos na imovinu (ROAA) i prinos na kapital (ROAE) oporavili su se i porasli na 1,4% odnosno 8,6%.

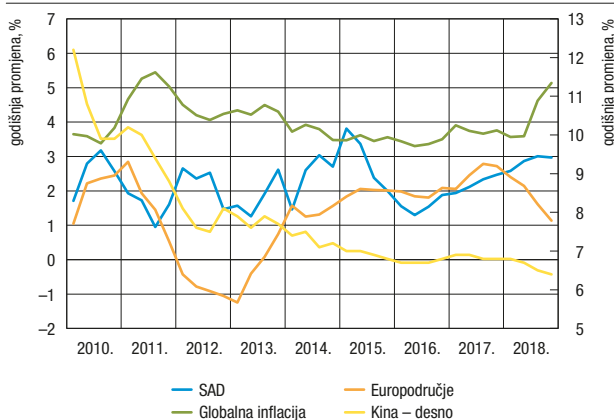
Kada je riječ o izloženosti kreditnom riziku, udio loših kredita nastavio se smanjivati te je na kraju 2018. iznosio 9,8%, pri čemu je prodaja potraživanja imala ključan utjecaj na takva kretanja. Stopa ukupnoga kapitala smanjila se na 22,9%, zbog jačanja poslovnih aktivnosti banaka i rasta izloženosti kreditnom riziku. Premda smanjena, stopa je i nadalje bila vrlo visoka, a čak i kada bi sve loše izloženosti postale u cijelosti nenaplative, zadržala bi visoku vrijednost (19,9%).

Nakon manjka od oko 0,7 mlrd. kuna prema metodologiji ESA 2010 ostvarenog u prvom polugodištu, u drugom je polugodištu 2018. višak opće države iznosio 1,4 mlrd. kuna. Takvo je ostvarenje znatno pogoršanje u odnosu na višak od 5,2 mlrd. kuna iz istog razdoblja prethodne godine, što zrcali znatno brži rast ukupnih rashoda (12,1%) u odnosu na ukupne prihode (7,0%). Kada je riječ o kretanju javnog duga, njegov je omjer prema BDP-u na kraju prosinca 2018. iznosio 74,6%, što je za 1,7 postotnih bodova manje u odnosu na lipanj iste godine.

2. Kretanja u globalnom okružju

Tijekom druge polovine 2018. gospodarska se aktivnost na globalnoj razini zamjetno usporila, posebno među razvijenim zemljama, što je bilo praćeno i slabljenjem globalne trgovine. Usporavanje gospodarske aktivnosti osobito je došlo do izražaja u zemljama europodručja, i to najviše u Njemačkoj, što se onda odrazilo i na druga europska tržišta. Kod najznačajnijih tržišta u nastajanju također je primjetljivo usporavanje rasta, posebice u Kini, djelomično i zbog jačanja trgovinskih tenzija sa SAD-om. Kriza na nekim latinoameričkim i europskim tržištima u nastajanju dodatno se produbila. Globalna je inflacija porasla u drugoj polovini 2018., ali uglavnom u zemljama s tržištima u nastajanju zahvaćenima krizom, dok je u većini razvijenih zemalja i dalje bila potisnuta. Unatoč labavim monetarnim politikama koje su prevladavale u većini velikih gospodarstava, a zbog jačanja neizvjesnosti i rizika, uvjeti financiranja na globalnoj se razini počeli pogoršavati.

Slika 2.1. Gospodarski rast odabranih tržišta i globalna inflacija

Izvori: Eurostat; BEA; NBS; MMF

Za razliku od većine drugih velikih razvijenih gospodarstava, američko je gospodarstvo u drugom polugodištu 2018. nastavilo iskazivati rast po visokoj godišnjoj stopi od 3,0%. Tome je najviše pridonijela snažna osobna potrošnja, koja je i dalje najvažniji pokretač gospodarske aktivnosti. Američko tržište rada bilo je izrazito dinamično, s iznimno niskom stopom nezaposlenosti. Znatno su rastu pridonijele i investicije privatnog sektora, zahvaljujući poreznom rasterećenju, a i državna je potrošnja dala nešto snažniji doprinos nego u prethodnim razdobljima, dok je doprinos neto izvoza robe i usluga i nadalje negativan. U takvim su uvjetima i domaći inflatorni pritisci dosta ojačali pa je inflacija čak i prelazila ciljanu razinu Fed-a te je tijekom druge polovine 2018. u prosjeku iznosila 2,4%.

Što se tiče europodručja, nakon rasta realnog BDP-a od 2,3% u prvoj polovini 2018., gospodarski se rast u drugom polugodištu usporio i iznosio 1,4%, a takav je trend bio široko rasprostranjen među zemljama članicama. Najznačajniji pojedinačni utjecaj na usporavanje rasta imale su najveće članice – Njemačka, Francuska i Italija, no relativno usporavanje najviše se osjetilo kod onih zemalja koje su u prethodnim razdobljima

bilježile iznadprosječan rast, primjerice Irska. Takvim su kretanjima u europodručju uvelike pridonijeli vanjski čimbenici, i to najviše rast globalne neizvjesnosti koja se počela nepovoljno odražavati na izvozni sektor, ali i specifični domaći čimbenici u pojedinim zemljama. U Njemačkoj su na gospodarsku aktivnost npr. nepovoljno utjecali problemi glede prilagodbe automobilske industrije novim ekološkim standardima, a u Francuskoj su to bili česti protesti “žutih prsluka”. Talijansko je gospodarstvo u tom razdoblju bilo izloženo povećanoj neizvjesnosti zbog neslaganja s institucijama EU-a u vezi s fiskalnom politikom, što je pridonijelo pogoršanju ekonomskog raspoloženja i uvjeta financiranja.

2.1. Glavni hrvatski vanjskotrgovinski partneri

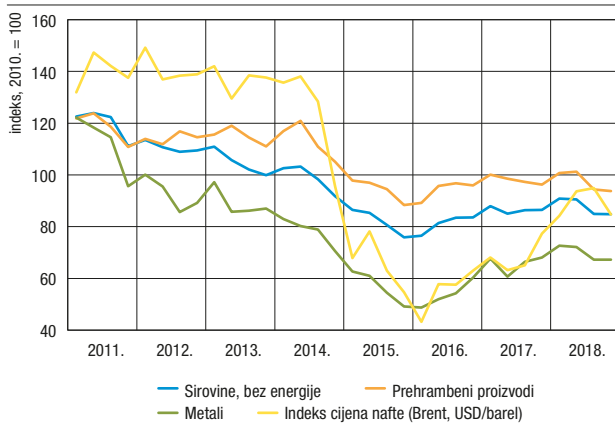
Kod većine važnijih hrvatskih trgovinskih partnera, posebno onih u europodručju, u drugom se polugodištu 2018. rast usporio. Najviše se to odnosi na Italiju, koja je u drugom polugodištu 2018. bila u recesiji. Osim toga, značajan učinak na gospodarsku aktivnost na široj europskoj razini imalo je slabljenje njemačkoga gospodarstva, čiji se godišnji rast prepolovio s 2,0% u prvoj polovini godine na 0,9%. Oslabio je i rast u Austriji te, u nešto manjoj mjeri, u Sloveniji.

Što se tiče vanjskotrgovinskih partnera u jugoistočnoj regiji, većina je zemalja, uključujući Srbiju te Bosnu i Hercegovinu, u drugom polugodištu 2018. zabilježila blago usporavanje gospodarskog rasta u odnosu na prethodni dio godine. Unatoč tome, riječ je o hrvatskim vanjskotrgovinskim partnerima koji bilježe najdinamičnija ostvarenja kad je riječ o gospodarskom rastu.

2.2. Cijene, tečajevi i uvjeti financiranja

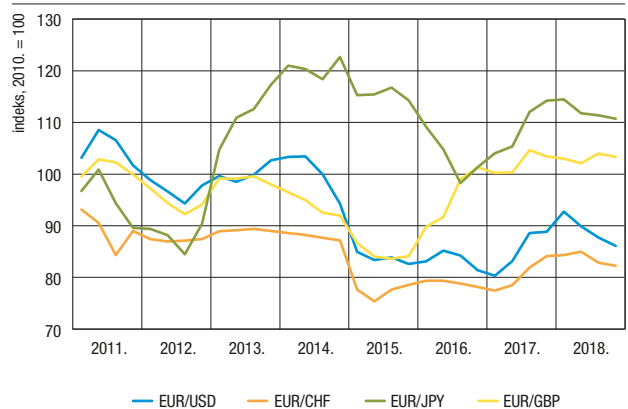
Cijene sirovina na svjetskom su se tržištu u drugom polugodištu 2018. smanjile. Pritom je kretanje prosječne cijene barela sirove nafte tipa Brent na svjetskom tržištu bilo prilično kolebljivo. Nakon što su na tržištu prevladale zabrinutosti glede globalnih gospodarskih izgleda i intenziviranja protekcionističkih trgovinskih mjera, cijena nafte snizila se s razine od 79 USD na kraju lipnja na oko 70 USD sredinom kolovoza. U drugoj polovini kolovoza cijena nafte opet je počela rasti, čemu su ponajviše pridonijela očekivanja slabije ponude nafte na svjetskom tržištu zbog skorašnjeg uvođenja američkih sankcija na iranski izvoz nafte, zatim pad proizvodnje nafte u Venezueli i nestabilne isporuke sirove nafte iz Libije. Početkom listopada cijena sirove nafte dosegla je 86 USD, ali je onda prekinut trend rasta te je cijena na kraju godine iznosila 53 USD. Pad cijene nafte može se objasniti rastom proizvodnje i zaliha u SAD-u, kao i povećanjem proizvodnje drugih najvećih proizvođača nafte. Osim toga, pad iranskog izvoza nakon uvođenja američkih sankcija bio je manji od očekivanoga. Istodobno su na strani potražnje prevladala očekivanja glede usporavanja rasta potražnje zbog intenziviranja trgovinskih napetosti i naznaka usporavanja globalnog rasta. Cijene sirovina bez energije, uključujući poljoprivredne sirovine, prehrambene proizvode i metale, u drugom su se polugodištu 2018. također smanjile.

Slika 2.2. Cijene sirovina na međunarodnom tržištu u američkim dolarima

Izvori: MMF; Bloomberg

Slika 2.4. Kretanje tečaja pojedinih valuta prema euru

Napomena: Rast indeksa označuje deprecijaciju valute prema euru.
Izvor: Eurostat

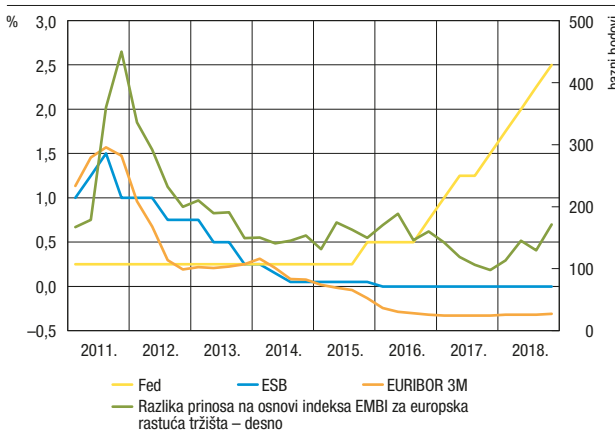
Tijekom druge polovine 2018. dodatno se pojačalo razilaženje SAD-a i europodručja u monetarnoj politici. Fed je tijekom tog razdoblja dva puta podizao referentnu kamatnu stopu, ukupno za 0,5 postotnih bodova. S druge strane, ESB nije mijenjao referentnu kamatnu stopu, te je provodio program otkupa obveznica u smanjenom obujmu od 30 mlrd. EUR mjesečno tijekom trećeg tromjesečja odnosno 15 mlrd. EUR tijekom četvrtog tromjesečja, nakon čega je program okončan.

Uvjeti financiranja za europske zemlje s tržištima u nastajanju dodatno su se pogoršali tijekom druge polovine 2018. U tom se razdoblju indeks EMBI za europska rastuća tržišta povećao približno za 30 baznih bodova u odnosu na kraj prethodne godine. Povećanu neizvjesnost na financijskim tržištima potencirale su rastuće trgovinske i političke tenzije te zabrinutost zbog gospodarske situacije u Turskoj.

Na svjetskome deviznom tržištu euro je u drugoj polovini 2018. godine oslabio prema važnijim svjetskim valutama, osim prema funti sterlinga, na koju je nepovoljno utjecala neizvjesnost glede Brexita. Tako se primjerice tečaj američkog dolara prema euru na kraju 2018. spustio na 1,15 EUR/USD,

što je za 1,5% niže nego na kraju prvog polugodišta. Podršku američkom dolaru davao je optimizam zbog povoljnih kretanja američkoga gospodarstva i rast potražnje za relativno sigurnijom američkom imovinom jer ulagači općenito pokazuju manju sklonost riziku. Na slabljenje eura prema američkom dolaru utjecala je i politička neizvjesnost u Italiji, koja je stvarala zabrinutosti glede održivosti javnih financija, te nepovoljni gospodarski pokazatelji u europodručju. Istodobno je pad sklonosti riziku djelovao na jačanje švicarskog franka prema euru. On je na kraju 2018. godine iznosio 1,13 EUR/CHF i bio za 3% niži nego na kraju lipnja.

Slika 2.3. Ključne kamatne stope i prosječna razlika prinosa na obveznice europskih rastućih tržišta kraj tromjesečja

Izvor: Bloomberg

3. Agregatna ponuda i potražnja

Godišnji rast realnog BDP-a u drugoj polovini 2018. iznio je 2,6% i blago se usporio u odnosu na ostvarenje u prethodnih šest mjeseci. Gospodarskom rastu na godišnjoj razini i dalje je najviše pridonosila osobna potrošnja, iako je njezin doprinos bio nešto slabiji u usporedbi s prvim polugodištem. Povećanju gospodarske aktivnosti pridonio je i izvoz robe i usluga, ali se njegova dinamika u drugoj polovini godine također usporila. Istodobno se intenzivirala investicijska aktivnost, a nešto snažniji pozitivan doprinos realnom rastu BDP-a dala je i državna potrošnja.

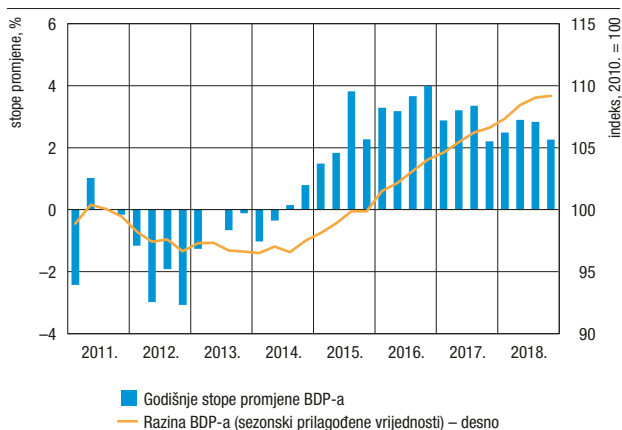
U drugoj se polovini 2018. bruto dodana vrijednost kretala dinamikom kao u prvom polugodištu te je godišnje povećanje BDV-a iznosilo 2,1%. Takvim je kretanjima najviše pridonio rast u djelatnostima trgovine, prijevoza i skladištenja te smještaja, pripreme i usluživanja hrane. Povećanje BDV-a na godišnjoj razini zabilježeno je i kod svih ostalih kategorija osim u industriji.

3.1. Agregatna potražnja

Prosječna godišnja stopa rasta realnog izvoza robe i usluga bila je u drugoj polovini 2018. slična kao i u prethodnih šest mjeseci (2,8%), ali se na tromjesečnoj razini ukupni izvoz kontinuirano smanjivao.

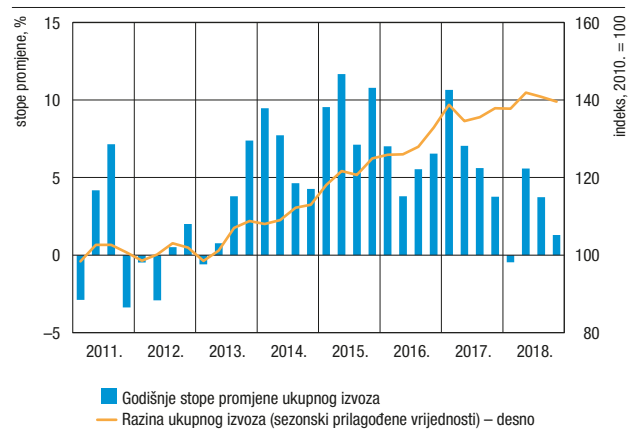
Godišnji rast izvoza robe u trećem se tromjesečju usporio na 5,2%, a na kraju godine gotovo je stagnirao (0,3%) zbog snažnog pada na tromjesečnoj razini. Pritom nominalni podaci o robnoj razmjeni pokazuju da se izvoz robe u drugoj polovini 2018. povećao u svim skupinama GIG-a osim kod netrajnih proizvoda te izvoza energije. Kada je riječ o izvozu usluga, nešto slabija ostvarenja u trećem tromjesečju 2018. rezultirala su nižom godišnjom stopom rasta u drugoj polovini godine u usporedbi s istim razdobljem 2017. Tako se na razini 2018. ukupan izvoz povećao za 2,8%, a u prethodnoj godini za 6,4%.

Slika 3.1. Bruto domaći proizvod realne vrijednosti

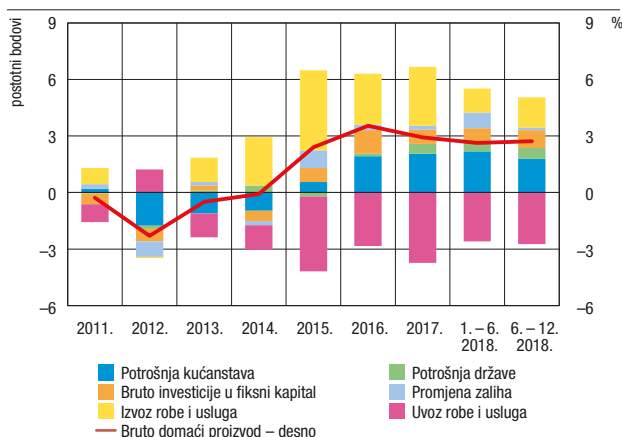
Izvor: DZS (sezonska prilagodba HNB-a)

Slika 3.3. Izvoz robe i usluga realne vrijednosti

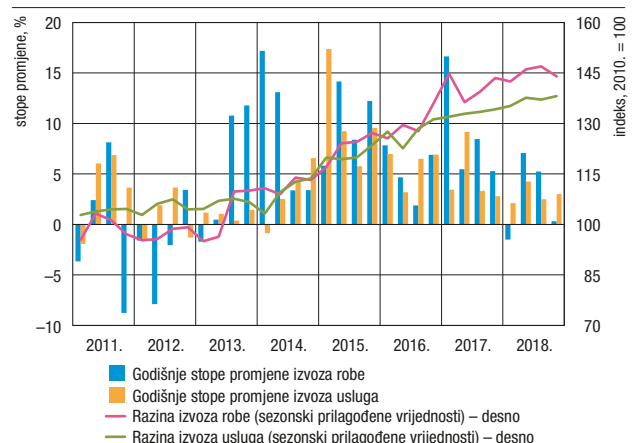
Izvor: DZS (sezonska prilagodba HNB-a)

Slika 3.2. Promjena BDP-a doprinosi po sastavnicama

Izvor: DZS

Slika 3.4. Realni izvoz robe i usluga

Izvor: DZS (sezonska prilagodba HNB-a)

Tijekom druge polovine 2018. osobna potrošnja nastavila se povećavati uz zamjetno intenziviranje krajem godine. Prosječna godišnja stopa rasta ipak se pritom blago smanjila, na 3,3%, nakon što je u prvom polugodištu bilo zabilježeno 3,7%. Povećanje potrošnje kućanstava odraz je nastavka povoljnih kretanja na tržištu rada, pri čemu se povećala zaposlenost, dok se stopa nezaposlenosti nastavila smanjivati. Osim toga, nastavio se i rast plaća. Na rast osobne potrošnje pozitivno je također djelovalo povećano zaduživanje i daljnji rast optimizma kućanstava, koji je kontinuirano jačao kako se približavao kraj godine. Promatra li se na razini cijele godine, osobna se potrošnja povećala za 3,5% i stoga dala najznačajniji doprinos rastu ukupne gospodarske aktivnosti.

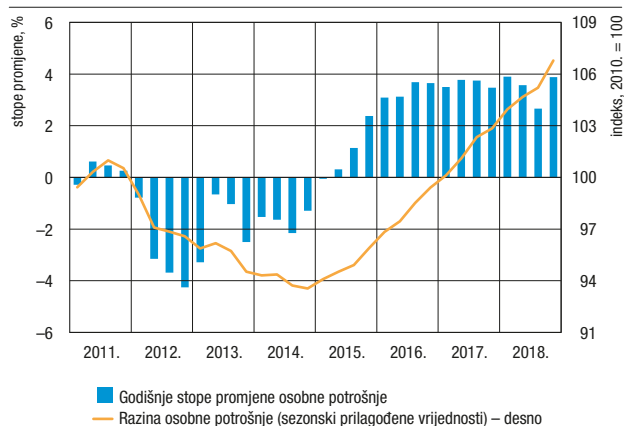
Rast bruto investicija u fiksni kapital u drugoj je polovini prošle godine porastao na 4,9%, s 3,3% koliko je iznosio šest mjeseci prije. Pritom se godišnji rast kapitalnih ulaganja u posljednjem tromjesečju 2018. značajno intenzivirao, na 6,1%, s 3,7% iz prethodna tri mjeseca, što je ponajprije posljedica povećanja investicija opće države. Tako se investicijska aktivnost u 2018. povećala za 4,1%, u odnosu na 3,8% iz 2017. godine.

Godišnji rast državne potrošnje u razdoblju od srpnja do prosinca 2018. ubrzao se na 3,1%, s 2,6%, koliko je iznosio u prvih šest mjeseci iste godine, što se vjerojatno može povezati s nastavkom rasta broja zaposlenih u javnim i državnim službama te intenziviranjem rasta intermedijarne potrošnje. Na razini cijele godine državna se potrošnja povećala za 2,9% i time pozitivno pridonijela ukupnome gospodarskom rastu.

Godišnji rast uvoza robe i usluga ubrzao se u drugoj polovini 2018. na 5,8%, u odnosu na 5,1% iz prvih šest mjeseci iste godine. Brži rast ponajprije odražava znatno povećanje uvoza robe u drugom polugodištu, a koji je ponajprije rezultat jačanja domaće potražnje.

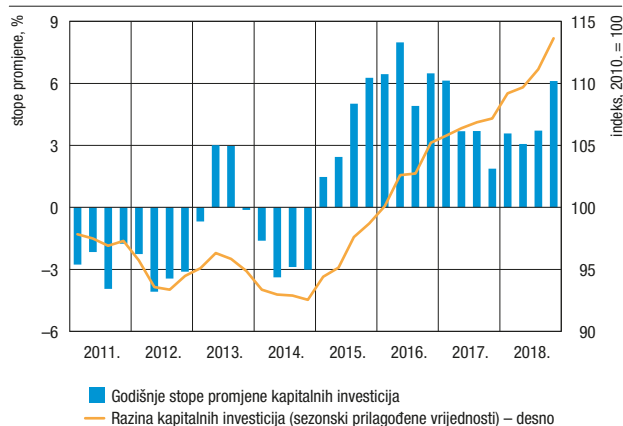
Nominalni podaci o robnoj razmjeni pokazuju da se u spomenutom razdoblju povećao uvoz kod svih glavnih industrijskih grupacija, pri čemu je niži godišnji rast u odnosu na prvih šest mjeseci zabilježen kod intermedijarnih dobara i netrajnih proizvoda za široku potrošnju. Na razini 2018. stopa rasta ukupnog uvoza iznosila je 5,5%, pa se značajno produbio negativan doprinos neto izvoza rastu realnog BDP-a u odnosu na 2017. godinu.

Slika 3.5. Osobna potrošnja realne vrijednosti

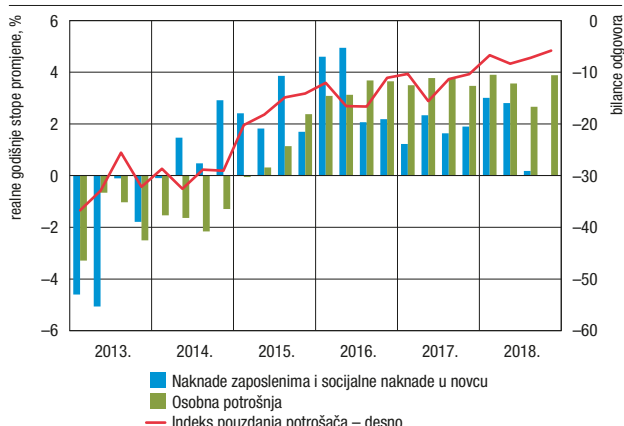
Izvor: DZS (sezonska prilagodba HNB-a)

Slika 3.7. Bruto investicije u fiksni kapital realne vrijednosti

Izvor: DZS (sezonska prilagodba HNB-a)

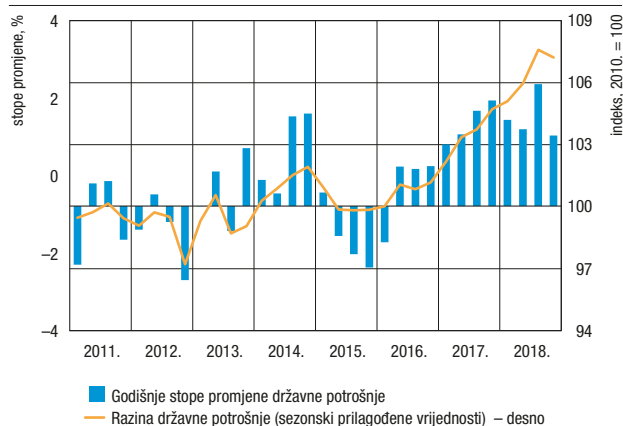
Slika 3.6. Odrednice osobne potrošnje realne vrijednosti i indeks

Napomena: Realne vrijednosti naknada zaposlenima i socijalnih naknada u novcu dobivene su deflacioniranjem nominalnih veličina deflatorom osobne potrošnje.

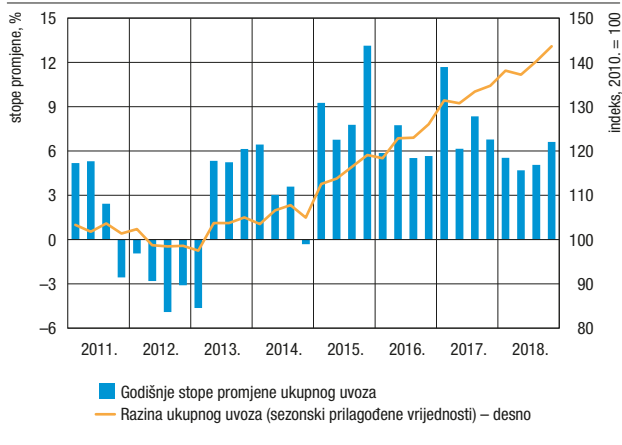
Izvori: DZS; Ipsos; HNB

Slika 3.8. Državna potrošnja realne vrijednosti

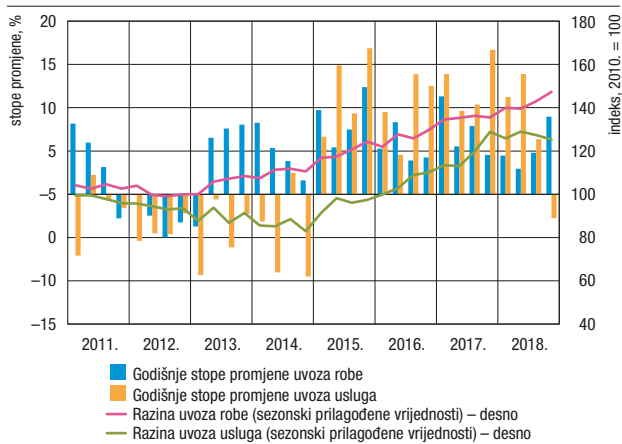
Izvor: DZS (sezonska prilagodba HNB-a)

Slika 3.9. Uvoz robe i usluga
realne vrijednosti

Izvor: DZS (sezonska prilagodba HNB-a)

Slika 3.10. Realni uvoz robe i usluga

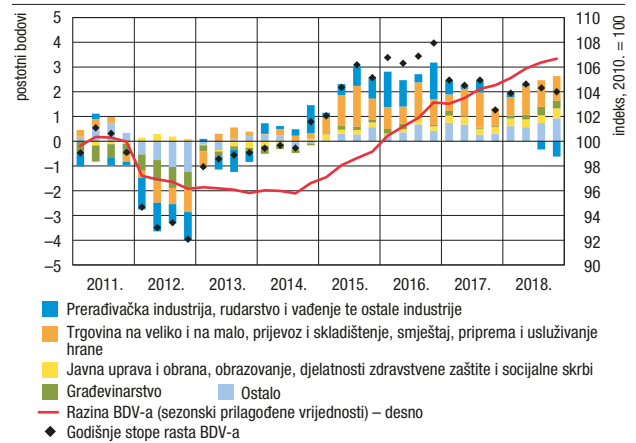

Izvor: DZS (sezonska prilagodba HNB-a)

3.2. Agregatna ponuda

Bruto dodana vrijednost nastavila se od srpnja do prosinca 2018. kretati sličnom dinamikom kao u prvom polugodištu, te je zabilježen rast od 2,1% zbog povećanja svih sastavnica, izuzevši industriju. Najveći doprinos rastu BDV-a dale su djelatnosti iz područja trgovine, prijevoza i turizma, odražavajući pritom nastavak poboljšanja potrošačkih mogućnosti kućanstava i povoljna kretanja u turizmu. Promatra li se na razini cijele 2018., BDV se, kao i godinu prije, povećao za 2,1%.

Slika 3.11. Promjena BDV-a
doprinosi godišnjoj promjeni po sastavnicama

Izvor: DZS (sezonska prilagodba HNB-a)

4. Tržište rada

4.1. Zaposlenost i nezaposlenost

Pozitivna kretanja na tržištu rada nastavila su se i u drugom polugodištu 2018. Tako je broj zaposlenih u razdoblju od srpnja do prosinca bio za 2,2% veći nego u istom razdoblju 2017. Rast zaposlenosti bio je široko rasprostranjen, a najveći doprinos ukupnom povećanju zaposlenosti dalo je zapošljavanje u uslužnim djelatnostima privatnog sektora.

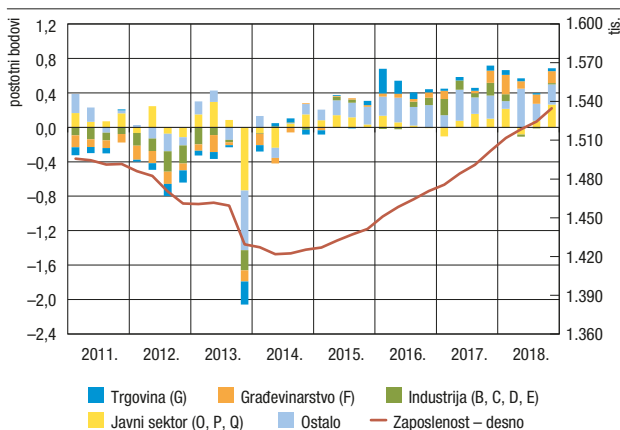
Rast zaposlenosti odrazio se i na kretanje broja nezaposlenih osoba, pa se njihov broj u drugom polugodištu 2018. godine nastavio smanjivati. Pritom je pad bio intenzivniji nego u prvih šest mjeseci, na što je više utjecalo novo zapošljavanje na temelju radnog odnosa nego brisanje zbog nepridržavanja zakonskih odredbi, odjave s evidencije i nejavljanja. Promatrano na godišnjoj razini, prosječan broj nezaposlenih u drugom polugodištu 2018. bio je za 21,4% manji nego u istom razdoblju

2017. godine (približno za 38 tisuća osoba).

U skladu s opisanim kretanjima stopa nezaposlenosti nastavila se smanjivati, te je dosegla do sada najniže razine. Prosječna administrativna stopa nezaposlenosti u razdoblju od srpnja do prosinca 2018. godine iznosila je 9,3%, što je smanjenje od 2,2 postotna boda u odnosu na isto razdoblje prethodne godine. Prosječna anketna stopa nezaposlenosti u istom je razdoblju iznosila 8,1%, odnosno 2,0 postotna boda manje nego godinu prije, pri čemu se smanjenje nezaposlenosti intenziviralo krajem godine, nakon stagnacije u trećem tromjesečju.

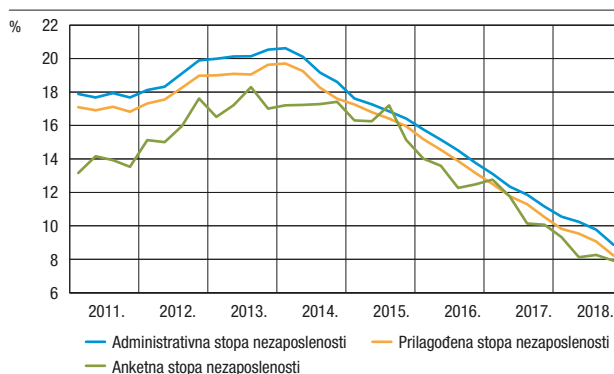
Podaci iz Ankete o radnoj snazi pokazuju kako se stopa zaposlenosti u drugoj polovini 2018. zadržala na razini iz prvih šest mjeseci (46,9%), dok se na godišnjoj razini malo povećala. Stopa participacije (tj. udio radne snage u radno sposobnom stanovništvu) nastavila se smanjivati sličnim intenzitetom kao i u prvom polugodištu, te je prosječno iznosila 51,0%.

Slika 4.1. Zaposlenost po djelatnostima NKD-a
sezonski prilagođeni podaci, doprinosi tromjesečnoj stopi promjene

Izvor: HZMO (sezonska prilagodba HNB-a)

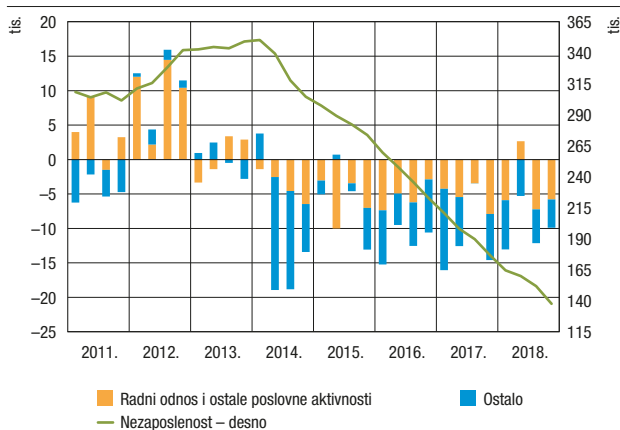
Slika 4.3. Stope nezaposlenosti
sezonski prilagođeni podaci

Napomena: Prilagođena stopa nezaposlenosti procjena je HNB-a i računa se kao udio broja administrativno nezaposlenih u aktivnom stanovništvu procijenjenom kao zbroj nezaposlenih osoba i osiguranika HZMO-a. Od siječnja 2015. za izračun administrativne stope nezaposlenosti koju objavljuje DZS podaci o zaposlenima prikupljaju se obrascem JOPPD.

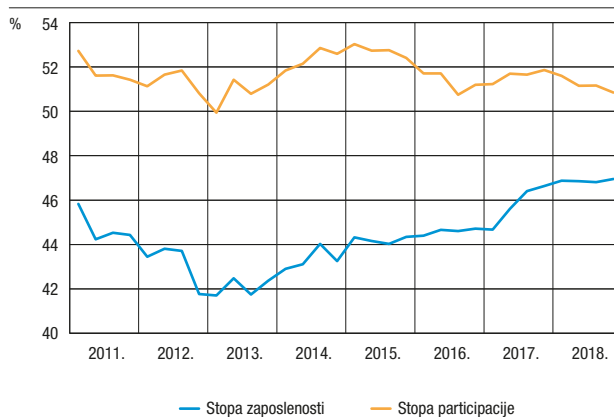
Izvori: DZS; HZZ (sezonska prilagodba HNB-a)

Slika 4.2. Ukupna nezaposlenost i neto priljevi u nezaposlenost
sezonski prilagođeni podaci

Izvor: HZZ (sezonska prilagodba HNB-a)

Slika 4.4. Anketna o radnoj snazi
sezonski prilagođene serije

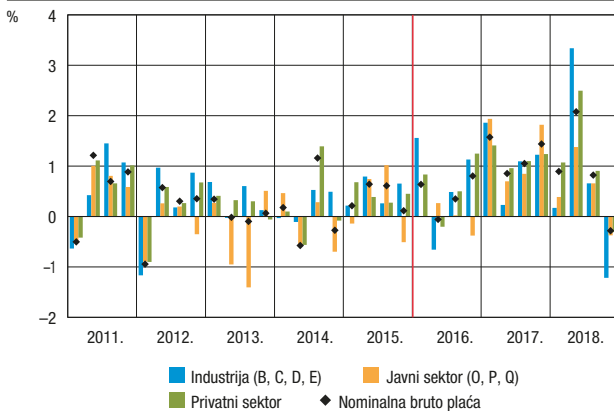

Izvor: DZS (sezonska prilagodba HNB-a)

4.2. Plaće i jedinični trošak rada

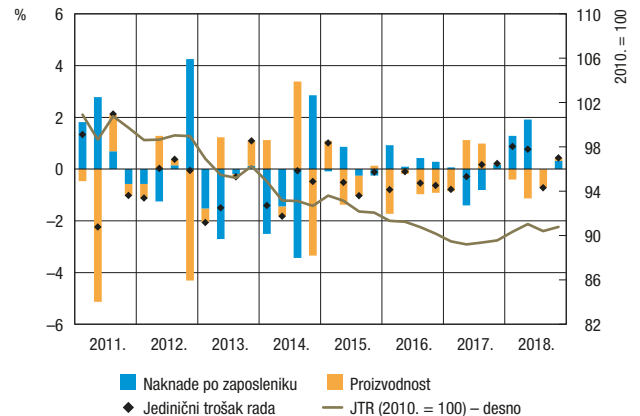
Tijekom drugog polugodišta 2018. godine zabilježen je nastavak rasta plaća, iako slabijim intenzitetom nego u prvih šest mjeseci. Promatrano na godišnjoj razini, nominalne bruto plaće u drugoj polovini godine porasle su u prosjeku za 4,4%, a nominalne neto plaće za 3,9%. Pritom je rast plaća u privatnom sektoru bio nešto izraženiji nego u javnom sektoru.

Slika 4.5. Prosječna nominalna bruto plaća po djelatnostima NKD-a
sezonski prilagođeni podaci, doprinosi tromjesečnoj stopi promjene

Napomena: Od siječnja 2016. podaci iz obrasca JOPPD, a prije toga iz obrasca RAD-1.
Izvori: DZS; izračun HNB-a (sezonska prilagodba HNB-a)

Slika 4.6. Naknade po zaposleniku, proizvodnost i jedinični trošak rada
sezonski prilagođeni podaci, tromjesečne stope promjene i razine (2010. = 100)

Napomena: Rast proizvodnosti ima negativan predznak.
Izvori: DZS; Eurostat (sezonska prilagodba HNB-a)

Podaci iz nacionalnih računa upućuju na to da su naknade po zaposleniku, nakon snažnog rasta u prva dva tromjesečja, u drugoj polovini 2018. stagnirale. Istodobno se usporio i rast proizvodnosti rada, pa se jedinični trošak rada nije značajno promijenio u odnosu na prvih šest mjeseci 2018. U usporedbi s drugim polugodištem 2017. jedinični trošak rada povećao se za 1,3%.

5. Inflacija

Prosječna se godišnja inflacija potrošačkih cijena u 2018. povećala na 1,5%, s 1,1% u 2017. Domaći inflatorni pritisci s potražne strane blago su porasli u 2018., na što upućuje i malo povećanje pozitivnog jaza domaćeg proizvoda. S druge strane, znatno su ojačali domaći troškovni pritisci proizašli iz rasta jediničnih troškova rada. Nakon što se ukupna inflacija potrošačkih cijena u prvoj polovini godine ubrzala, uglavnom zbog povećanja godišnje stope rasta cijena energije (električne energije i naftnih derivata), u drugoj polovini godine došlo je do usporavanja inflacije s 2,4% u lipnju na 0,8% u prosincu 2018. Tome je ponajviše pridonijelo usporavanje godišnje stope rasta cijena energije te u manjoj mjeri smanjenje godišnje stope promjene cijena neprerađenih prehrambenih proizvoda i industrijskih proizvoda.

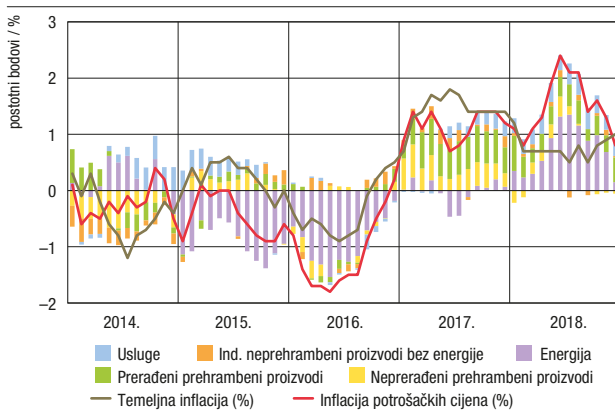
Usporavanje godišnjeg rasta cijena energije posebice je bilo izraženo potkraj godine, zbog znatnog pojeftinjenja sirove

nafte na svjetskom tržištu, koje se pretilo na domaće maloprodajne cijene naftnih derivata. Tako je prosječna cijena barela sirove nafte tipa Brent u prosincu iznosila 56 USD, te je bila za 30% niža u odnosu na listopad. To je uvelike bilo rezultat povećane ponude u studenome, zbog rasta proizvodnje u SAD-u i drugim najvećim proizvođačima sirove nafte, te očekivanja da će se smanjiti potražnja, koja su prevladavala u prosincu. Ukupno gledajući, doprinos energije inflaciji smanjio se s 1,3 postotna boda sredinom godine, na samo 0,2 postotna boda krajem godine. Kod neprerađenih prehrambenih proizvoda u drugoj se polovini godine znatno usporio godišnji rast cijena mesa, voća i povrća te je doprinos ove komponente ukupnoj inflaciji krajem godine bio blago negativan. Industrijski proizvodi bez hrane i energije jesu komponenta koja već dulje vrijeme daje mali doprinos inflaciji, a u drugoj polovini 2018. taj se doprinos kretao u rasponu od -0,1 do 0,1 postotnog boda.

Temeljna se inflacija blago ubrzala: s 0,7% u lipnju 2018. na 1,0% u prosincu 2018., što je bilo rezultat blagog povećanja doprinosa cijena prerađenih prehrambenih proizvoda (uključujući alkohol i duhan) i usluga čije se cijene formiraju na tržišnoj osnovi. Ubrzanje godišnjeg rasta cijena prerađenih prehrambenih proizvoda u drugoj polovini 2018. ponajviše je bilo posljedica ubrzanja godišnjeg rasta cijena duhana (zbog povećanja proizvođačkih cijena duhanskih proizvoda i rasta trošarina u prosincu). Blago povećanje doprinosa cijena usluga temeljnoj inflaciji nastavak je trenda prisutnog od sredine 2017. godine. Spomenuta kretanja, među ostalim, odražavaju uvozne i domaće inflatorne pritiske, kao što je rast cijena naftnih derivata i jediničnih troškova rada. Tako se u drugoj polovini 2018. ubrzao godišnji rast cijena telefonskih usluga, zračnoga putničkog prijevoza, ugostiteljskih usluga i osiguranja povezanog s prijevozom.

Implicitni deflator BDP-a smanjio se s 2,1% u drugom tromjesečju na 1,5% u četvrtom tromjesečju 2018. Uvjeti su se razmjene pogoršali, budući da se tijekom drugog polugodišta 2018. ubrzao godišnji rast deflatora uvoza robe i usluga, dok je ubrzanje godišnjeg rasta deflatora izvoza robe i usluga bilo izraženo u manjoj mjeri.

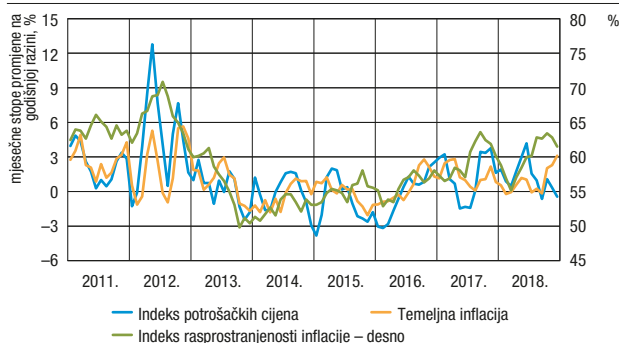
Slika 5.1. Godišnja stopa inflacije i doprinosi komponenata inflaciji potrošačkih cijena

Napomena: Temeljna inflacija ne uključuje cijene poljoprivrednih proizvoda i energije ni cijene proizvoda koje se administrativno reguliraju. Prerađeni prehrambeni proizvodi uključuju alkohol i duhan.

Izvori: DZS; izračun HNB-a

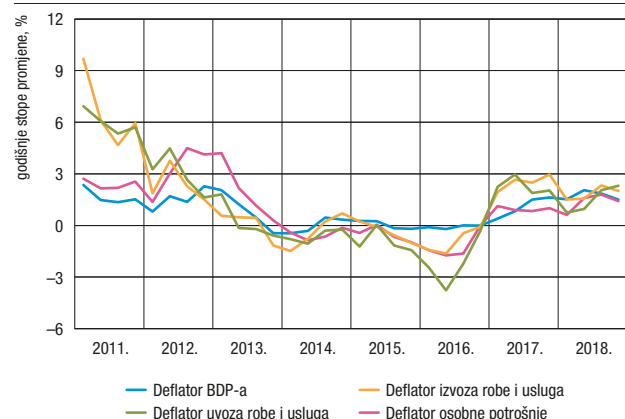
Slika 5.2. Pokazatelji tekućega kretanja inflacije

Napomena: Mjesečna stopa promjene izračunata je iz tromjesečnoga pomičnog prosjeka sezonski prilagođenih indeksa potrošačkih cijena. Indeks rasprostranjenosti inflacije pokazuje udio broja proizvoda čije su cijene rasle u određenom mjesecu u ukupnom broju proizvoda, prikazan je šestomjesečnim pomičnim prosjekom, a zasniva se na mjesečnim stopama promjene izvedenima iz sezonski prilagođenih komponenata harmoniziranog indeksa potrošačkih cijena.

Izvori: DZS; Eurostat; izračun HNB-a

Slika 5.3. Deflator BDP-a i pojedinih njegovih komponenata

Izvor: DZS

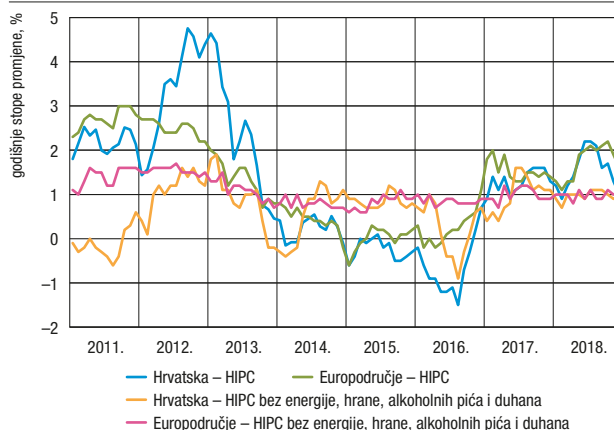
Tablica 5.1. Cjenovni pokazatelji
godišnje stope promjene

	XII. 17.	III. 18.	VI. 18.	IX. 18.	XII. 18.
Indeks potrošačkih cijena i njegove komponente					
Ukupni indeks	1,2	1,1	2,4	1,4	0,8
Energija	0,4	1,8	7,9	5,3	0,9
Nepreporučeni prehrambeni proizvodi	2,6	2,1	3,8	-0,1	-0,6
Prerađeni prehrambeni proizvodi	2,0	1,1	1,5	0,9	1,9
Industrijski neprehrambeni proizvodi bez energije	0,8	0,3	0,5	-0,3	0,1
Usluge	1,0	1,0	1,0	1,4	1,1
Ostali cjenovni pokazatelji					
Temeljna inflacija	1,4	0,7	0,7	0,5	1,0
Indeks proizvođačkih cijena industrije na domaćem tržištu	2,1	1,2	3,4	3,4	0,5
Indeks proizvođačkih cijena industrije na domaćem tržištu (bez energije)	1,0	0,5	-0,1	-0,2	-0,3
Harmonizirani indeks potrošačkih cijena	1,3	1,2	2,2	1,6	1,0
Harmonizirani indeks potrošačkih cijena po stalnim poreznim stopama	1,2	1,1	2,1	1,5	0,8

Izvori: DZS; Eurostat

Godišnja stopa inflacije mjerena harmoniziranim indeksom potrošačkih cijena (HIPC-om) u europodručju se usporila s 2,0% u lipnju 2018. na 1,6% u prosincu 2018. Tome su najviše pridonijele cijene energije, poglavito zbog usporavanja godišnjeg rasta cijena naftnih derivata s 14,7% u lipnju na 5,9% u prosincu. Usto se tijekom spomenutog razdoblja smanjio i doprinos hrane inflaciji u europodručju. Nasuprot tome, temeljna inflacija, koja ne uključuje cijene energije, hrane, pića i duhana,

Slika 5.4. Pokazatelji kretanja cijena u Hrvatskoj i europodručju

Izvor: Eurostat

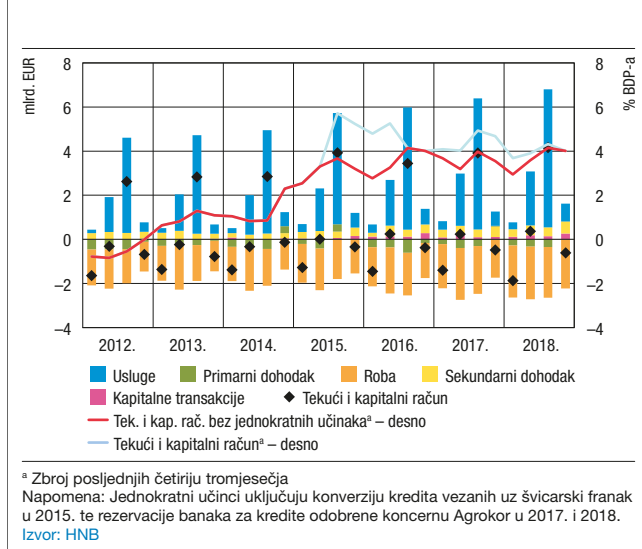
blago se povećala, s 0,9% u lipnju na 1,0% u prosincu.

U Hrvatskoj se godišnja stopa inflacije mjerena HIPC-om smanjila s 2,2% u lipnju 2018. na 1,0% u prosincu 2018. Glavni razlog za to bilo je usporavanje godišnjeg rasta cijena energije, poglavito zbog spomenutog pojeftinjenja naftnih derivata potkraj godine. Inflacija je tako u prosincu 2018. u Hrvatskoj bila za 0,6 postotnih bodova niža nego u europodručju. Promatra li se po komponentama, vidljivo je da je znatno niži godišnji rast u prosincu ostvaren kod energije (0,3% prema 5,4% u europodručju), s obzirom na to da je u europodručju u prosincu zabilježen viši godišnji rast cijena prirodnog plina, električne energije i zagrijavanja stana. Temeljna inflacija, mjerena HIPC-om, a koja ne uključuje cijene energije, hrane, pića i duhana, u Hrvatskoj se, slično kao u europodručju, blago ubrzala (s 0,9% u lipnju na 1,0% u prosincu).

6. Tekući i kapitalni račun platne bilance

Na tekućem i kapitalnom računu platne bilance u drugoj je polovini 2018. zabilježeno blago povećanje viška u odnosu na isto razdoblje prethodne godine, kao posljedica daljnjeg rasta neto izvoza usluga te, u nešto manjoj mjeri, poboljšanja ukupnog salda na računima sekundarnog dohotka i kapitalnih transakcija. Nasuprot tome, rast uvoza snažniji od izvoza robe rezultirao je zamjetnim produblivanjem manjka u robnoj razmjeni, što je zajedno s povećanjem manjka na računu primarnog dohotka uvelike ublažilo pozitivna kretanja na tekućem i kapitalnom računu. Promatraju li se ostvarenja u cijeloj godini, višak na tekućem i kapitalnom računu u 2018. iznosio je 4,0% BDP-a, nakon 4,7% ostvarenih u 2017. Pritom smanjenje viška odražava utjecaj ispravaka vrijednosti potraživanja od koncerna Agrokor na dobit banaka, bez kojih bi višak u 2017. iznosio 3,6% BDP-a, prema 4,2% BDP-a u 2018. godini.

Slika 6.1. Saldo na tekućem i kapitalnom računu i njegova struktura

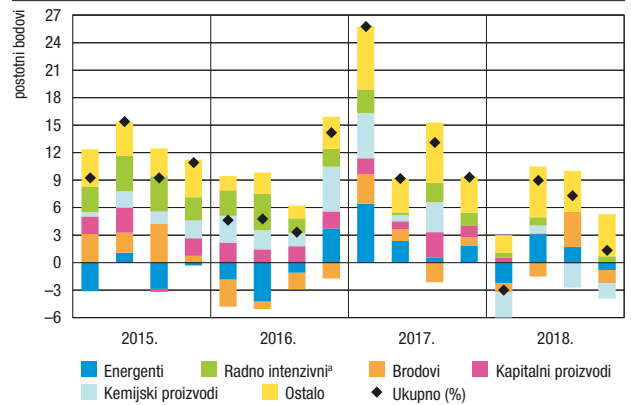

6.1. Vanjska trgovina i konkurentnost

Manjak u robnoj razmjeni s inozemstvom u drugom se polugodištu 2018. znatno povećao u odnosu na isto razdoblje prethodne godine. Prema podacima DZS-a na pogoršanje salda ponajviše je utjecao rast neto uvoza energenata (poglavito nafte i naftnih derivata, a u manjoj mjeri i električne energije te drugih energenata) i strojeva (posebno električnih strojeva, aparata i uređaja), kao i pogoršanje salda u razmjeni medicinskih i farmaceutskih proizvoda. Osim toga, povećao se neto uvoz cestovnih vozila. S druge strane, nepovoljna je kretanja ublažio manji neto uvoz raznih prehrambenih proizvoda te znanstvenih i kontrolnih instrumenata.

Unatoč tome što se u drugoj polovini 2018. rast robnoga izvoza blago ubrzao u odnosu na prvih šest mjeseci, ostvarena godišnja stopa rasta robnog izvoza (3,8%) bila je znatno manja nego u istom razdoblju prethodne godine (11,1%). Pritom je na rast ukupnoga robnog izvoza ponajviše djelovao veći izvoz prehrambenih proizvoda u Italiju, zatim ostalih prijevoznih sredstava (uglavnom brodova) u Luksemburg i Finsku te cestovnih vozila u Sloveniju i Njemačku. Izvoz nafte i naftnih

Slika 6.2. Robni izvoz (fob) godišnje stope promjene i doprinosi

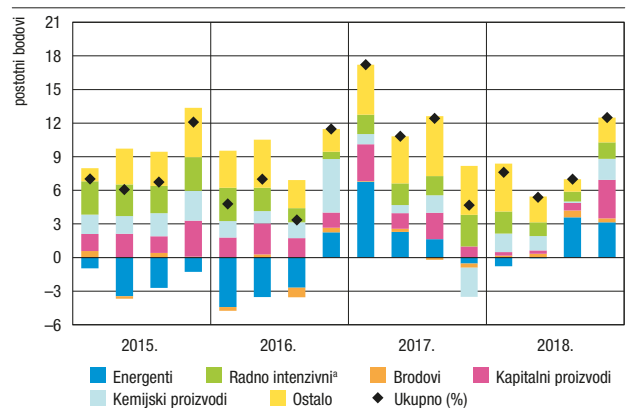

^a Radno intenzivni proizvodi uključuju (prema SMTK-u): tekstil, odjeću, obuću, kožu, papir, pluto i drvo, pokućstvo, proizvode od metala i nemetala, montažne zgrade te nerazvrstane gotove proizvode.
Izvor: DZS

derivata također se značajno povećao, no doprinosi energenata rastu ukupnog izvoza umanjio je istodoban snažan pad izvoza električne energije (u BiH i Sloveniju). Isto tako, nepovoljnim se utjecajem na izvozna ostvarenja izdvaja smanjenje izvoza medicinskih i farmaceutskih proizvoda u SAD i Belgiju te pogonskih strojeva i uređaja u BiH i Ujedinjenu Kraljevinu. Na razini cijele 2018. ukupan robni izvoz porastao je za 3,6%, što je značajno sporiji rast nego u prethodnoj godini (13,8%), a odražava usporevanje rasta inozemne potražnje glavnih vanjskotrgovinskih partnera i obujma globalne trgovine.

Za razliku od izvoza, rast ukupnoga robnog uvoza u drugom se polugodištu 2018. blago ubrzao u odnosu na isto razdoblje prethodne godine (9,0% prema 8,5%). Na ostvareni rast uvoza ponajviše je djelovalo povećanje uvoza energenata, posebno nafte i naftnih derivata iz Iraka, Azerbajdžana i Mađarske, zatim cestovnih vozila iz Slovenije i Češke, strojeva

Slika 6.3. Robni uvoz (cif) godišnje stope promjene i doprinosi

^a Radno intenzivni proizvodi uključuju (prema SMTK-u): tekstil, odjeću, obuću, kožu, papir, pluto i drvo, pokućstvo, proizvode od metala i nemetala, montažne zgrade te nerazvrstane gotove proizvode.
Izvor: DZS

(najviše električnih strojeva, aparata i uređaja) iz Kine i Italije, kao i ostalih prijevoznih sredstava. U cijeloj 2018., u uvjetima daljnjeg rasta osobne potrošnje i investicija, ukupan se robni uvoz povećao za 8,1% na godišnjoj razini, odnosno nešto sporijim intenzitetom nego u 2017. godini (11,1%).

Rast neto izvoza usluga u drugoj se polovini 2018. nastao, prije svega zahvaljujući uslugama putovanja. Prihodi od turističke potrošnje nerezidenata tako su porasli za 4,8% u usporedbi s istim razdobljem prethodne godine, pri čemu je rast prihoda bio praćen porastom broja dolazaka i noćenja stranih gostiju (za 4,3% odnosno 2,2%), najviše iz Njemačke, Ujedinjene Kraljevine, Mađarske i SAD-a. Unatoč nastavku rasta dinamika prihoda od turizma znatno se usporila u odnosu na isto razdoblje prošle godine (kada je zabilježen rast od 9,2%), a što se može pripisati jačanju konkurencije na mediteranskom tržištu. Osim turizma, povoljno je na kretanja u međunarodnoj razmjeni usluga djelovao snažan rast neto izvoza ostalih usluga, prije svega telekomunikacijskih, računalnih i informacijskih te osobnih, kulturnih i rekreacijskih usluga.

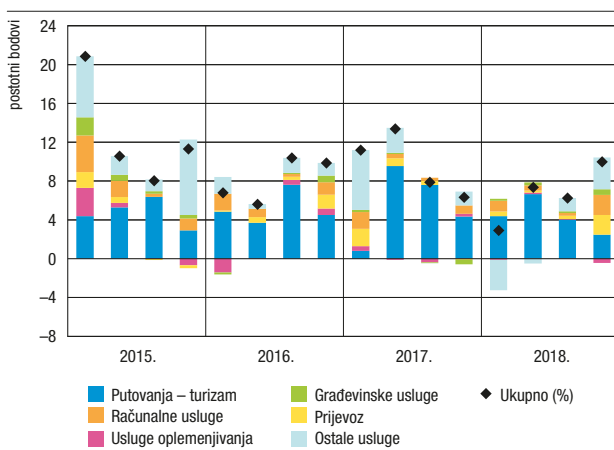
Cjenovna i troškovna konkurentnost hrvatskog izvoza,

mjerena realnim efektivnim tečajevima kune, neznatno se poboljšala u drugoj polovini 2018., no to nije bilo dovoljno da se poništi pogoršanje u prvom polugodištu. Deprecijacija realnih efektivnih tečajeva kune uz potrošačke i proizvođačke cijene u drugoj polovini godine bila je posljedica nešto povoljnijega kretanja domaćih cijena u odnosu na kretanja cijena u glavnim trgovinskim partnerima. Istodobno je i kretanje domaćih jediničnih troškova rada na razini ukupnoga gospodarstva bilo povoljnije nego u inozemstvu, pa je realni efektivni tečaj kune uz jedinične troškove rada u ukupnom gospodarstvu također depreciirao. Pritom je kretanje nominalnoga efektivnog tečaja kune u drugoj polovini godine tek djelomice ublažilo relativno povoljan utjecaj domaćih cijena i troškova jer je kuna neznatno ojačala prema košarici stranih valuta.

6.2. Dohoci i transakcije s EU-om

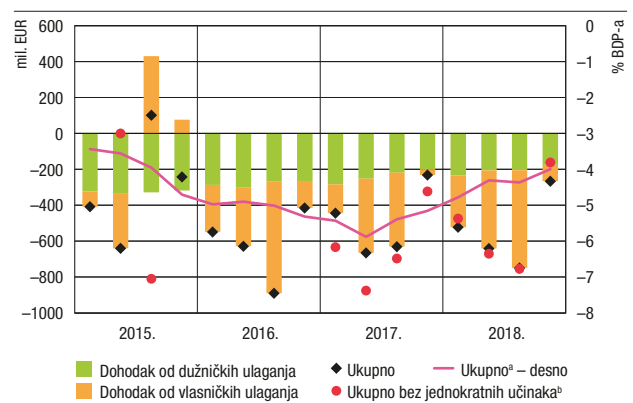
Saldo dohoda od ulaganja u drugom se polugodištu 2018. pogoršao u usporedbi s istim razdobljem prethodne

Slika 6.4. Izvoz usluga
godišnje stope promjene i doprinosi

Izvor: HNB

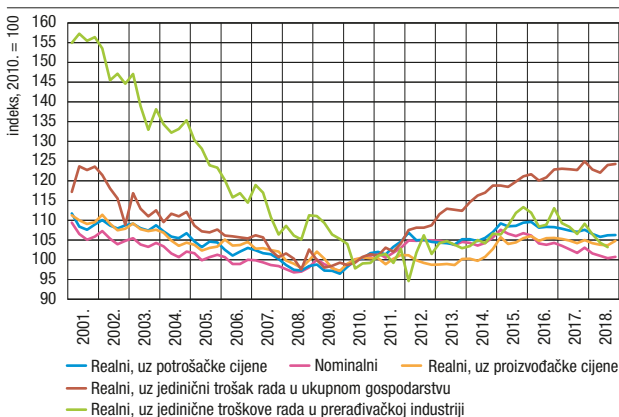
Slika 6.6. Dohoci od ulaganja

^a Zbroj posljednjih četiriju tromjesečja, isključujući jednokratne učinke ^b Jednokratni učinci uključuju konverziju kredita vezanih uz švicarski franak u 2015. i rezervacije banaka za kredite odobrene koncernu Agrokor u 2017. i 2018.

Izvor: HNB

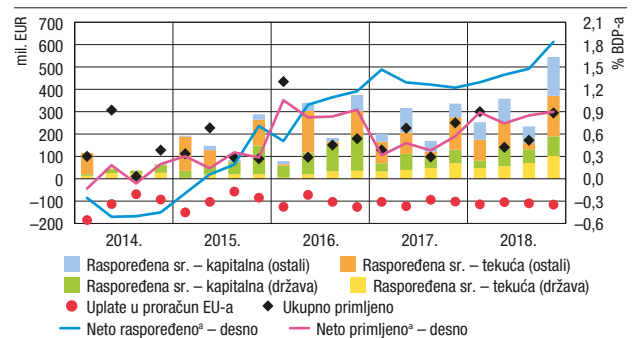
Slika 6.5. Nominalni i realni efektivni tečajevi kune

Napomena: Jedinični trošak rada izračunat je kao omjer isplaćenih naknada po zaposleniku i produktivnosti rada (izražene kao BDP po zaposlenom). Pad indeksa označuje efektivnu aprecijaciju kune.

Izvor: HNB

Slika 6.7. Transakcije s proračunom EU-a

^a Zbroj posljednjih četiriju raspoloživih tromjesečja

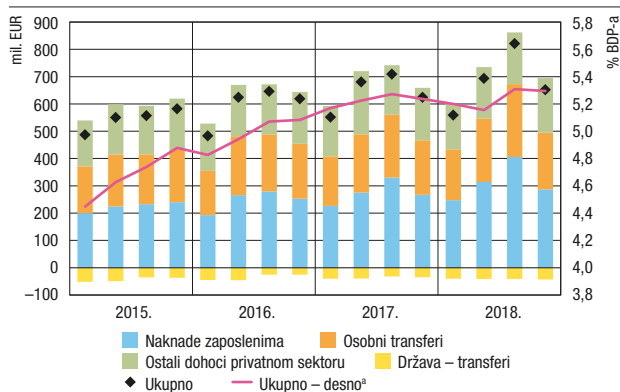
Napomena: Od ukupnih sredstava primljenih iz fondova EU-a na tekućem i kapitalnom računu platne bilance bilježe se samo sredstva koja su raspoređena i isplaćena krajnjim korisnicima, dok se sredstva koja su primljena, ali nisu raspoređena bilježe na financijskom računu. Uplate u proračun EU-a na slici su prikazane s negativnim predznakom. Pozitivna vrijednost neto primljenih i neto raspoređenih sredstava znači višak nad uplatama u proračun EU-a.

Izvori: HNB; MF

godine, kao posljedica zamjetnog rasta rashoda od izravnih vlasničkih ulaganja zbog poboljšanja poslovnih rezultata domaćih poduzeća u vlasništvu nerezidenata, poglavito iz djelatnosti poslovanja nekretninama i telekomunikacija. Istodobno su nepovoljna kretanja djelomično ublažena boljim poslovnim rezultatima stranih poduzeća u vlasništvu rezidenata i manjim troškovima kamata po inozemnom dugu domaćih sektora.

U drugoj polovini 2018. došlo je do izrazitog povećanja neto prihoda iz transakcija s proračunom EU-a u odnosu na isto razdoblje prethodne godine, što je rezultat jačega korištenja sredstava iz fondova EU-a, dok je iznos uplata u proračun EU-a tek neznatno povećan. Promatra li se struktura korištenja sredstava iz fondova EU-a, najviše su porasla sredstva isplaćena za kapitalne namjene (poglavito ostalim sektorima), iako je ostvaren i rast sredstava isplaćenih za tekuće namjene. Gledano na razini cijele godine, iznos viška iskorištenih sredstava nad uplatama u proračun EU-a povećao se na 1,8% BDP-a u 2018., nakon 1,2% BDP-a ostvarenih u 2017. godini. Povoljna se kretanja bilježe i kod ostalih dohodaka koji isključuju transakcije s proračunom EU-a, zbog primjetnog rasta prihoda od naknada privremeno zaposlenih radnika u inozemstvu i rasta prihoda od osobnih transfera iz inozemstva, koji je bio manje izražen.

Slika 6.8. Ostali dohoci, isključujući dohotke od ulaganja i transakcije s EU-om

^a Zbroj posljednjih četiriju raspoloživih tromjesečja

Napomena: Naknade zaposlenima bilježe se na računu primarnog dohotka, a ostale serije (osobni transferi, ostali dohoci privatnom sektoru, transferi države) na računu sekundarnog dohotka.

Izvor: HNB

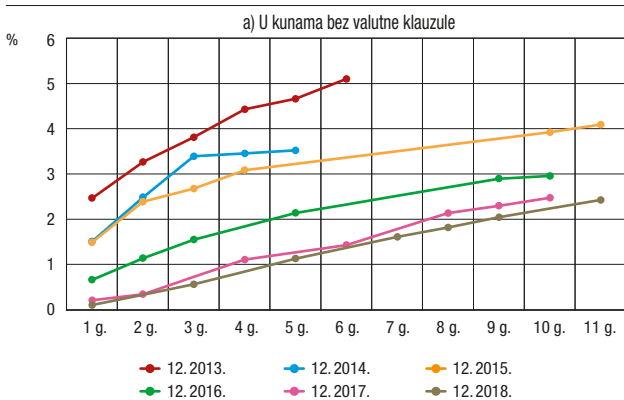
7. Financiranje privatnog sektora

Višegodišnji trend poboljšavanja uvjeta financiranja domaćih sektora uglavnom se nastavio tijekom druge polovine 2018. godine. Pritom su se troškovi kratkoročnog zaduživanja države zadržali na dosad najnižim zabilježenim razinama. Kamatna stopa na jednogodišnje kunske trezorske zapise nepromijenjena je od veljače 2018. te je u prosincu i dalje iznosila 0,09%, dok se kamatna stopa na jednogodišnje eurske trezorske zapise u istom mjesecu zadržala na 0,00%, odnosno na razini koja je prvi put ostvarena u svibnju 2018. Promatraju li se dugoročni troškovi zaduživanja, država je početkom srpnja 2018. na domaćem tržištu kapitala izdala drugu tranšu kunske petogodišnje obveznice od 5,5 mlrd. kuna s prinosom od 1,22% te novu jedanaestogodišnju obveznicu od 5,0 mlrd. kuna s prinosom od 2,58%, što su dotad najpovoljniji uvjeti financiranja tog sektora. Na povoljnije uvjete financiranja upućuju također krivulja prinosa za obveznice u kunama bez valutne klauzule (Slika 7.1.a) i posebice krivulja

prinosa za obveznice u kunama s valutnom klauzulom u eurima, koja se zamjetnije spustila u odnosu na kraj 2017. (Slika 7.1.b).

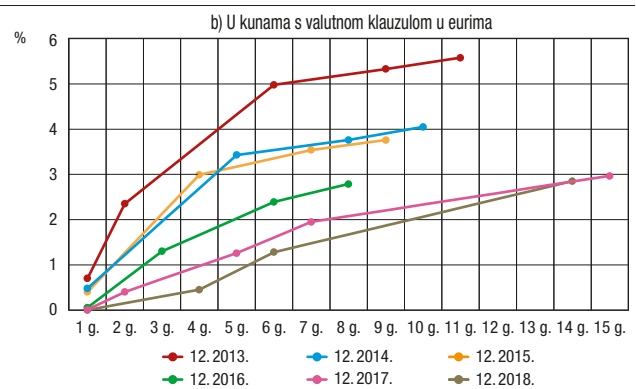
Prosječan trošak zaduživanja države na inozemnom tržištu procijenjen zbrojem indeksa EMBI za Hrvatsku i prinosa na njemačku državnu obveznicu tijekom druge polovine 2018. zadržao se na razini prosjeka prve polovine godine i iznosio je 2,4% (Slika 7.3.), dok je tijekom prosinca 2018. u odnosu na kraj prethodne godine bio viši za 0,3 postotna boda. Premija osiguranja od kreditnog rizika (engl. *credit default swap*, CDS) krajem prosinca bila je gotovo nepromijenjena u odnosu na kraj 2017. te je iznosila 96 baznih bodova. Što se tiče percepcije agencija za dodjelu kreditnog rejtinga o rizičnosti Hrvatske, nakon što su dvije agencije tijekom prvog tromjesečja 2018. povisile rejting Hrvatske s "BB" na "BB+", odnosno na jednu razinu ispod investicijskog rejtinga, agencija Fitch u srpnju je promijenila izgled iz stabilnih u pozitivne, dok je Standard &

Slika 7.1. Prinosi do dospelja na obveznice RH

Napomena: Točkama su označeni ostvareni prinosi, dok su ostale vrijednosti interpolirane. Podaci za jednogodišnji prinos odnose se na ostvarenu kamatnu stopu na jednogodišnje kunske trezorske zapise bez valutne klauzule.

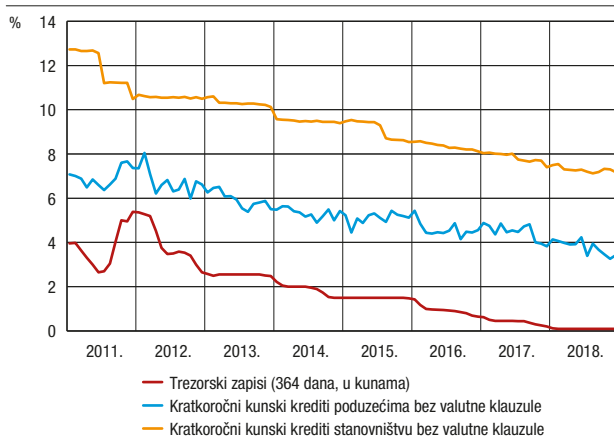
Izvor: HNB

Napomena: Točkama su označeni ostvareni prinosi, dok su ostale vrijednosti interpolirane. Podaci za jednogodišnji prinos odnose se na ostvarenu kamatnu stopu na jednogodišnje kunske trezorske zapise s valutnom klauzulom u eurima, pri čemu se podatak za kraj 2016. odnosi na studeni, a za kraj 2017. na listopad.

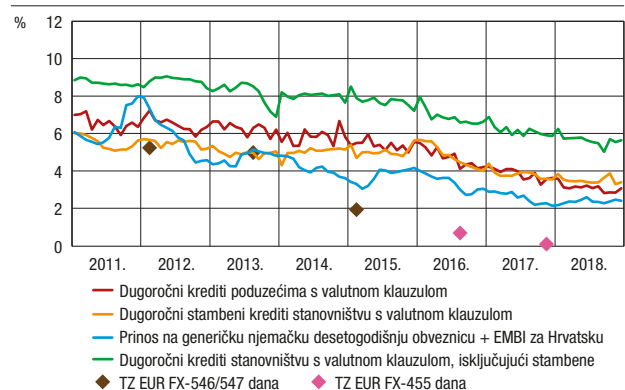
Izvor: HNB

Slika 7.2. Kratkoročni troškovi financiranja u kunama bez valutne klauzule

Izvori: MF; HNB

Slika 7.3. Dugoročni troškovi financiranja u kunama s valutnom klauzulom i devizama

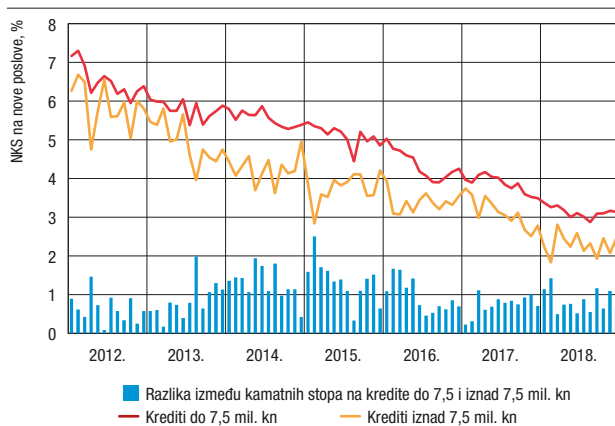
Napomena: Indeks EMBI (engl. *Emerging Market Bond Index*) pokazuje razliku između prinosa na vrijednosne papire koje su izdale zemlje s tržištima u nastajanju, među kojima je i Hrvatska, i prinosa na nerizične vrijednosne papire koje su izdale razvijene zemlje.

Izvori: MF; Bloomberg; HNB

Poor's isto učinio u rujnu. Rejting i izgledi agencije Moody's nepromijenjeni su od ožujka 2017. na "Ba2", odnosno dvije razine ispod investicijskog rejtinga uz stabilne izgleda.

Troškovi financiranja poduzeća nastavili su se smanjivati. U odnosu na prosjek prvih šest mjeseci 2018. prosječna kamatna stopa na kratkoročne kunske kredite bez valutne klauzule bila je tijekom druge polovine godine manja za 0,5 postotnih bodova i zadržala se pritom ispod 4% (Slika 7.2.). Istodobno se prosječna kamatna stopa na dugoročne kredite poduzećima s valutnom klauzulom smanjila za 0,2 postotna boda (Slika 7.3.) te je tijekom pojedinih mjeseci druge polovine 2018. prvi put iznosila manje od 3%. Povoljna kretanja troškova financiranja poduzeća tijekom druge polovine godine očituju se i smanjenjem kamatnih stopa prema iznosu kredita (Slika 7.4.). Valja napomenuti da su kamatne stope na kredite iznad 7,5 mil. kuna zamjetno niže i kolebljivije, s obzirom na to da se radi o manjem broju većih poduzeća s više kolaterala i većim mogućnostima alternativnog financiranja.

Slika 7.4. Kamatne stope banaka na kredite nefinancijskim društvima prema iznosu

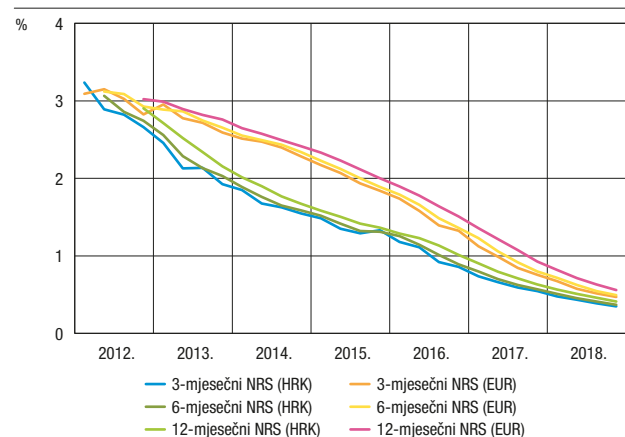

Izvor: HNB

Kamatne stope na kredite stanovništvu također su se u prosjeku uglavnom nastavile smanjivati. Pritom je tijekom druge polovine 2018. posebno bio izražen pad prosječne kamatne stope na dugoročne kredite s valutnom klauzulom, isključujući stambene kredite, koja se u odnosu na prvo polugodište smanjila za 0,3 postotna boda. Blaže smanjenje prosječnih kamatnih stopa ostvareno je i kod kratkoročnoga kuskog financiranja, dok su prosječni troškovi financiranja dugoročnih stambenih kredita s valutnom klauzulom stagnirali u odnosu na prvu polovinu godine (slike 7.2. i 7.3.).

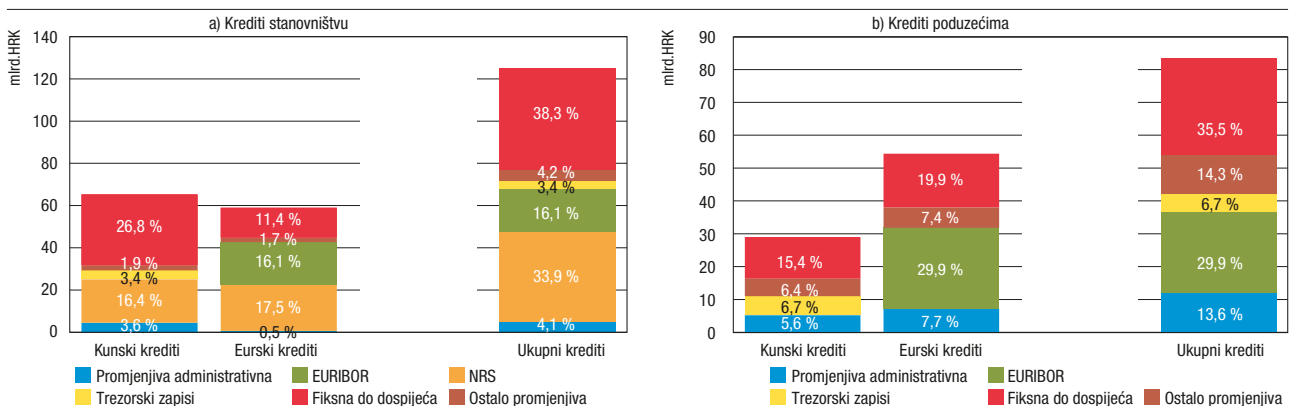
Nastavku višegodišnjeg trenda povoljnijih uvjeta financiranja poduzeća i stanovništva i nadalje pridonose iznimno visoka likvidnost domaćega i međunarodnoga financijskog tržišta, kao i nastavak pada troškova izvora sredstava hrvatskoga bankovnog sustava. Stopa EURIBOR i dalje je u negativnom području (Slika 2.3.), dok nacionalna referentna stopa (NRS)¹ nastavlja pokazivati kontinuirani trend pada (Slika 7.5.).

Slika 7.5. Nacionalna referentna stopa (NRS)

Napomena: Prikazane stope odnose se na stope za sve fizičke i pravne osobe.
Izvor: HUB

Slika 7.6. Struktura kamatnih stopa, prosinac 2018.

Napomena: Postoci označuju udio u ukupnim kreditima stanovništvu. Krediti koji su trenutno u razdoblju početnog fiksiranja kamatne stope uključeni su u kategoriju prema pripadajućem parametru koji će vrijediti nakon isteka razdoblja fiksiranja.
Izvor: HNB

Napomena: Postoci označuju udio u ukupnim kreditima poduzećima. Zbog malog iznosa kredita poduzećima vezani uz NRS uključeni su u kategoriju "Ostalo promjenjiva". Krediti koji su trenutno u razdoblju početnog fiksiranja kamatne stope uključeni su u kategoriju prema pripadajućem parametru koji će vrijediti nakon isteka razdoblja fiksiranja.
Izvor: HNB

1 Nacionalna referentna stopa (NRS) prosječna je kamatna stopa koju bankarski sektor plaća na depozite te se primjenjuje kao jedna od referentnih kamatnih stopa za određivanje visine varijabilnog dijela promjenjive kamatne stope na kredite u skladu s člankom 11.a Zakona o potrošačkom kreditiranju (u skladu sa Zakonom o izmjenama i dopunama Zakona o potrošačkom kreditiranju, NN, br. 143/2013.).

Što se tiče strukture kamatnih stopa, krajem prosinca kod stanovništva su najzastupljeniji bili krediti s kamatnom stopom fiksnom do dospijea (38,3% na Slici 7.6.a), a zatim krediti vezani uz NRS i EURIBOR. Pritom 14,0% kredita stanovništvu čine krediti odobreni uz kamatnu stopu koja je fiksna u razdoblju kraćem od dospijea, od čega se oko dvije trećine odnosi na fiksiranje dulje od 3 godine. Kod kredita poduzećima također najveći dio kredita ima kamatnu stopu koja je fiksna do dospijea (35,5% na Slici 7.6.b), a EURIBOR je drugi najzastupljeniji u skladu s valutnom strukturom u kojoj prednjači euro. U odnosu na kraj 2017. godine najviše su se povećali udjeli kamatne stope fiksne do dospijea, i to za 4,6 postotnih bodova kod kredita stanovništvu te za 3,3 postotna boda kod kredita poduzećima.

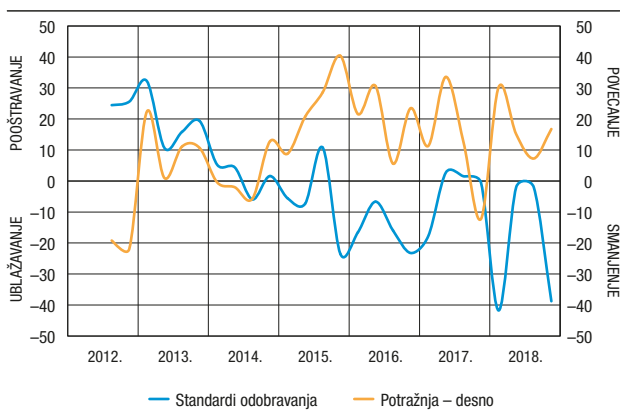
Prema rezultatima Ankete o kreditnoj aktivnosti banaka, nakon vrlo blagog ublažavanja u drugom i trećem tromjesečju, standardi odobravanja kredita poduzećima tijekom posljednjeg tromjesečja 2018. zamjetno su ublaženi (Slika 7.7.). Izuzme

li se slabo pooštavanje u drugom i trećem tromjesečju 2017., kretanja u 2018. nastavak su trogodišnjeg trenda ublažavanja standarda kreditiranja poduzeća. Tijekom druge polovine godine na ublažavanje standarda u prosjeku su najviše djelovala pozitivna očekivanja u vezi s općim gospodarskim kretanjima, likvidnost banaka i konkurencija među bankama. Rezultati drugoga kruga Ankete o financiranju poduzeća također upućuju na poboljšanje financijskih uvjeta, iako su prepreke u pristupu financiranju za neke skupine poduzeća i nadalje izražene (vidi Okvir 1. Obilježja malih i srednjih poduzeća u pristupu financiranju – saznanja iz Ankete). Potražnja poduzeća za kreditima, izuzevši pad u posljednjem tromjesečju 2017., nastavila je višegodišnji trend rasta tijekom 2018. Najvažniji činitelji jačanja potražnje za kreditima tijekom druge polovine 2018. i nadalje su potrebe poduzeća za financiranjem zaliha i obrtnoga kapitala te investicija, a, u manjoj mjeri, i restrukturiranje duga.

Kad je riječ o standardima odobravanja kredita stanovništvu, u drugoj je polovini 2018. uglavnom zabilježeno ublažavanje (Slika 7.8.), što je rezultat konkurencije među bankama te pozitivnih očekivanja u vezi s općim gospodarskim kretanjima, ali i smanjenog utjecaja zakonskih izmjena. Naime, zamjetno pooštavanje standarda odobravanja kredita stanovništvu tijekom prve polovine godine poglavito je bilo posljedica primjene novoga Ovršnog zakona i Odluke o dodatnim kriterijima za procjenu kreditne sposobnosti potrošača te provođenju postupka naplate dospjelih neplaćenih obveza i dobrovoljne namire koji su nepovoljno utjecali na kreditnu sposobnost dijela sektora stanovništva. K tome, rast potražnje za stambenim te potrošačkim i ostalim kreditima nastavlja se i sada traje dulje od četiri godine, izuzme li se smanjenje potražnje za stambenim kreditima početkom 2017. Pritom je tijekom druge polovine 2018. godine poticaj potražnji za obje vrste kredita i nadalje dolazio od snažnog pouzdanja potrošača. Na potražnju za stambenim kreditima dodatno su utjecale povoljne okolnosti na tržištu nekretnina, dok je potrošnja trajnih potrošnih dobara potaknula rast potražnje za potrošačkim i ostalim vrstama kredita stanovništvu.

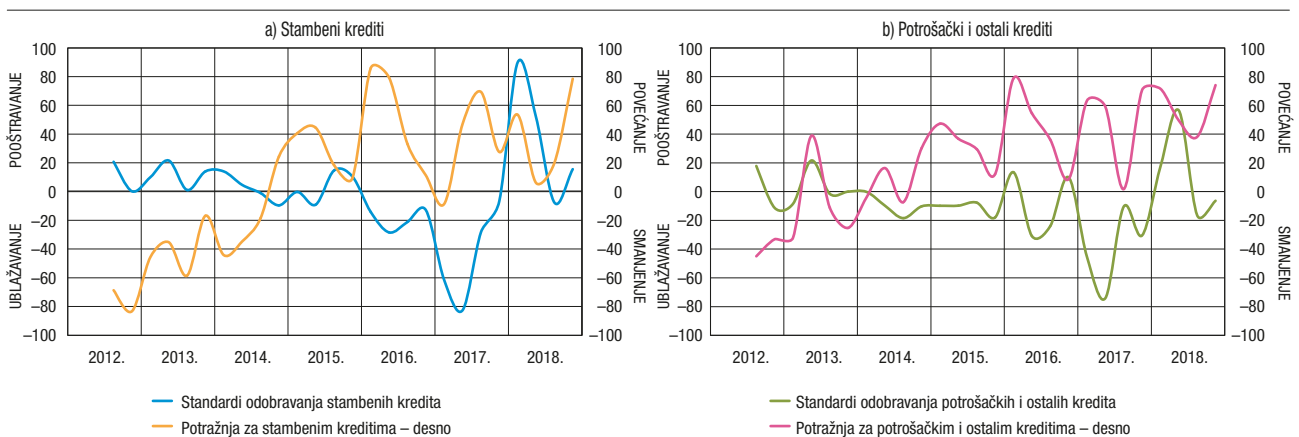
Ukupan dug nefinancijskih poduzeća² smanjio se tijekom druge polovine 2018., pri čemu je za sve izvore financiranja

Slika 7.7. Standardi odobravanja i potražnja za kreditima poduzeća

Napomena: Podaci su neto postotak banaka ponderiran udjelom u ukupnim kreditima poduzećima.
Izvor: HNB

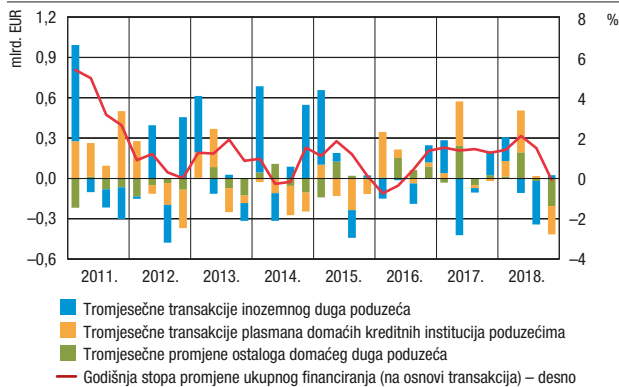
Slika 7.8. Standardi odobravanja i potražnja za kreditima stanovništva

Napomena: Podaci su neto postotak banaka ponderiran udjelom u ukupnim kreditima stanovništvu.
Izvor: HNB

2 U nefinancijska poduzeća nisu uključena javna poduzeća koja su uključena u sektor opće države.

Slika 7.9. Financiranje poduzeća

Napomene: Ostalo domaće financiranje uključuje zaduživanje kod domaćih društava za lizing i HBOR-a. Inozemni dug isključuje učinak pretvaranja inozemnog duga u kapital. Sve promjene izračunate su na osnovi transakcija (osim za ostali domaći dug).

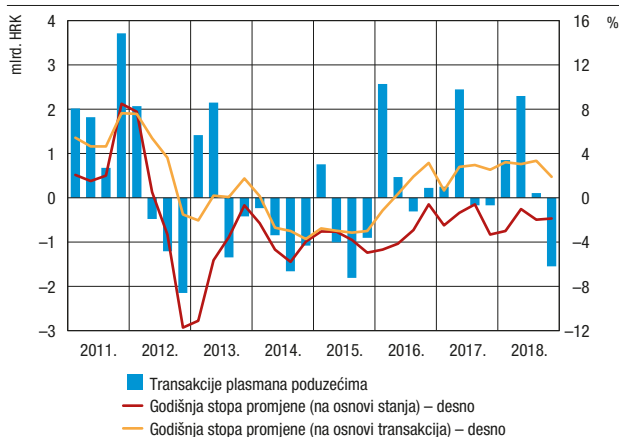
Izvori: Hanfa; HNB; izračun HNB-a

zabilježen pad, koji je kod domaćeg financiranja u značajnoj mjeri posljedica aktivacije državnih jamstava za kredite brodogradilištima (Slika 7.9.). Promatrano na godišnjoj razini, ukupan se dug poduzeća tijekom 2018. blago smanjio, za $-0,1\%$ (na osnovi transakcija), na što su utjecali zamjetno inozemno razduživanje i malo smanjenje ostalog domaćeg duga, dok se financiranje poduzeća kod domaćih kreditnih institucija povećalo.

Domaći plasmani kreditnih institucija nefinancijskim poduzećima porasli su tijekom 2018. za 1,7 mlrd. kuna ili $1,9\%$ (na osnovi transakcija, Slika 7.10.). Slično kao i u 2017., taj je rast u cijelosti ostvaren u prvoj polovini godine, dok su se tijekom posljednjih šest mjeseci 2018. plasmani smanjili za 1,4 mlrd. kuna zbog pada u četvrtom tromjesečju povezanog s aktivacijom državnih jamstava za kredite brodogradilištima. S druge strane, godišnja stopa promjene plasmana poduzećima izračunata na osnovi nominalnih stanja i dalje je negativna te je na kraju prosinca iznosila $-1,9\%$, što je uglavnom posljedica prodaja nenaplativih plasmana, ali i jačanja kune prema euru.

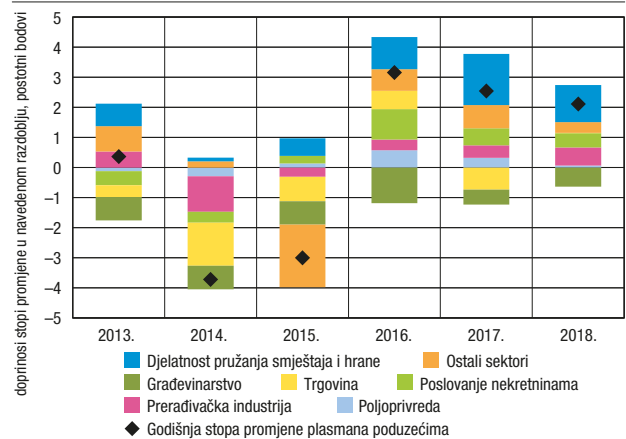
U 2018. rast plasmana poduzećima bio je rasprostranjen

Slika 7.10. Domaći plasmani kreditnih institucija poduzećima

Izvor: HNB

Slika 7.11. Rast plasmana poduzećima po djelatnostima na osnovi transakcija

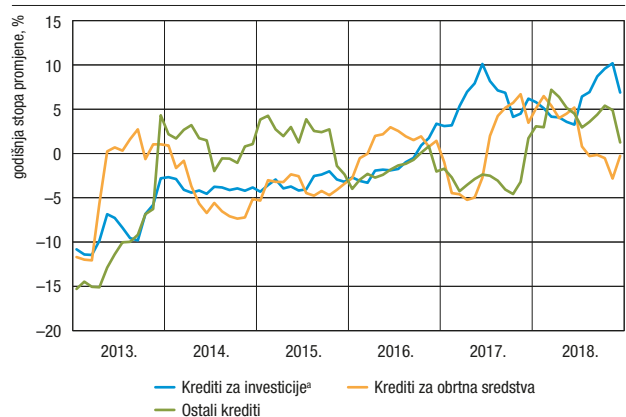

Izvor: HNB

po različitim djelatnostima, pri čemu najveći doprinos rastu dolazi od djelatnosti pružanja smještaja i hrane, prerađivačke industrije te poslovanja nekretninama (Slika 7.11.). Nasuprot tome, u građevinarstvu se nastavio višegodišnji trend razduživanja, koji se blago intenzivirao u odnosu na 2017. godinu. Promatraju li se krediti poduzeća prema namjeni, u 2018. najviše su porasli krediti za investicije, za gotovo 7% (na osnovi transakcija), dok su se krediti za obrtna sredstva blago smanjili (Slika 7.12.).

Godišnji se rast plasmana stanovništvu ubrzao te je u 2018. iznosio $6,2\%$ (na osnovi transakcija, Slika 7.13.). Povećanju kreditiranja stanovništva i nadalje pridonose smanjivanje troškova financiranja, rast zaposlenosti i jačanje pouzdanja potrošača. Promatra li se struktura kredita, rast je tijekom 2018. zabilježen za sve glavne vrste kredita (Slika 7.14.), a kao glavni pokretač rasta izdvajaju se gotovinski nenamjenski krediti, koji čine oko 70% povećanja u tom razdoblju (vidi Okvir 2. Intenziviranje rasta gotovinskih nenamjenskih kredita i potencijalni rizici za financijsku stabilnost).

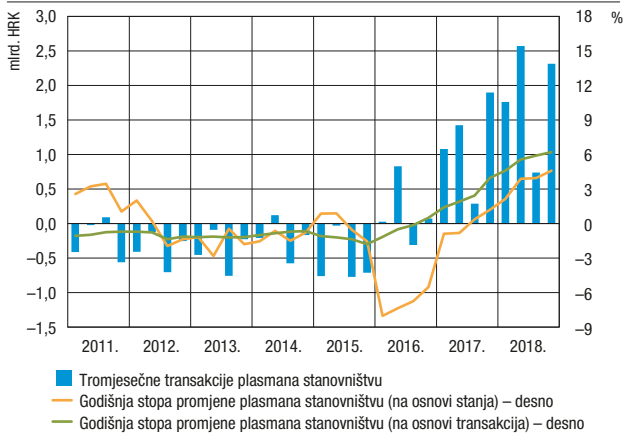
Slika 7.12. Rast kredita poduzećima po namjeni na osnovi transakcija

^a Uključuju kredite za investicije, građevinarstvo, poljoprivredu i turizam te udjele u sindiciranim kreditima.

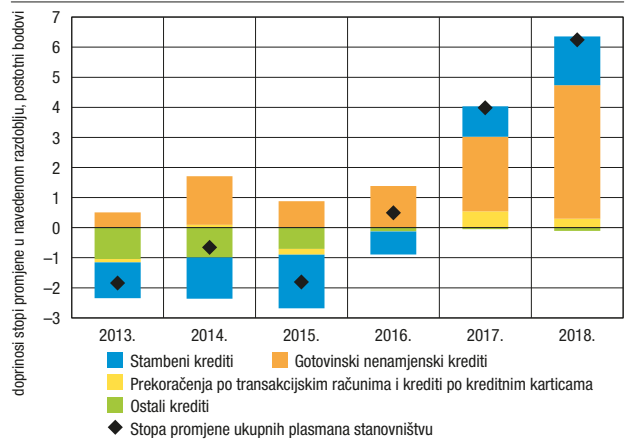
Izvor: HNB

Slika 7.13. Plasmani stanovništvu

Izvor: HNB

Slika 7.14. Rast plasmana stanovništvu po vrsti kredita na osnovi transakcija

Izvor: HNB

Okvir 1. Obilježja malih i srednjih poduzeća u pristupu financiranju – saznanja iz Ankete

Poboljšanje financijskih uvjeta, o kojem izvještavaju nefinancijska poduzeća u drugoj Anketi o financiranju poduzeća, u skladu je s poboljšanim makroekonomskim indikatorima kao i smanjenom zaduženosti poduzeća. No, ta povoljna opća ocjena ujedinijuje raznolik kretanja kada je riječ o pojedinim segmentima unutar sektora nefinancijskih poduzeća. Oko 40% malih i srednjih poduzeća ne koristi bankovni kredit u poslovanju, pri čemu više od polovine tih poduzeća nije moglo dobiti kredit. Visok udio malih i napose mladih poduzeća u tom skupu potvrđuje da su prepreke u pristupu financiranju i dalje problem.

Mala i srednja poduzeća u Hrvatskoj, na temelju rezultata prve Ankete o financiranju poduzeća provedene 2015., jednoglasno su isticala nepovoljno institucionalno i poslovno okruženje kao najizraženiju otežavajuću okolnost za poslovanje, a dvije trećine poduzeća istaknule su da im pristup financiranju, djelomično ili znatno, otežava poslovanje.

Dvije godine poslije, u drugoj provedenoj anketi, pritisci na tržištu rada svrstani su na treće mjesto prepreka u poslovanju, odmah iza, i nadalje vodećih, poslovnih i institucionalnih prepreka. Iako su poduzeća tijekom drugog anketiranja isticala bolji pristup i raznovrsnije izvore financiranja, za neke skupine poduzeća, kao što su mala i srednja te novoosnovana/novopokrenuta (engl. *start-up*) poduzeća, pristup financiranju i dalje je prepoznat kao problem, no u odnosu na odgovore iz prvog vala anke te nije došlo do njegova pogoršanja.

Financijska obilježja malih i srednjih poduzeća

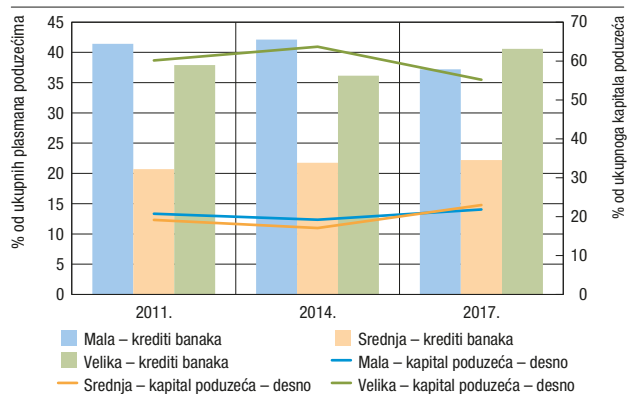
Mala i srednja poduzeća čine više od 99% ukupnog broja poduzeća, a stvaraju više od polovine bruto dodane vrijednosti i zapošljavaju oko 70% ukupnog broja zaposlenih u nefinancijskim poduzećima.

Plasmani banaka poduzećima čine nešto manje od polovine

ukupnih plasmana banaka privatnom sektoru, pri čemu je 60% plasmana poduzećima usmjereno upravo prema malim i srednjim poduzećima, a preostalih 40% prema velikima. Nasuprot tome, kapital poduzeća koncentriran je kod velikih poduzeća (Slika 1.).

Izvori financiranja malih i srednjih poduzeća postali su bitno raznolikiji u protekle dvije godine s većim udjelom korištenja fondova EU-a, a to razdoblje istodobno je obilježeno i značajnim razduživanjem poduzeća prema financijskim institucijama (Slika 2.). Poboljšani pristup financiranju prepoznaje se i u odgovorima anketiranih poduzeća.

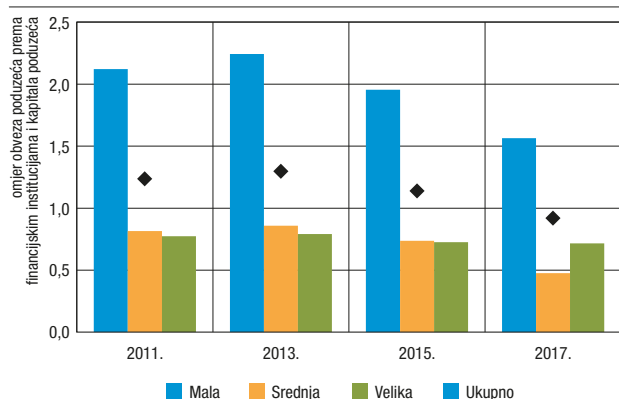
Slika 1. Plasmani banaka poduzećima i kapital poduzeća po veličini poduzeća

Napomena: Na dan 31. prosinca 2017. ukupni plasmani poduzećima iznose 90 mlrd. kuna, i to 33 mlrd. kod malih, 20 mlrd. kod srednjih i 37 mlrd. kod velikih poduzeća, a ukupni kapital sektora poduzeća (kapital i rezerve) iznosi 450 mlrd. kuna, 100 mlrd. kuna kod malih, 100 mlrd. kuna kod srednjih i 250 mlrd. kuna kod velikih poduzeća.

Izvori: Fina; HNB

Slika 2. Razduživanje poduzeća prikazano omjerom financijskih obveza i kapitala po veličini poduzeća

Napomena: Omjer dugoročnih i kratkoročnih financijskih obveza prema bankama i drugim financijskim institucijama i izdanih vrijednosnih papira te kapitala i rezervi (engl. *debt/equity*).

Izvori: Fina; izračun HNB-a

Pristup financiranju – odgovori iz ankete

Odluka o korištenju vlastitih ili tuđih sredstava ovisi o mnogim čimbenicima. Promatra li se hipotetično gospodarstvo sa savršenim tržištem, vlastiti (kapital) i tuđi (dugovi) izvori financiranja savršeni su supstituti te su „investicije poduzeća neovisne o financijskim uvjetima u kojima poduzeće posluje“ (Fazzari i dr., 1988.)³. U praksi, međutim, ne postoji takvo hipotetično gospodarstvo, a posljedica čimbenika kao što su transakcijski troškovi, porezne olakšice, administrativne zapreke, asimetrične informacije i sl. jest nesavršena zamjenjivost vlastitih izvora tuđim izvorima pa trošak zaduživanja može biti različit od oportunitetnog troška korištenja vlastitih sredstava. Stoga financijska ograničenja utječu na realne varijable poput investicija, obrtnoga kapitala i rasta poduzeća, posebno za poduzeća s nedovoljnim vlastitim sredstvima.

Poduzeća koja se susreću s financijskim ograničenjima mogu biti objektivno definirana putem bilančnih stavki, primjerice kao poduzeća čije predviđene investicije premašuju dostupno financiranje. Drugi je smjer procjena poduzeća preko anketnih pitanja (Ferrando i Mulier, 2015.⁴; Gomez, 2018.⁵), pri čemu poduzeća odgovaraju o važnosti bankovnog financiranja za svoje poslovanje, o preprekama prouzročanima otežanim pristupom financiranju ili pak o razlozima zbog kojih nisu mogla dobiti ili nisu htjela uzeti bankovni kredit.

U Anketi o pristupu malih i srednjih poduzeća financiranju⁶ poduzeća su upitana o važnosti kredita kao izvora financiranja za svoje poslovanje, uz ponuđene mogućnosti odgovora:

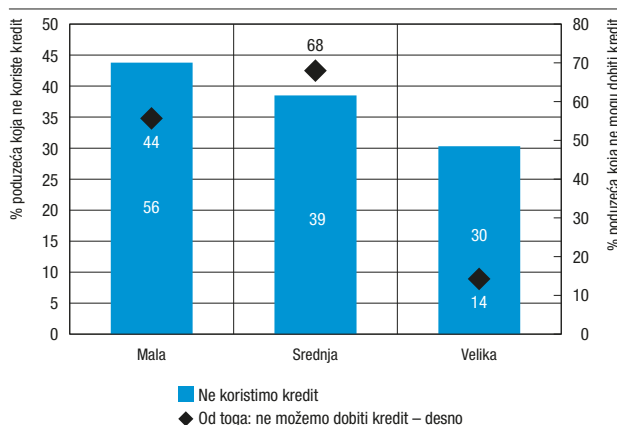
“koristili smo kredit” (trenutačno ili prije) te “nikada nismo koristili kredit niti je taj izvor važan za naše poslovanje”. Za otprilike 40% malih i srednjih poduzeća kredit “nije važan”, dok se, očekivano, samo 30% velikih poduzeća izjasnilo da im kredit “nije važan”.

Činjenica da se poduzeće ne koristi bankovnim financiranjem ne znači da se to poduzeće susreće s financijskim ograničenjima. Naprotiv, takva financijska struktura možda je rezultat namjernoga poslovnog izbora. Stoga su poduzeća dalje upitana zašto nisu koristila bankovni kredit, uz ponuđene mogućnosti odgovora: “nismo mogli” i “nismo htjeli”. Ako se promatraju poduzeća koja ne koriste kredit, više od polovine malih i dvije trećine srednjih poduzeća nisu mogli dobiti kredit. U skupini velikih poduzeća samo 14% nije moglo dobiti kredit, od ionako manje grupe od 30% velikih poduzeća koja ne koriste kredit (Slika 3.).

Poduzeća su navodila da kredit nisu mogla dobiti zbog sljedećih razloga (koji se međusobno ne isključuju): odbijenog zahtjeva za kredit, predugačkog i/ili presloženog postupka odobravanja, previsokih kamata i/ili naknada, neprihvatljivih zahtjeva za kolateral te nedovoljne kreditne sposobnosti. Razlozi za takav otežan pristup financiranju mogu biti sustavni ili pak specifični za određeno poduzeće.

Provedena je analiza poduzeća kojima kredit “nije važan u poslovanju” s pomoću modela binarnog izbora. Varijable koje objašnjavaju ponašanje tih poduzeća jesu financijski pokazatelji poduzeća (likvidnost, solventnost, profitabilnost i materijalnost⁷, što je zamjenska varijabla⁸ za kolateral) te njihova demografska obilježja (veličina, djelatnost i regija)⁹.

Slika 3. Udio poduzeća koja ne koriste kredit i od toga udio poduzeća koja ga ne mogu dobiti

Napomena: Izračunato procedurom koja uzima u obzir anketne pondere.

Izvori: Anкета o pristupu malih i srednjih poduzeća financiranju 2017. (Ipsos i HNB)

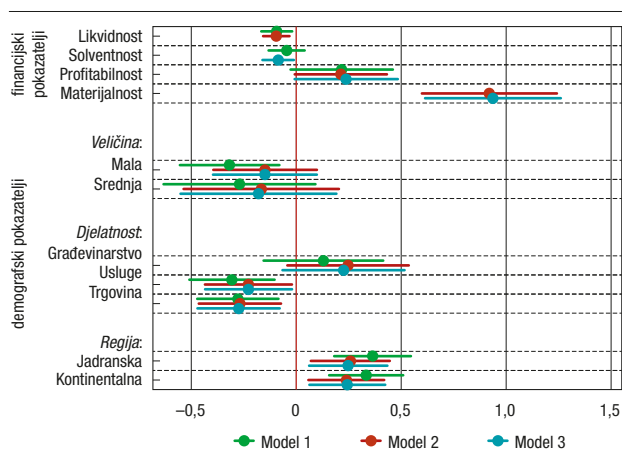
- S. M. Fazzari, R. G. Hubbard i B. C. Petersen (1988.), *Financing Constraints and Corporate Investment*, Brookings Papers on Economic Activity, Vol. (1), 141 – 195
- A. Ferrando i K. Mulier (2015.), *Firms' Financing Constraints: Do Perceptions Match the Actual Situation?*, Economic and Social Review, Vol. 46(1), 87 – 117
- M. G.-P. Gómez (2018.), *Credit constraints, firm investment and growth: evidence from survey data*, No. 2126, European Central Bank, Working Paper Series
- Detaljnije vidi u okvirima *Pristup malih i srednjih poduzeća financiranju – saznanja iz Ankete*, Makroekonomska kretanja i prognoze br. 3, 2017. i Bilten br. 220, 2015.
- Likvidnost = novac u blagajni / kratkoročne obveze (engl. *cash ratio*); solventnost = novčani tok / ukupne obveze izračunate kao pasiva minus kapital (engl. *solvency*); profitabilnost = (poslovni prihodi – poslovni rashodi) / prihodi od prodaje (engl. *profit-to-sales*); materijalnost = udio materijalne imovine u ukupnoj imovini (engl. *tangibility*)
- Zamjenska varijabla (engl. *proxy variable*)
- Velikina: ukupni prihod ≥ 100.00 kn i (broj zaposlenih od 5 do 49 za mala, 50 do 249 za srednja, ≥ 250 za velika poduzeća te veličina prema Zakonu o računovodstvu = 1, 2, 3); djelatnost po NKD-u: industrija (B, C, D), građevinarstvo (F), trgovina (G), usluge (H, I, J, L, M, P, Q, R, S); regija po NUTS2: Jadranska, Kontinentalna bez Zagreba i Zagreb

Među odrednicama poduzeća kojima “kredit nije važan u poslovanju”, u svim kombinacijama pokazatelja, neprekidno i dosljedno ističe se udio materijalne imovine u ukupnoj imovini te demografska obilježja. Nadalje, statistička signifikantnost koeficijenta uz likvidnost odnosno solventnost pokazuje da banke usmjeravaju plasmane prema poduzećima za koja procijene da je mogućnost otplate izvjesnija. Poduzeća sa stabilnim i predvidljivim novčanim tokom imaju pristup kreditima, neovisno u udjelu materijalne imovine u ukupnoj imovini.

Anketni odgovori dodatno upućuju na zaključak da su mlada poduzeća najjače pogođena financijskim ograničenjima. Naime, mlada poduzeća najčešće su i mala te s malim udjelom materijalne imovine i u pravilu s nevelikim novčanim tokom. Iako starost poduzeća nije eksplicitno uključena u model, takva saznanja u skladu su s literaturom (Haltiwanger, 2011.¹¹; Banerjee, 2014.¹²).

Može se zaključiti da anketni odgovori potvrđuju načelno poboljšani pristup financiranju. Ipak, mala i posebno novopokrenuta poduzeća susreću se sa strožim uvjetima financiranja u odnosu na ostala poduzeća, i to u okruženju u kojem je nematerijalna imovina¹³ sve važnija za poslovne ishode poduzeća. Naime, problem tek pokrenutih poduzeća, koji proizlazi iz nedostatka njihova kolateralna, dio je šireg pitanja o razvoju financijskog tržišta. To je tržište plitko, a djelomično i nepostojeće, i to upravo u onim dijelovima koji bi trebali biti usmjereni prema financiranju tih poduzeća.

Slika 4. Koeficijenti uz odrednice poduzeća koja ne koriste bankovni kredit u poslovanju¹⁰

Napomena: Izračunato modelom binarnog izbora koji se koristi anketnim ponderima. Zavisna varijabla: "kredit nam nije važan u poslovanju" = 1, a "koristimo kredit" = 0. Referentno poduzeće za izračun binarne varijable (engl. base): veliko, djelatnost je industrija i regija je Zagreb. Točka označuje središnju vrijednost koeficijenta (engl. point estimate), a horizontalne crte raspon pouzdanja (engl. confidence interval). Ako nula (crvena vertikala na slici) ne presijeca interval pouzdanja, koeficijent je statistički signifikantan.

Model 1 = $\beta_0 + \beta_1 \text{likv} + \beta_2 \text{solv} + \beta_3 \text{profit} + \text{dummy}_{\text{veličina, djelatnost, regija}}$

Model 2 = $\beta_0 + \beta_1 \text{likv} + \beta_3 \text{profit} + \beta_4 \text{mat} + \text{dummy}_{\text{veličina, djelatnost, regija}}$

Model 3 = $\beta_0 + \beta_2 \text{solv} + \beta_3 \text{profit} + \beta_4 \text{mat} + \text{dummy}_{\text{veličina, djelatnost, regija}}$

Izvori: Anкета o pristupu malih i srednjih poduzeća financiranju 2017. (Ipsos i HNB);

Fina; izračun HNB-a

Okvir 2. Intenziviranje rasta gotovinskih nenamjenskih kredita i potencijalni rizici za financijsku stabilnost

U 2018. godini primijećeno je intenziviranje rasta gotovinskih nenamjenskih kredita bez zaloga, pogotovo onih s duljim rokovima dospijeca, što odražava oporavljeno pouzdanje potrošača i spremnost na potrošnju trajnih dobara. Pritom, iako su valutni i kamatni rizici za klijente manje izraženi nego kod ostalih vrsta kreditiranja, blaži standardi odobravanja u odnosu na stambene kredite impliciraju povećanu ranjivost zaduženih kućanstava u odnosu na potencijalne šokove u makroekonomskom okruženju, koja bi mogla prouzročiti veće gubitke bankama, a i oslabiti buduću potrošnju kućanstava. Kako bi se izbjegao prekomjerni kreditni rast i dodatna akumulacija rizika, HNB je reagirao Preporukom o postupanju pri odobravanju nestambenih kredita potrošačima.

Proces oporavka zaduživanja sektora kućanstava započeo je potkraj 2016. godine (vidi **Financijsku stabilnost**, br. 19, poglavlje 3.). Rast zaposlenosti i raspoloživog dohotka povećao je potencijal zaduživanja, a kreditni se rast (mjereno transakcijama, odnosno razlikom između novoga kreditiranja i otplata postojećih dugovanja) krajem 2018. ubrzao i iznosio 6,24% na godišnjoj razini (Slika 1.b). Iako je jačanje zaduživanja kućanstava kod kreditnih institucija djelomice posljedica oporavka stambenoga kreditiranja, započetog krajem 2017. usporedo s prvim programom državnog subvencioniranja stambenih kredita, najveći poticaj ubrzanju ukupnoga kreditnog rasta došao je od gotovinskih nenamjenskih kredita. Njihov se rast postupno intenzivirao još

od 2016. godine, a na kraju prosinca 2018. dosegno je 12,3% na godišnjoj razini, čemu pridonose isključivo krediti bez zaloga, koji rastu čak dvostruko brže od prosjeka. Rast tih kredita ujedno je povećao njihov udio u ukupnim kreditima, potencijalno nadomeštajući osigurane oblike kreditiranja (Slika 1.a).

Osim u Hrvatskoj, zamjetan rast nestambenoga kreditiranja posljednjih godina prisutan je i u drugim zemljama Europske unije, pri čemu se ističu zemlje Srednje i Istočne Europe, a među njima posebice Slovačka i Slovenija (Slika 2.a). Zanimljivo je da se među spomenutim zemljama izdvaja Hrvatska s relativno većim udjelom nestambenoga kreditiranja (mjereno omjerom prema BDP-u), ali i ukupnim iznosom transakcija nestambenih kredita koje premašuju 1% BDP-a godišnje. Navedene zemlje istodobno karakterizira visok udio kućanstava koja žive u vlastitoj nekretnini, što implicira manju potražnju za stambenim kreditima (Slika 2.b). S druge strane, u zemljama Zapadne Europe ukupan je kreditni rast potaknut ponajviše rastom stambenoga kreditiranja, što je i odredilo trendove ukupnoga kreditiranja u zemljama europodručja (o tome vidi **ESB-ov okvir o rastu potrošačkih kredita**).

Rast gotovinskih nenamjenskih kredita u Hrvatskoj može se povezati s povećanjem potrošnje kućanstava. **Anketa o kreditnoj aktivnosti banaka** upućuje na jačanje potražnje za potrošačkim i ostalim kreditima, potaknuto oporavkom pouzdanja potrošača

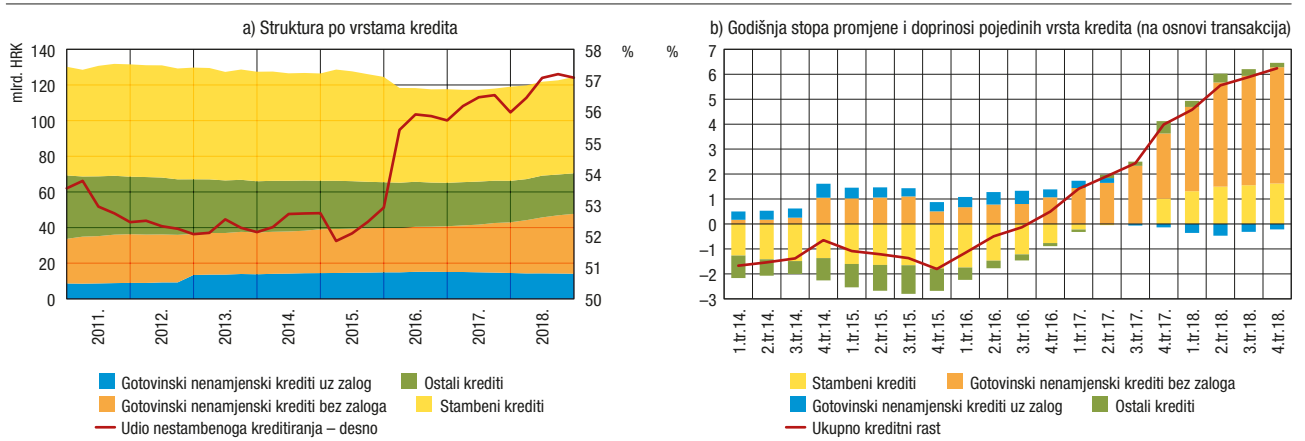
10 B. Jann (2014), *Plotting regression coefficients and other estimates in Stata*, Stata Journal Vol. 14(4), 708 – 737; StataCorp (2017), *Stata Statistical Software*, Release 15

11 J. Haltiwanger (2011.), *Firm Dynamics and Productivity Growth*, EIB Papers, Vol. 16(1), 116 – 136

12 R. Banerjee, (2014.), *SMEs, financial constraints and growth*, BIS Working Paper, No. 475

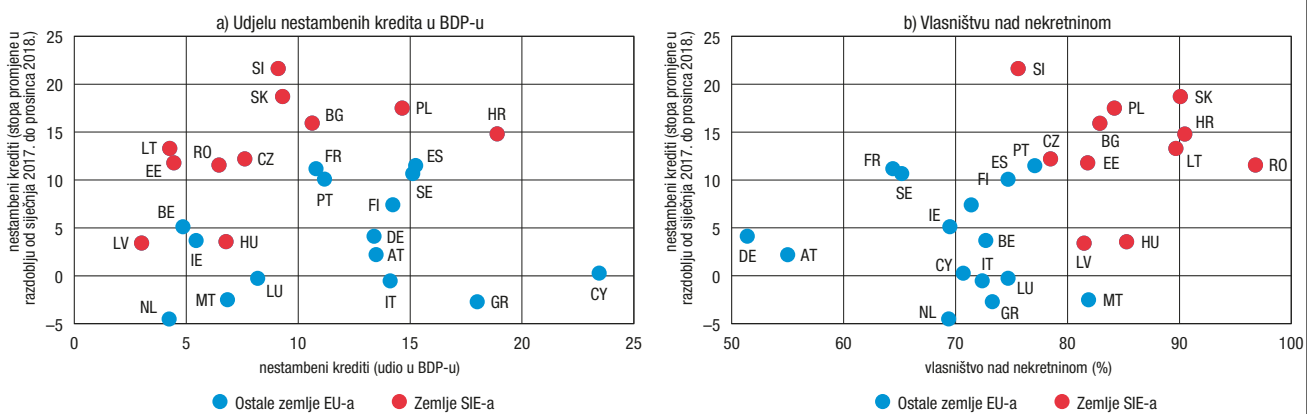
13 Nematerijalna imovina (engl. *intangibles*) pojam je koji se odnosi na istraživanje i razvoj, koncesije, licencije i patente.

Slika 1. Dug kućanstava prema kreditnim institucijama

Izvor: HNB

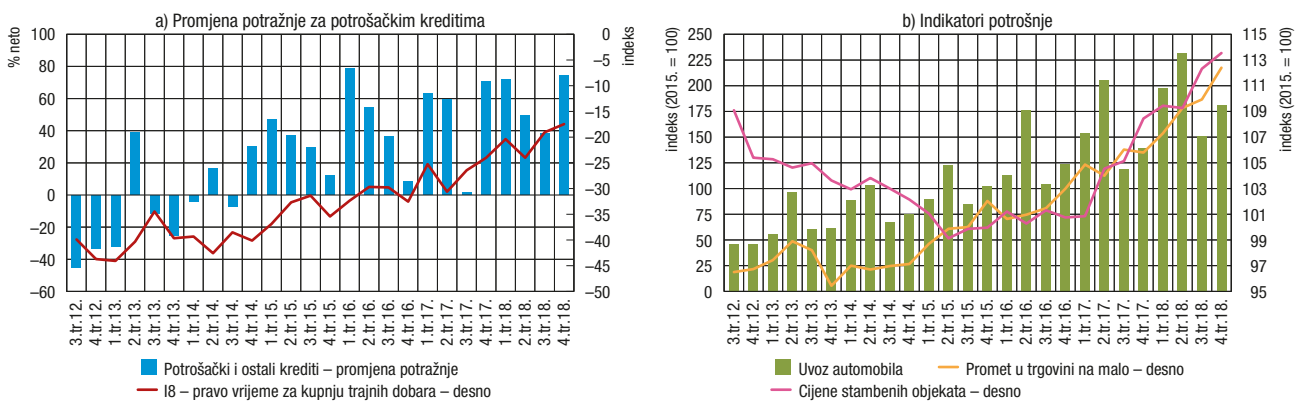
Slika 2. Kretanje nestambenih kredita u zemljama EU-a, u ovisnosti o:

Napomena: Zbog različitosti u klasifikaciji namjena kredita među zemljama EU-a prikazuje se nestambeno kreditiranje. Podaci o vlasništvu nad nekretninom preuzeti su iz EU-SILC-a 2017.

Izvori: ESB; Eurostat

Slika 3. Potražnja i indikatori potrošnje

Napomena: Stupci prikazuju procjenu promjene potražnje iz Ankete o kreditnoj aktivnosti banaka (za određene potražnje vidi pitanje 15. Ankete). Pozitivna vrijednost upućuje na porast, a negativna na smanjenje potražnje. Linija prikazuje indeks odgovora glede prigodnosti kupnje trajnih dobara za kućanstvo zasnovan na podacima iz Ankete o puzdanju potrošača (vidi pitanje I8 Ankete). Veće vrijednosti indeksa u odnosu na prethodno razdoblje upućuju na porast optimizma potrošača.

Izvori: DZS; HNB

te potrošnjom trajnih dobara. Na sličan zaključak upućuju i odgovori iz *Ankete o pouzdanju potrošača*, koji pokazuju da se popravila raspoloženje potrošača povezano s prigodnošću trenutka za kupnju trajnih dobara (Slika 3.a). Pritom je moguće da se gotovinskim nenamjenskim kreditima duljih rokova dospijeća djelomice nadomještaju krediti za kupnju automobila, koje je većina kreditnih institucija napustila, ili, pak, stambeni krediti, radi bržega i jednostavnijeg financiranja kupnje nekretnina ili njihova uređenja i namještanja (Slika 3.b).

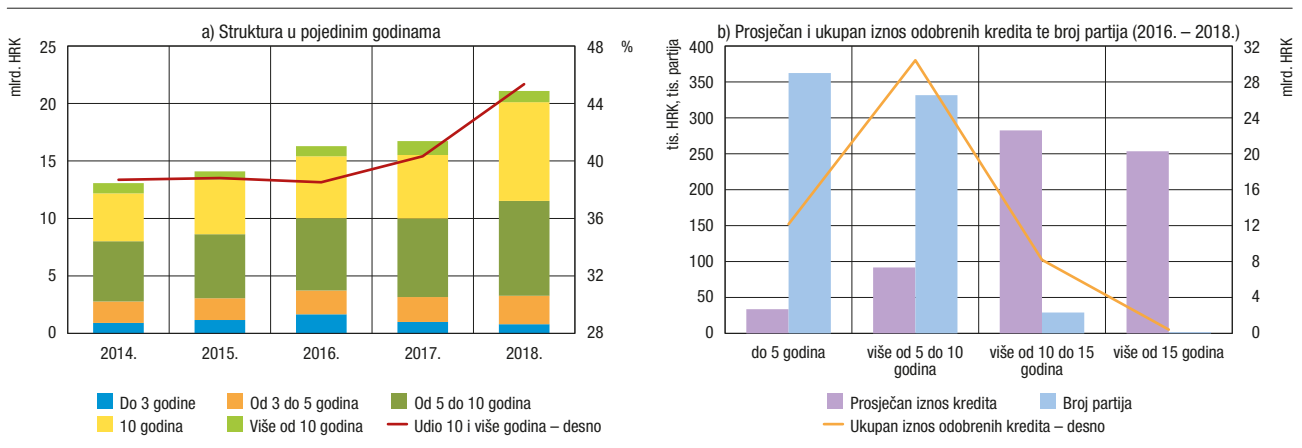
Obilježja novoodobrenih gotovinskih nenamjenskih kredita mogu pomoći pri identificiranju glavnih rizika povezanih s ovim oblikom zaduživanja. Promotri li se ročnost, dominiraju krediti odobreni na razdoblje od pet i više godina, iako se u posljednje dvije godine najveći rast uočava kod kredita s izvornim dospeljem od deset i više godina (Slika 4.a). Osim toga, ispitivanje koje je HNB proveo na uzorku odabranih banaka pokazuje da se krediti s dužim inicijalnim rokovima dospijeća prosječno odobravaju na mnogo veće iznose (Slika 4.b). Nadalje, prosječne kamatne stope na novoodobrene gotovinske kredite, iako slijede opći trend pada, više su nego na ostale oblike kreditiranja, i to

prosječno za 3,5 postotnih bodova u odnosu na stambene kredite, kao drugu najzastupljeniju vrstu kreditiranja kućanstava (Slika 5.a), što odražava premiju za rizik koju banke zaračunavaju na ovakav rizičniji tip kreditiranja. S druge strane, valutni i kamatni rizici za klijente manje su izraženi nego kod ostalih vrsta kreditiranja (npr. stambenog) jer u strukturi novoga nenamjenskoga gotovinskog zaduživanja prevladava kreditiranje u kunama i s fiksnom kamatnom stopom (Slika 5.b).

Nadalje, gotovinski nenamjenski krediti bez zaloga često se odobravaju u vrlo kratkom roku, a katkad i bez dolaska klijenta u poslovnicu, putem mobilnih i *online* kanala prodaje. Jednostavnost njihova odobravanja uz produljenje izvornog dospelja i veći iznos kredita povećava privlačnost tog oblika zaduživanja. S druge strane, upravo zbog potencijalno veće rizičnosti tih kredita, kreditne institucije plasiraju ih uz veće kamatne marže, što omogućuje trenutačno povećanje profitabilnosti te plasman viška likvidnih sredstava.

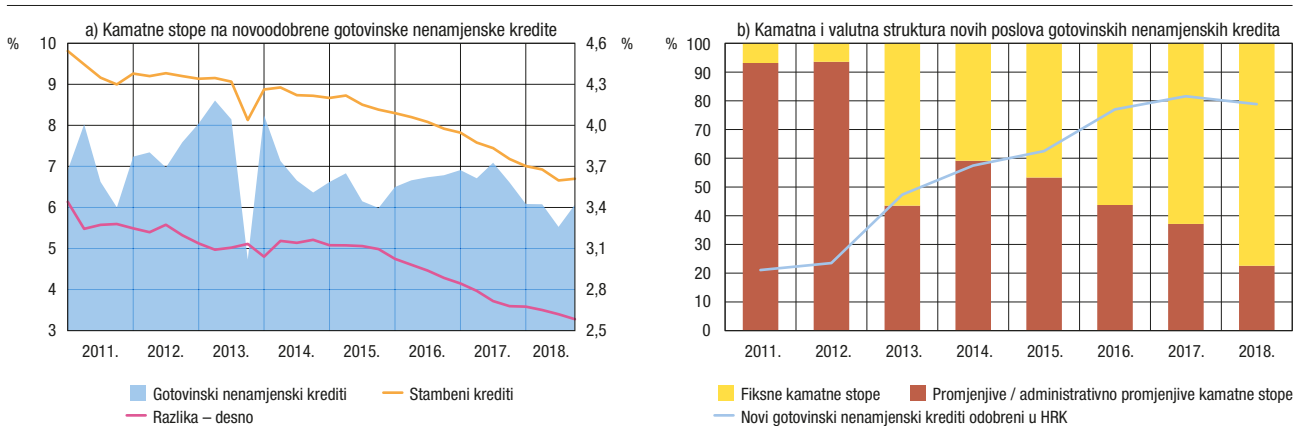
Budući da je rast gotovinskih nenamjenskih kredita potaknut gotovo isključivo kreditima bez zaloga, on se za kreditne institucije može smatrati rizičnijim od rasta stambenih i gotovinskih

Slika 4. Obilježja novoodobrenih gotovinskih nenamjenskih kredita prema izvornom dospelju:

Izvori: HNB; Anketno ispitivanje HNB-a na uzorku odabranih banaka

Slika 5. Kamatne stope i valutna struktura

Napomena: U izračunu prosječnih kamatnih stopa od trećeg tromjesečja 2014. isključeni su ponovni sporazumi.

Izvor: HNB

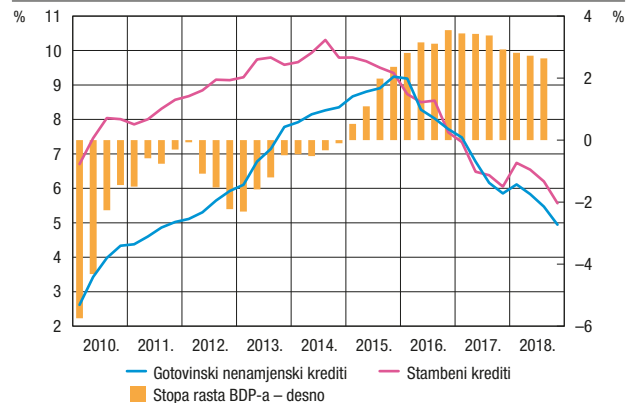
kredita koji se odobravaju uz zalag, jer ne posjeduju utrživi instrument osiguranja poput nekretnine ili financijske imovine. Dostupnost zadužnica, jamaca ili isprava o zapljeni osobnih primanja po pristanku dužnika samo umjereno ublažava rizike povezane s tim oblikom kreditiranja. Sistemski rizici povezani s njima odnose se na činjenicu da u budućnosti može doći do rasta broja kućanstava koja neće moći ispunjavati obveze po preuzetim zajmovima i većih gubitaka za kreditne institucije nego kod kredita osiguranih zalagom.

Drugi potencijalni izvor sistemskog rizika povezan je s procjenom kreditne sposobnosti potencijalnih dužnika. Ispitivanje koje je HNB proveo na uzorku odabranih banaka pokazuje kako kreditne institucije u Hrvatskoj primjenjuju blaže standarde pri odobravanju gotovinskih nenamjenskih kredita nego pri stambenom kreditiranju. U izračunu kreditne sposobnosti klijenata i najvećega mogućeg iznosa otplate kreditne institucije ne primjenjuju ujednačenu metodologiju, jer neke od njih u obzir uzimaju interno definirane minimalne životne troškove, dok druge to čine indirektno primjenom najvećega dopuštenog omjera otplate duga i dohotka. Tome valja pridodati da je utvrđivanje kreditne sposobnosti kod gotovinskoga kreditiranja, posebice za klijente s ispodprosječnim primanjima, blaže nego kod stambenoga kreditiranja, za koje je **Odlukom o dodatnim kriterijima za procjenu kreditne sposobnosti potrošača te provođenju postupka naplate dospjelih neplaćenih obveza i dobrovoljne namire** obvezno propisana visina minimalnih životnih troškova koje treba uključiti u procjenu kreditne sposobnosti. Dodatno valja naglasiti da prestanak razmjene podataka i izdavanja kreditnih izvješća za građane u **Hrvatskom registru obveza po kreditima** od početka 2018. godine onemogućuje uvid u dugovanja klijenta ostalim kreditnim institucijama i pojačava asimetriju informacija na tržištu kredita.

Sve navedeno, jednostavnost i brzina odobravanja, povećavanje broja zajmoprimaca, ublažavanje uvjeta kreditiranja i produljenje izvornog dospelja, moglo bi dovesti do nepovoljne selekcije (engl. *adverse selection*) zajmoprimaca. Tako su, primjerice, u istraživanju potrošačkih kredita odobrenih putem *online* servisa u SAD-u, Hertzberg i sur.¹⁴ (2018.) primijetili kako je kod klijenata koji biraju kredite s duljim rokom dospelja veća i vjerojatnost neispunjavanja obveza po preuzetim obvezama. Naime, čini se da su takvi klijenti više izloženi šokovima dohotka, pa zbog toga i rizičniji.

Odsutnost zaloga i moguća nepovoljna selekcija klijenata kod gotovinskih nenamjenskih kredita mogu se odraziti na stanje i kretanje neprihodonosnih kredita. Usporede li se sa stambenim kreditima, vidljivo je da su u Hrvatskoj u vremenima rasta zaposlenosti i dohotka (Slika 6.) dužnici lakše podmirivali svoje obveze, pa su se udjeli neprihodonosnih kredita smanjivali za oba oblika kreditiranja. Nasuprot tome, u razdoblju nepovoljnih ekonomskih kretanja i većeg razduživanja, pad zaposlenosti i dohotka kućanstava doveo je do poteškoća u vraćanju duga i većih gubitaka banaka po neprihodonosnim gotovinskim kreditima

Slika 6. Udio neprihodonosnih kredita i stopa rasta BDP-a

Napomena: Prikazane su anualizirane stope rasta BDP-a (izračunate kao kumulativne sume BDP-a u posljednjih godinu dana podijeljene s tako dobivenim godišnjim iznosima BDP-a na kraju istog tromjesečja prethodne godine).

Izvori: Eurostat; HNB

zbog njihove teže naplativosti u odnosu na stambene kredite. Pritom blaža procjena kreditne sposobnosti i duži rok dospelja povećavaju vjerojatnost nesposobnosti ispunjavanja obveza po preuzetim kreditima, jer pridonose rastu udjela klijenata koji će prije osjetiti negativne posljedice ekonomskih šokova, dok odsutnost zaloga može djelovati na rast gubitaka banaka po neprihodonosnim kreditima.

Rastuća izloženost banaka gotovinskim nenamjenskim kreditima bez zaloga svojevrsna je akumulacija rizika koji bi svojom materijalizacijom mogli prouzročiti veće gubitke bankama, a i oslabiti buduću potrošnju kućanstava. Optimistična očekivanja mogućnosti servisiranja duga, najviše izražena u vremenima gospodarskog uzleta, pridonose razvoju sistemskog rizika, čije bi se negativne posljedice mogle osjetiti tek u silaznoj fazi gospodarskog ciklusa. Nastavi li se ubrzavati, postojeći rast gotovinskih nenamjenskih kredita mogao bi ubrzo postati prekomjeren, pa je HNB reagirao **Preporukom o postupanju pri odobravanju nestambenih kredita potrošačima**. S obzirom na to da su za gotovinske kredite primijećeni niži standardi odobravanja u odnosu na stambene, cilj je Preporuke ujednačiti uvjete utvrđivanja kreditne sposobnosti između oba oblika kreditiranja za kredite s duljim rokovima dospelja. Tako je kreditnim institucijama preporučeno da pri odobravanju nestambenih kredita potrošačima s izvornim rokom dospelja jednakim ili većim od pet godina u obzir uzimaju minimalne troškove života u skladu sa zaštićenim dijelom plaće propisanim Ovršnim zakonom. Isto tako, u granicama supervizorskih ovlasti, od banaka je zatraženo da u svoje interne procjene kapitalnih zahtjeva uključe potencijalne gubitke po gotovinskim nenamjenskim kreditima te da osiguraju jasne mehanizme za povrat dijela bankarskih bonusa u slučaju prekomjernih gubitaka po tim plasmanima.

14 A. Hertzberg, A. Liberman i D. Paravisini (2018.), *Screening on Loan Terms: Evidence from Maturity Choice in Consumer Credit*, The Review of Financial Studies, Volume 31, Issue 9, September 2018, 3532 – 3567

8. Tokovi kapitala s inozemstvom

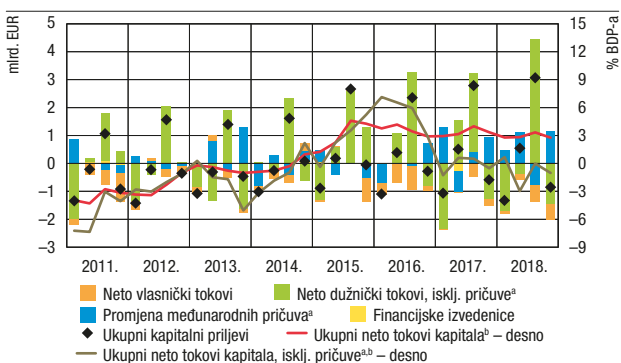
U drugoj polovini 2018. neto odljev kapitala ostao je gotovo nepromijenjen u odnosu na isto razdoblje prethodne godine (2,2 mlrd. EUR). Međutim, isključi li se promjena bruto međunarodnih pričuva i obveza HNB-a, smanjenje neto financijskih obveza domaćih sektora prema inozemstvu bilo je zamjetno veće nego u drugoj polovini 2017. godine (1,8 mlrd. EUR, u usporedbi s 0,9 mlrd. EUR), kao posljedica snažnijeg smanjenja neto dužničkih obveza prema inozemstvu, dok je neto priljev vlasničkih ulaganja povećan. S druge strane, poboljšanje neto inozemne pozicija HNB-a bilo je manje izraženo nego u istom razdoblju godinu prije.

Neto priljev vlasničkih ulaganja u drugom je polugodištu 2018. iznosio 1,1 mlrd. EUR, zbog snažnog rasta obveza (za 1,3 mlrd. EUR), koji je bio praćen tek neznatnim povećanjem imovine (za 0,1 mlrd. EUR). Izrazit rast obveza većim se dijelom odnosio na zadržanu dobit domaćih poslovnih subjekata

u vlasništvu nerezidenata, koja je bila veća nego u istom razdoblju prethodne godine zahvaljujući boljim financijskim rezultatima banaka i nefinancijskih poduzeća u vlasništvu nerezidenata. Priljev izravnih vlasničkih ulaganja također je bio veći nego u istom razdoblju 2017., no to je isključivo posljedica transakcija pretvaranja duga u ulog. Isključe li se spomenute transakcije, priljev izravnih vlasničkih ulaganja ostao je i dalje razmjerno skroman, pri čemu je uglavnom ostvaren u sektoru poslovanja nekretninama.

Isključi li se promjena međunarodnih pričuva i obveza HNB-a, neto odljev dužničkoga kapitala u drugom je polugodištu 2018. iznosio 3,0 mlrd. EUR. Pritom se znatno poboljšala neto inozemna pozicija ostalih domaćih sektora s obzirom na izraženo smanjenje duga prema vlasnički povezanim vjeronikima u inozemstvu, a čemu su samo djelomično pridonijele spomenute transakcije pretvaranja duga u kapital. Osim toga,

Slika 8.1. Tokovi na financijskom računu platne bilance

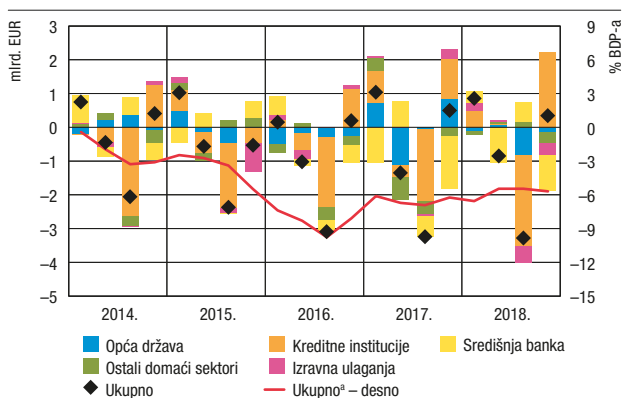
^a Promjena bruto međunarodnih pričuva umanjena je za inozemne obveze HNB-a.

^b Zbroj prethodnih četiriju tromjesečja

Napomena: Neto tokovi jesu razlika između promjene sredstava i obveza. Vlasnički tokovi obuhvaćaju promjenu inozemnih izravnih vlasničkih ulaganja, zadržane dobiti i portfeljnih vlasničkih ulaganja. Pozitivna vrijednost označuje neto odljev kapitala u inozemstvo.

Izvor: HNB

Slika 8.3. Transakcije neto inozemnog duga po sektorima

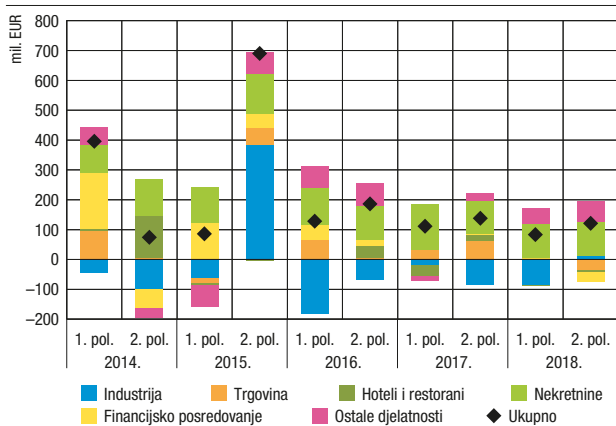

^a Zbroj prethodnih četiriju tromjesečja

Napomena: Transakcije čine promjenu duga isključujući međuvalutne promjene i ostale prilagodbe. Neto inozemni dug jest bruto inozemni dug umanjeno za dužnička potraživanja prema inozemstvu.

Izvor: HNB

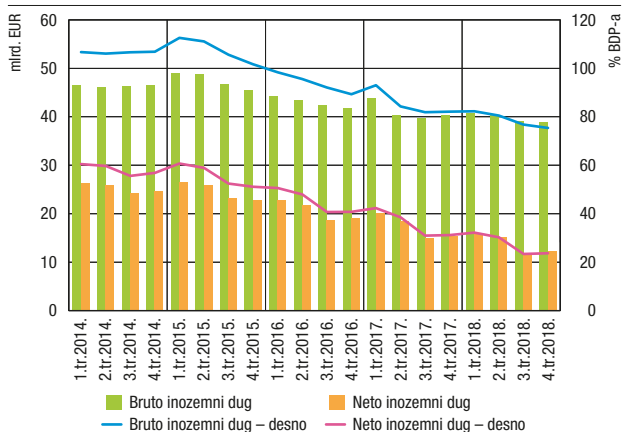
Slika 8.2. Inozemna izravna vlasnička ulaganja u Hrvatsku po djelatnostima

Napomena: Vlasnička ulaganja umanjena su za transakcije pretvaranja duga u kapital i kružna izravna ulaganja.

Izvor: HNB

Slika 8.4. Stanje bruto i neto inozemnog duga

Napomena: Neto inozemni dug jest bruto inozemni dug umanjeno za dužnička potraživanja prema inozemstvu.

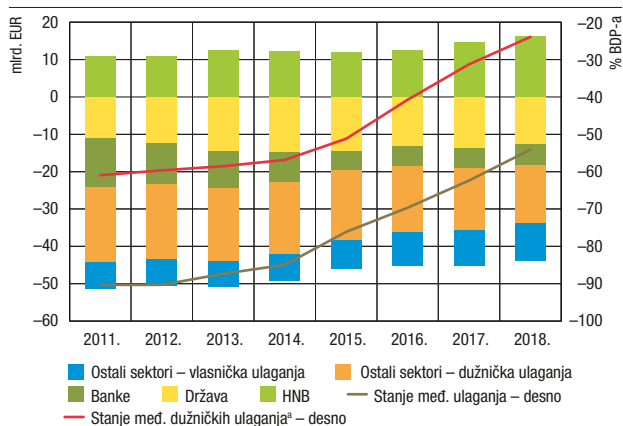
Izvor: HNB

snažno se poboljšala neto inozemna pozicija države, koja je u srpnju otplatila dospjelu međunarodnu obveznicu, za potrebe čega je u lipnju izdala nove obveznice te je ta sredstva bila privremeno položila na račun kod središnje banke. Nadalje, neto inozemnu poziciju poboljšale su i banke, iako je to poboljšanje bilo zamjetno manje nego godinu prije. Naposljetku, zabilježeno je i poboljšanje neto inozemne pozicije središnje banke, također u znatno manjoj mjeri nego u istom razdoblju prethodne godine jer je povećanje međunarodnih pričuva prouzročeno intervencijama na deviznom tržištu bilo ublaženo povlačenjem spomenutih privremeno deponiranih sredstava države.

Relativni pokazatelji inozemne zaduženosti nastavili su se do kraja 2018. poboljšavati, a tome je uz daljnje razduživanje pridonio i rast nominalnog BDP-a. Na kraju 2018. stanje bruto inozemnog duga iznosilo je 38,8 mlrd. EUR ili 75,4% BDP-a, što je za 5,1 postotni bod manje nego na kraju prvog polugodišta 2018. Istodobno je smanjenje relativnog pokazatelja neto inozemne zaduženosti bilo nešto više izraženo, i to zbog povećanja inozemne imovine tijekom drugog polugodišta. Do kraja prosinca 2018. neto inozemni dug smanjio se na 12,2 mlrd. EUR ili 23,8% BDP-a, odnosno za 6,6 postotnih bodova manje nego na kraju prvog polugodišta.

U skladu sa smanjenjem neto inozemne zaduženosti poboljšalo se i stanje neto međunarodnih ulaganja, koje je na kraju 2018. iznosilo -54,1% BDP-a, u usporedbi s -61,2% BDP-a

Slika 8.5. Stanje međunarodnih ulaganja (neto) po sektorima

^a Stanje međunarodnih dužničkih ulaganja (neto) jednako je negativnoj vrijednosti neto inozemnog duga.

Izvor: HNB

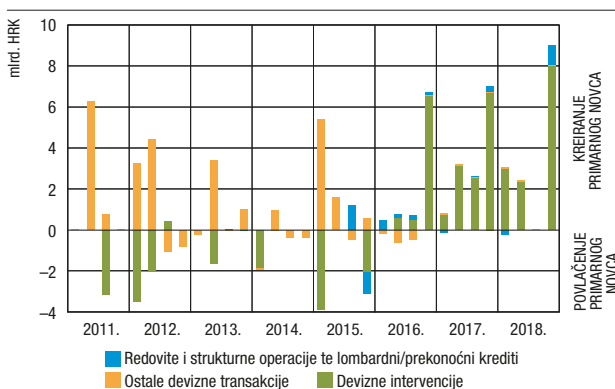
na kraju lipnja. Za razliku od pozitivnog utjecaja snažnog smanjenja duga na poboljšanje stanja međunarodnih ulaganja, porast neto vlasničkih obveza imao je suprotan učinak.

9. Monetarna politika

Tijekom druge polovine 2018. godine HNB je nastavio provoditi ekspanzivnu monetarnu politiku, održavajući nominalni tečaj kune prema euru stabilnim. Pritisci na jačanje kune, koji su prevladavali početkom i sredinom godine, ponovno su ojačali krajem godine. Stoga je HNB u prosincu snažno intervenirao na deviznom tržištu otkupivši od poslovnih banaka u tri navrata ukupno 1,1 mlrd. EUR. Promatra li se cijela godina, HNB je ukupno neto otkupio 1,8 mlrd. EUR od poslovnih banaka i 30,4 mil. EUR od Ministarstva financija. Tako je svim deviznim transakcijama u 2018. godini HNB kreirao ukupno 13,6 mlrd. kuna (Slika 9.1.).

HNB je nastavio održavati i redovite tjedne operacije uz fiksnu kamatnu stopu od 0,3%. Međutim, zbog izostanka interesa banaka u uvjetima izrazito velikog viška kunske likvidnosti u monetarnom sustavu, HNB tijekom 2018. nije plasirao sredstva putem ovog instrumenta monetarne politike. No

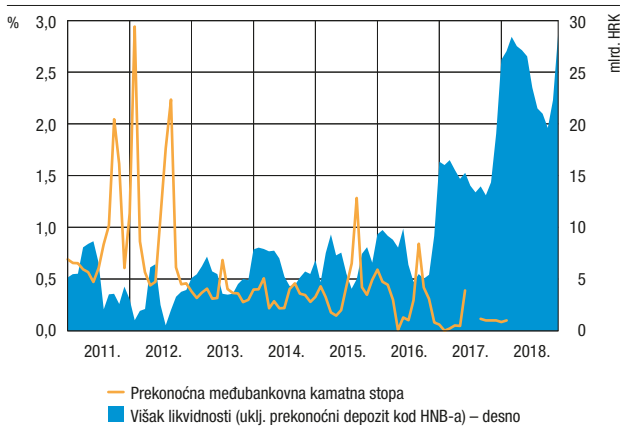
Slika 9.1. Tokovi formiranja primarnog novca (M0)

Napomena: Od 28. rujna 2017. ukida se mogućnost korištenja lombardnoga kredita, a uvodi mogućnost korištenja prekonočnoga kredita. U ostale devizne transakcije ubrajaju se kupoprodaje deviza s MF-om, EK-om i ugovori o razmjeni (engl. swap) s poslovnim bankama. Pozitivne vrijednosti odražavaju kupnju deviza.

Izvor: HNB

Slika 9.2. Likvidnost banaka i prekonočna međubankovna kamatna stopa

Izvor: HNB

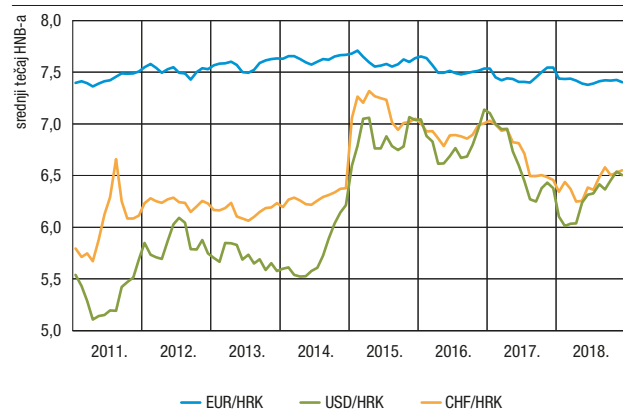
u prosincu 2018. održana je strukturna operacija na kojoj je HNB plasirao ukupno 1,4 mlrd. kuna na rok od pet godina po kamatnoj stopi od 1,2%. To je bila prva strukturna operacija nakon studenoga 2017., a ukupno šesta od početka primjene tog instrumenta.

Prosječan višak kunske likvidnosti u 2018. godini dosegnuo je 24,9 mlrd. kuna, što je za 9,7 mlrd. kuna više od prosječnog viška u 2017. (Slika 9.2.). Rast kunske likvidnosti u sustavu ponajprije je rezultat kreiranja primarnog novca kupnjama deviza od poslovnih banaka. U takvim je okolnostima prosječna ponderirana kamatna stopa na prekonočnom međubankovnom tržištu tijekom 2018. godine iznosila 0,11%, što je gotovo jednako kao u 2017. Pritom se u srpnju kamatna stopa spustila na 0,00%, nakon čega tijekom ostatka godine, kao i u većem dijelu 2018., nije bilo prometa.

Tečaj kune prema euru na kraju prosinca 2018. iznosio je 7,42 EUR/HRK, odnosno za 1,3% niže nego na kraju istog mjeseca prethodne godine, dok je prosječni tečaj za 2018. godinu bio za 0,6% niži u usporedbi s istim razdobljem prethodne godine (Slika 9.3.). Pritisci na jačanje kune povezani su s povoljnim kretanjima u platnoj bilanci zbog rasta izvoza i jačanja priljeva sredstava iz fondova EU-a te sa smanjenjem euroizacije i nastavkom oporavka gospodarske aktivnosti, čime se smanjuju fiskalni rizici i ostale makroekonomske neravnoteže. S druge strane, tečaj kune prema američkom dolaru i švicarskom franku na kraju prosinca bio je viši nego na kraju istog mjeseca prethodne godine, što odražava slabljenje eura prema tim valutama na svjetskim financijskim tržištima.

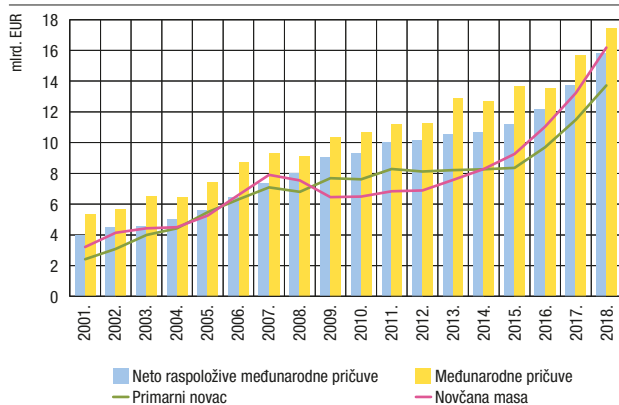
Bruto međunarodne pričuve povećale su se u 2018. godini za 1,7 mlrd. EUR ili 11,0% i na kraju prosinca iznosile su 17,4 mlrd. EUR (Slika 9.4.). Neto raspoložive pričuve u istom su se razdoblju također povećale, za 2,1 mlrd. EUR, te su na kraju prosinca dosegnule 15,8 mlrd. EUR. Rastu pričuva najviše je pridonio otkup deviza od poslovnih banaka, a manjim dijelom i jačanje američkog dolara prema euru budući da se dio međunarodnih pričuva drži u američkim dolarima. Bruto međunarodne pričuve i nadalje premašuju novčanu masu (M1)

Slika 9.3. Nominalni tečajevi kune prema odabranim valutama

Izvor: HNB

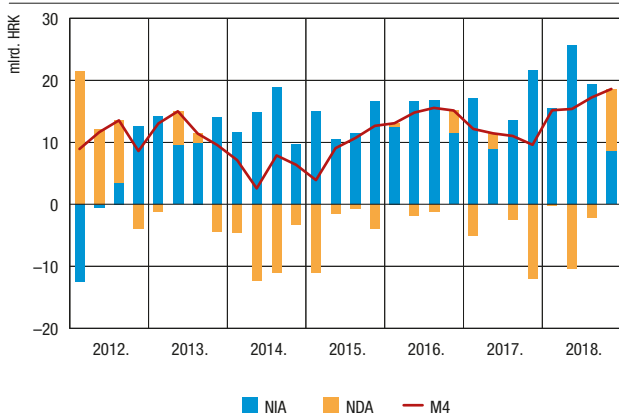
Slika 9.4. Međunarodne pričuve HNB-a i monetarni agregati

Napomena: Neto raspoložive pričuve definirane su kao međunarodne pričuve umanjene za deviznu inozemnu pasivu HNB-a, obveznu pričuvu u devizama, devizne depozite države te izvanbilančne obveze (ugovori o razmjeni).

Izvor: HNB

Slika 9.5. Neto inozemna aktiva, neto domaća aktiva i ukupna likvidna sredstva M4 apsolutne promjene u posljednjih 12 mjeseci

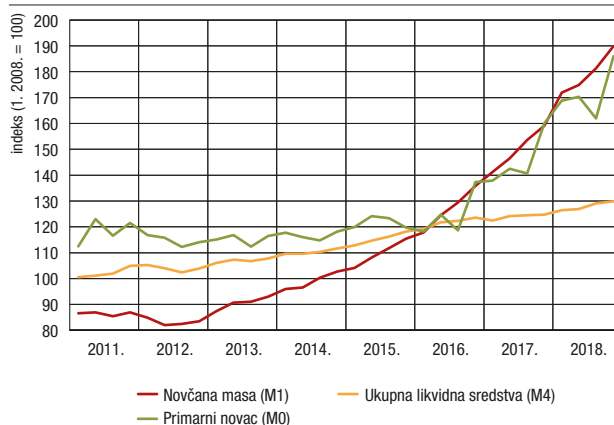

Napomena: Apsolutne promjene isključuju utjecaj tečaja.

Izvor: HNB

Slika 9.6. Realni monetarni agregati

indeks kretanja desezoniranih vrijednosti deflacioniranih indeksom potrošačkih cijena

Izvor: HNB

i primarni novac (M0).

Tijekom druge polovine 2018. godine nastavio se rast ukupnih likvidnih sredstava (M4) na temelju rasta neto inozemne aktive HNB-a i rasta neto domaće aktive ponajviše zbog povećanja plasmana poduzećima i stanovništvu te neto plasmana središnjoj državi (Slika 9.5.).

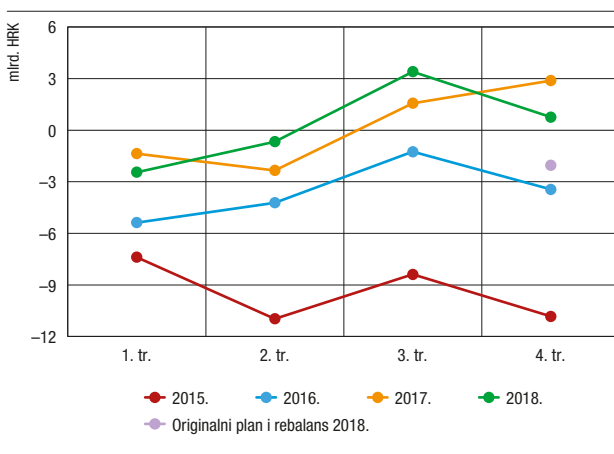
Promatra li se u realnom izrazu, godišnja stopa rasta ukupnih likvidnih sredstava (M4) na kraju prosinca iznosila je 4,1%, dok je za realnu novčanu masu (M1) i primarni novac (M0) zabilježeno godišnje povećanje od 19,4% odnosno 16,3% (Slika 9.6.). Rastu M1 najviše je pridonijelo povećanje kunskih sredstava na transakcijskim računima u uvjetima niskih kamatnih stopa na štedne i oročene depozite, a rast M0 prije svega odražava velike viškove kunske likvidnosti kreirane deviznim transakcijama HNB-a.

10. Javne financije

U drugoj polovini 2018. nastavila su se razmjerno povoljna fiskalna kretanja, unatoč materijalizaciji nekih negativnih rizika, što se poglavito odnosi na aktivaciju državnih jamstava izdanih pojedinim brodogradilištima. U razdoblju od srpnja do prosinca 2018. ostvaren je tako višak opće države prema metodologiji ESA 2010 od 1,4 mlrd. kuna, a to je za oko 3,8 mlrd. kuna nepovoljnije ostvarenje salda opće države nego u istom razdoblju 2017. godine. Smanjenje viška odražava znatno brži rast ukupnih rashoda, koji su pod utjecajem plaćanja jamstava povećani za 12,1% u odnosu na drugo polugodište 2017., dok su ukupni prihodi porasli za 7,0%. Na razini cijele 2018. godine opća je država ostvarila višak proračuna u visini od 0,2% BDP-a. Ostvarenje cjelogodišnjeg salda povoljnije je u usporedbi s rebalansom proračuna opće države iz prosinca 2018., kada se očekivao manjak od -0,5% BDP-a.

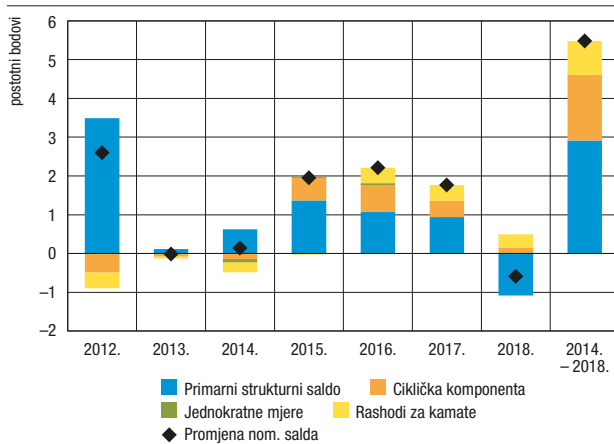
Raščlamba promjene nominalnog salda opće države

Slika 10.1. Kumulativni saldo opće države po tromjesečjima (ESA 2010)

Izvori: Eurostat; MF (izračun HNB-a)

Slika 10.2. Dekompozicija promjene nominalnog salda opće države

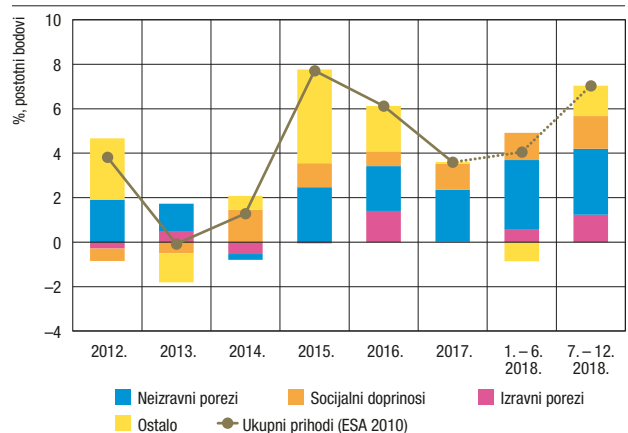
Izvor: HNB

pokazuje da su na smanjenje nominalnog viška u cijeloj 2018. nepovoljno djelovali strukturni čimbenici (uvelike zbog rasta kapitalnih transfera do kojeg je došlo zbog aktivacije državnih jamstava). S druge strane, promjeni salda pozitivno je pridonijelo daljnje smanjenje rashoda za kamate te, u manjoj mjeri, nastavak povoljnih cikličkih kretanja gospodarske aktivnosti.

Godišnji rast ukupnih prihoda u drugoj polovini 2018. godine ubrzao se na 7,0%, s 4,1% koliko je iznosio u prvoj polovini godine. Takva kretanja ponajprije odražavaju značajno ubrzanje rasta izravnih poreza, koje se vjerojatno može povezati s dobrim ostvarenjima na tržištu rada i boljim poslovnim rezultatima gospodarskih subjekata. Osim toga, nakon pada na godišnjoj razini u prvom polugodištu, ostali su tekući prihodi u drugom polugodištu 2018. znatno porasli i time pozitivno pridonijeli kretanju ukupnih prihoda. Kada je riječ o rastu prihoda od neizravnih poreza, njega podupiru nastavak rasta osobne potrošnje i povoljna kretanja u turizmu. Povoljna kretanja na tržištu rada podržavala su i prihode od socijalnih doprinosa.

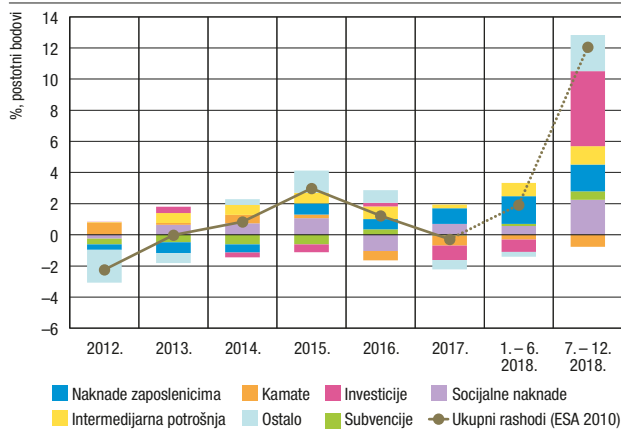
Istodobno su se rashodi opće države na godišnjoj razini povećali za 12,1%, nakon što su u prvih šest mjeseci porasli za 1,9%. Rastu ukupnih rashoda najviše je pridonijelo povećanje kapitalnih rashoda, koji su u drugom polugodištu na godišnjoj razini porasli čak za 73,5%, pri čemu su izrazito snažno povećani i rashodi za investicije (80,3%) i rashodi za kapitalne transfere (60,5%). Dok su rashodi za kapitalne transfere pod snažnim utjecajem isplate brodograđevnih jamstava, na rast rashoda za investicije vjerojatno je utjecalo jačanje investicijske aktivnosti lokalne države i javnih poduzeća razvrstanih u sektor opće države. Isto tako, u drugom su polugodištu rastu ukupnih rashoda znatnije pozitivno pridonijeli i rashodi za socijalne naknade, vjerojatno pod utjecajem redovitog usklađivanja mirovina, ali i dodatnih izdataka zbog povećanih izdvajanja za skrb o braniteljima na temelju novog zakona iz prosinca 2017. U drugom se polugodištu ubrzao i rast rashoda za subvencije, no kod te je kategorije izražen utjecaj promjenjive unutar-godišnje dinamike isplata. Rashodi za zaposlene i rashodi za intermedijarnu potrošnju rasli su po sličnim stopama kao i u

Slika 10.3. Prihodi konsolidirane opće države (ESA 2010) godišnje stope promjene i doprinosi

Izvor: Eurostat (izračun HNB-a)

Slika 10.4. Rashodi konsolidirane opće države (ESA 2010) godišnje stope promjene i doprinosi

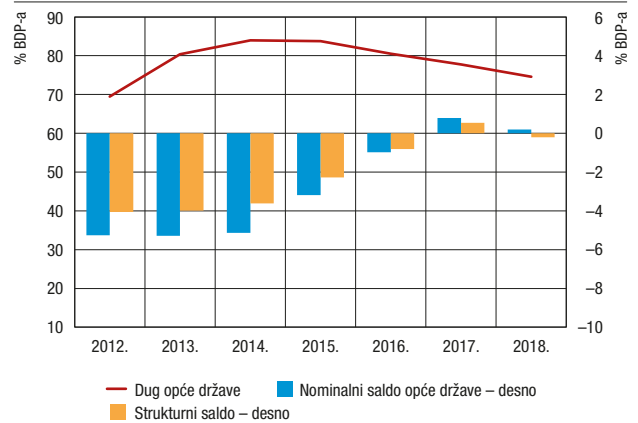

Izvor: Eurostat (izračun HNB-a)

prvom polugodištu, dok su rashodi za kamate na godišnjoj razini smanjeni, u čemu se ogledaju povoljniji uvjeti financiranja i manje potrebe opće države za zaduživanjem.

Dug konsolidirane opće države na kraju 2018. godine iznosio je 284,7 mlrd. kuna ili 74,6% BDP-a. To je približno za 0,26 mlrd. kuna manje nego na kraju lipnja 2018. godine. Navedeno bi ostvarenje bilo i povoljnije da nije bilo isplata brodograđevnih jamstava, a čini se da su u drugom polugodištu na

Slika 10.5. Manjak i dug opće države

Izvor: Eurostat (izračun HNB-a)

razinu javnog duga utjecale i znatno veće isplate krajnjim korisnicima na osnovi korištenja fondova EU-a u odnosu na priljeve iz proračuna EU-a, zbog čega se razlika morala nadoknaditi nacionalnim sredstvima. Omjer javnog duga i BDP-a krajem 2018. bio je za oko 3,2 postotna boda manji nego na kraju 2017., što odražava relativno povoljna proračunska ostvarenja, uz zabilježeni gospodarski rast i jačanje tečaja kune prema euru.

11. Upravljanje međunarodnim pričuvama

U 2018. nastavio se trend rasta međunarodnih pričuva. Upravljanje međunarodnim pričuvama u strateškom je i taktičkom pogledu slijedilo ista načela kao i u prethodnim godinama, te se struktura neto pričuva nastojala, u okvirima zadanim ciljevima upravljanja pričuvama, optimalno prilagoditi dugom razdoblju niskih i negativnih kamatnih stopa na financijskom tržištu te priljevima i dospijecima u portfeljima neto pričuva. Osnovni cilj upravljanja međunarodnim pričuvama ostao je nepromijenjen, a to je osiguranje visoke razine likvidnosti i sigurnosti međunarodnih pričuva, uz postizanje odgovarajuće razine zarade.

Strategiju i politiku upravljanja međunarodnim pričuvama određuje Savjet HNB-a, pri čemu se precizno definiraju smjernice, kriteriji i limiti glede izloženosti rizicima. U skladu s ciljevima koje je postavio Savjet HNB-a Komisija za upravljanje pričuvama razvija strategije njihova ulaganja te donosi taktičke odluke vodeći računa o tržišnim kretanjima poštujući osnovni cilj upravljanja međunarodnim pričuvama.

HNB upravlja međunarodnim pričuvama ovisno o izvoru njihova formiranja na dva načina: u skladu s vlastitim odrednicama ili u skladu s preuzetim obvezama. Dijelom međunarodnih pričuva koji je formiran otkupom deviza od banaka i MF-a, na osnovi članstva u MMF-u te iz prihoda od ulaganja međunarodnih pričuva i druge imovine koja pripada HNB-u, HNB upravlja u skladu s vlastitim odrednicama (za taj dio pričuva rabi se pojam neto pričuve).

Drugim dijelom pričuva, koji se sastoji od sredstava MF-a, sredstava na osnovi repo ugovora s bankama, kao i na osnovi *swap* intervencija na domaćem deviznom tržištu te na osnovi članstva u MMF-u i druge imovine koja je vlasništvo drugih pravnih osoba, HNB upravlja u skladu s preuzetim obvezama.

11.1. Struktura i kretanje međunarodnih pričuva

Međunarodne pričuve HNB-a na dan 31. prosinca 2018. iznosile su 17.438,8 mil. EUR, što je za 1.732,9 mil. EUR, odnosno 11,0% više nego na kraju 2017., kad su iznosile 15.705,9 mil. EUR. U istom su razdoblju neto pričuve porasle za 2.084,8 mil. EUR, tj. za 15,2%, s razine od 13.735,2 mil. EUR na 15.820,0 mil. EUR.

Na rast međunarodnih pričuva u 2018. utjecao je znatan otkup deviza od banaka, čime je osigurana stabilnost tečaja domaće valute, zarada od upravljanja pričuvama i pozitivne međuvalutne promjene uzrokovane ponajprije jačanjem tečaja američkog dolara prema euru, koje je dovelo do rasta vrijednosti dolarskog dijela pričuva iskazanog u eurima. Neto otkup deviza HNB-a u 2018. iznosio je 1.839,3 mil. EUR, pa je kreirano 13,6 mlrd. kuna. Gotovo cjelokupan dio deviznih transakcija odnosio se na kupnje deviza od banaka (1.808,9 mil. EUR), dok se preostali, manji iznos odnosio na neto otkup od Ministarstva financija (30,4 mil. EUR).

U strukturi ulaganja međunarodnih pričuva najveći udio na kraju 2018. činili su vrijednosni papiri država i državnih institucija, obratni repo ugovori i depoziti kod središnjih banaka.

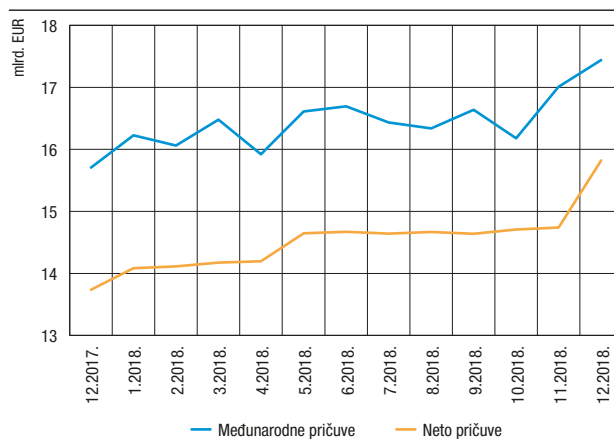
HNB ulaže sredstva kod financijskih institucija i država investicijskoga kreditnog rejtinga, a ocjena kreditne sposobnosti temelji se na rejtingima koje su objavile međunarodne agencije za procjenu rejtinga (Moody's, Standard & Poor's i Fitch

Ratings) te na temelju interno razvijenog modela procjene kreditne sposobnosti.

Kako HNB upravlja međunarodnim pričuvama vodeći se prije svega načelom sigurnosti, ulaganja kod pojedinih financijskih institucija i zemalja te u pojedine instrumente podliježu ograničenjima pa se tako diversificira kreditni rizik. Krajem 2018. oko polovine sredstava međunarodnih pričuva HNB-a bilo je uloženo u države, banke i institucije čiji se kreditni rejting nalazi unutar dva najviša ranga, potom kod BIS-a i MMF-a te u efektivni strani novac u trezoru HNB-a.

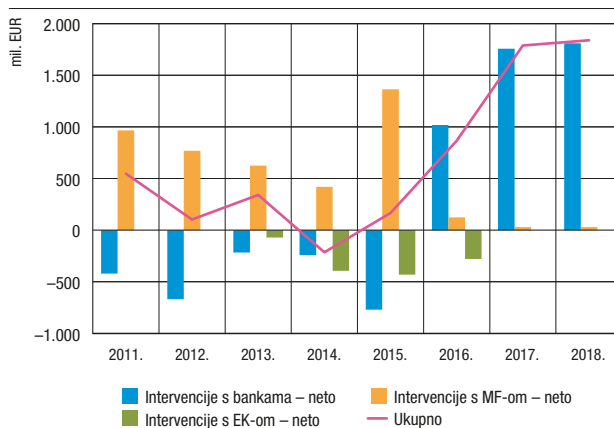
Valutna struktura međunarodnih pričuva u 2018. blago se promijenila u korist eura. Tako je udio eura krajem prosinca 2018. iznosio 85,1%, dok je na kraju 2017. bio 83,2%. U istom razdoblju udio američkog dolara, koji je na kraju 2017. u međunarodnim pričuvama iznosio 14,5%, smanjio se na 12,7%. Udio SDR-a u međunarodnim pričuvama također se

Slika 11.1. Mjesečno kretanje ukupnih i neto međunarodnih pričuva HNB-a u 2018.

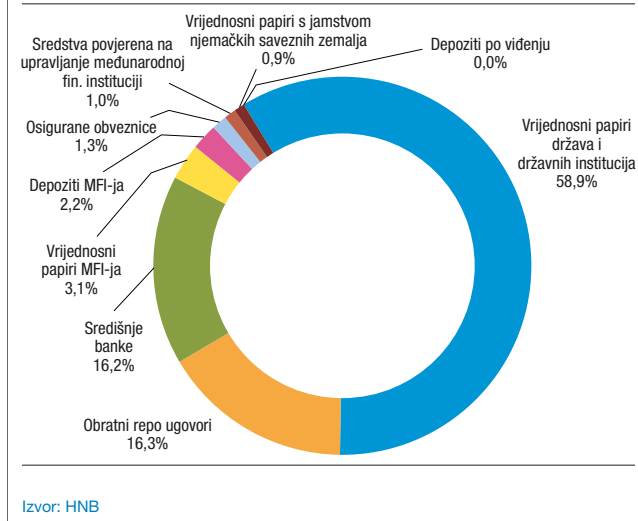
Izvor: HNB

Slika 11.2. Devizne intervencije HNB-a s bankama, EK-om i MF-om u neto iznosima

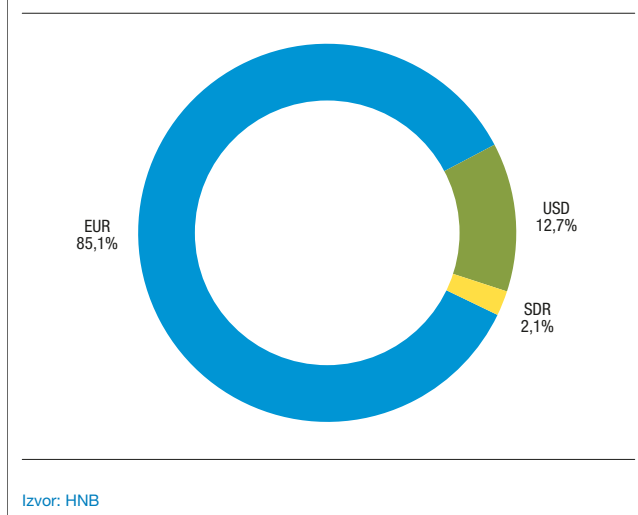

Napomena: Pozitivna vrijednost označuje otkup, a negativna prodaju deviza HNB-a.
Izvor: HNB

Slika 11.3. Struktura ulaganja međunarodnih pričuva na dan 31. prosinca 2018.

Slika 11.4. Valutna struktura međunarodnih pričuva na dan 31. prosinca 2018.

blago smanjio, s 2,3% na 2,1%. Na rast eurskog dijela pričuva u 2018. utjecalo je alociranje cjelokupnog povećanja pričuva tijekom godine u eurski portfelj, jer se iznos dolarskih ulaganja i sredstva SDR-a održavaju stabilnima.

11.2. Financijska tržišta i rezultat upravljanja međunarodnim pričuvama u 2018.

Financijska tržišta u 2018. obilježili su velika kolebljivost i nastavak pooštavanja američke monetarne politike kao i ESB-ov završetak programa otkupa vrijednosnih papira te prve naznake budućeg podizanja kamatnih stopa. Na jačanje kolebljivosti utjecale su učestale prijjetnje trgovinskim ratom, politička neizvjesnost u Europi, brojni geopolitički rizici te općenito usporavanje globalnoga gospodarskog rasta i izostanak ubrzanja inflacije.

Europska središnja banka kamatne je stope ostavila nepromijenjenima te je tijekom godine smanjivala program otkupa vrijednosnih papira da bi ga okončala na kraju 2018. Europski

prinosi ostali su niski i znatnim dijelom negativni, a njemačka krivulja prinosa nalazila se krajem godine u negativnom području za sva dospjeća do sedam godina.

Američka središnja banka povisila je tijekom 2018. raspon ključne kamatne stope u četiri navrata, na 2,25% – 2,50%, te nastavila sa smanjivanjem svoje bilance. Američki prinosi porasli su u 2018. duž cijele krivulje prinosa, pri čemu se krivulja zamjetno izravnala. Divergentna kretanja monetarnih politika Fed-a i ESB-a, velike političke neizvjesnosti u Europi i očekivanja da europske stope još dulje razdoblje neće porasti utjecali su na slabljenje eura prema američkom dolaru.

U opisanim uvjetima, te unatoč činjenici da se nepovoljno okružje produljenog razdoblja negativnih eurskih prinosa nastavilo, HNB je i u 2018. osigurao odgovarajuću zaradu od upravljanja pričuvama. Tome su značajno pridonijele strateške i taktičke odluke o upravljanju međunarodnim pričuvama koje su donesene u razdoblju od 2011. do 2018. te kontinuirana prilagodba postojećih smjernica ulaganja. Ukupno je ulaganjima neto međunarodnih pričuva u 2018. ostvaren prihod od 62,1 mil. EUR ili 460,9 mil. kuna.

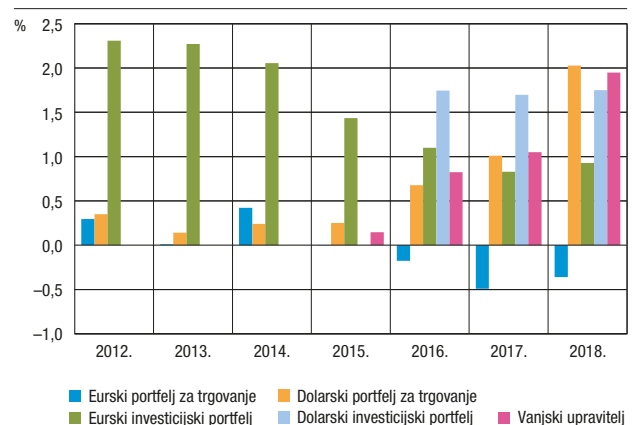
Međunarodne pričuve kojima HNB upravlja u skladu s vlastitim odrednicama sastoje se od portfelja za trgovanje, investicijskih portfelja, sredstava povjerenih na upravljanje vanjskom upravitelju i efektivnoga stranog novca u trezoru.

Na cjelokupni eurski portfelj neto pričuva ostvarena je u 2018. stopa povrata od 0,18%, a stopa povrata za cjelokupni dolarski portfelj iznosila je 1,88%. Ako se promatraju zasebno trgovinski i investicijski portfelji, onda je eurskim portfeljem za trgovanje u 2018. ostvarena stopa povrata od –0,36%, dok je dolarski portfelj za trgovanje imao stopu povrata od 2,03%. Eurski investicijski portfelj u 2018. ostvario je povrat od 0,93%, a dolarski od 1,75%.

Portfelji za trgovanje, koji čine oko 58% neto pričuva, kratkog su prosječnog dospjeća i služe kao izvor likvidnosti. Investicijski portfelji, koji čine oko 38% neto pričuva, duljeg su prosječnog dospjeća i služe kao izvor stabilnijih dugoročnijih prihoda.

Dolarskim sredstvima povjerenima na upravljanje međunarodnoj financijskoj instituciji ostvarena je u 2018. stopa povrata od 1,95%. Ona su omogućila dodatnu diversifikaciju i razmjenu znanja na području upravljanja financijskim ulaganjima.

Slika 11.5. Godišnje stope povrata deviznih portfelja HNB-a od 2012. do 2018.

12. Poslovanje kreditnih institucija

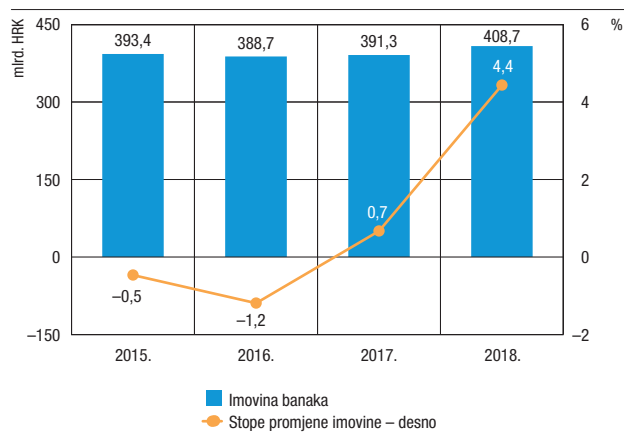
Blagi trend smanjivanja broja kreditnih institucija, prisutan od 2010., ubrzao se u 2018. Broj kreditnih institucija smanjio se za pet, pa je na kraju godine u Republici Hrvatskoj poslovala 21 banka i četiri stambene štedionice. Najveću važnost imalo je pripajanje Splitske banke OTP banci Hrvatska, koja je time postala četvrta banka po visini imovine u sustavu. Poslovala je također jedna podružnica kreditne institucije iz EU-a, dok je oko 160 institucija iz EU-a (i Europskoga gospodarskog prostora) obavijestilo HNB o neposrednom pružanju uzajamno priznatih usluga na području RH.¹⁵ Sustavom su i nadalje dominirale kreditne institucije u stranom vlasništvu, na koje se odnosilo 90,2% ukupne imovine kreditnih institucija.

12.1. Banke

Nakon šest godina pada ili stagnacije u 2018. imovina banaka osjetno je porasla (4,4%, Slika 12.1.). U njezinoj je strukturi porasla važnost visokolikvidnih stavki, što se zrcalilo u visokim vrijednostima LCR-a¹⁶ (161,0% na kraju 2018., Slika 12.4.) i danih kredita. Četverogodišnji trend pada danih kredita prekinut je, ponajviše pod utjecajem jačanja kreditne aktivnosti prema stanovništvu, a osobito gotovinskih nenamjenskih kredita tom sektoru. Kako bi pokrio potencijalne povećane rizike, HNB je izdao preporuke povezane s nestambenim kreditima potrošačima¹⁷, a kreditnim je institucijama dana uputa da pri internoj procjeni rizika osobitu pozornost posvete tim kreditima. Krediti nefinancijskim društvima smanjili su se, pod utjecajem prodaja potraživanja i naplate državnih jamstava danih društvima u djelatnosti brodogradnje krajem godine. Pojačano kreditiranje uz fiksne kamatne stope nastavilo se, kao i kreditiranje u kunama, pa je ojačala potreba za tom vrstom izvora, što se očitovalo u većoj atraktivnosti HNB-ove strukturne operacije¹⁸ i izdavanju kunske obveznice od strane jedne banke. Pokazatelj strukturne likvidnosti, NSFR¹⁹, iznosio je 147,8%, što upućuje na stabilnu strukturu izvora, koja proizlazi iz snažnog oslanjanja na depozite domaćeg stanovništva.

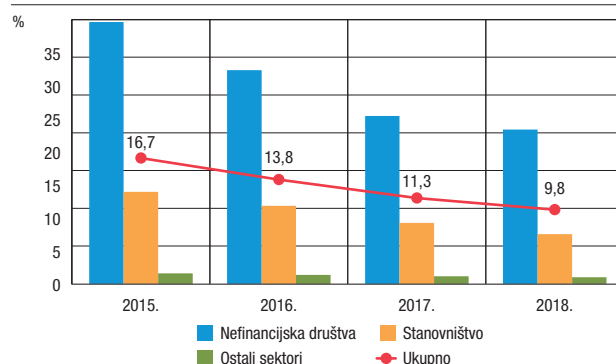
Depoziti domaćih sektora u 2018. zamjetno su porasli, posebice depoziti stanovništva. Snažno se ubrzao njihov rast, osobito prisutan sredinom godine pod sezonskim utjecajima turističke aktivnosti. U takvim je uvjetima udio izvora od većinskih stranih vlasnika ostao relativno nizak (2,9% imovine). Nastavili su se trendovi jačanja kunskih depozita i depozita na transakcijskim računima, pri čemu su posljednji premašili polovinu ukupnih depozita banaka (na kraju 2015. činili su nešto više od četvrtine). Posljedica je to okruženja niskih kamatnih stopa i daljnjeg pada kamatnih stopa na oročenu štednju, a

Slika 12.1. Imovina banaka

Izvor: HNB

Slika 12.2. Udio kredita rizičnih skupina B i C u ukupnim kreditima banaka

Napomena: Za razdoblje do (uključujući) 2017. raspored kredita po rizičnim skupinama i umanjenja vrijednosti utvrđeni su Odlukom o klasifikaciji plasmana i izvanbilančnih obveza kreditnih institucija (NN, br. 41A/2014. i 28/2017., MRS 39), a od 2018. Odlukom o klasifikaciji izloženosti u rizične skupine i načinu utvrđivanja kreditnih gubitaka (NN, br. 114/2017., MSFI 9).

Izvor: HNB

određeni utjecaj svakako je imalo i uvođenje poreza na kamate na štednju u 2015.²⁰

Kvaliteta kredita poboljšala se, pri čemu je ključan bio utjecaj prodaja potraživanja. Udio loših kredita (kreditni rizičnih skupina B i C) pao je ispod 10% – smanjio se s 11,3% na 9,8%

¹⁵ Ažurne informacije o kreditnim institucijama koje posluju na području Republike Hrvatske mogu se pronaći na ovoj [poveznici](#).

¹⁶ LCR-om (engl. *Liquidity Coverage Ratio* ili, skraćeno, LCR) mjeri se sposobnost banke da s aspekta likvidnosti izdrži 30-dnevno stresno razdoblje, a mora iznositi najmanje 100%.

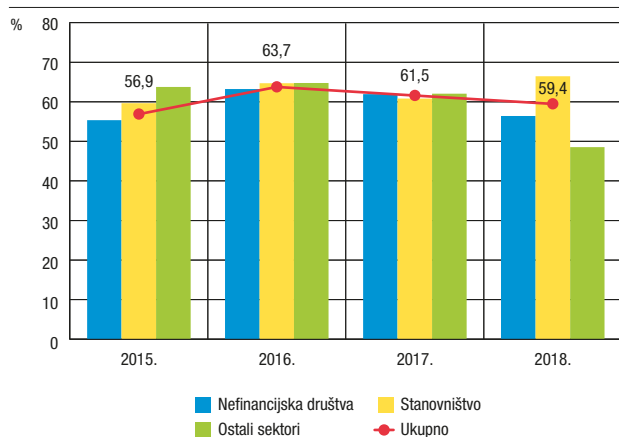
¹⁷ [Preporuka o postupanju pri odobravanju nestambenih kredita potrošačima](#)

¹⁸ Na strukturnoj operaciji u prosincu HNB je bankama plasirao 1,4 mlrd. kuna na rok od pet godina po fiksnoj repo stopi od 1,2%.

¹⁹ NSFR-om (engl. *Net Stable Funding Ratio* ili, skraćeno, NSFR) od banaka se zahtijeva održavanje stabilnih izvora financiranja u odnosu na strukturu imovine i izvanbilančnih stavki. Konačna kalibracija tog pokazatelja (brojnika i nazivnika) još nije dovršena i banke trenutno nisu dužne udovoljavati minimalnoj vrijednosti NSFR-a od 100%.

²⁰ Zakonom o izmjenama i dopunama Zakona o porezu na dohodak (NN, br. 143/2014.) u 2015. uveden je porez na kamate na kunsku i deviznu štednju (po viđenju, oročenu ili rentnu) po stopi od 12%. Pritom se ne oporezuju kamate na pozitivno stanje na žiroračunu te tekućem i deviznom računu ako kamatna stopa iznosi najviše do 0,5% godišnje.

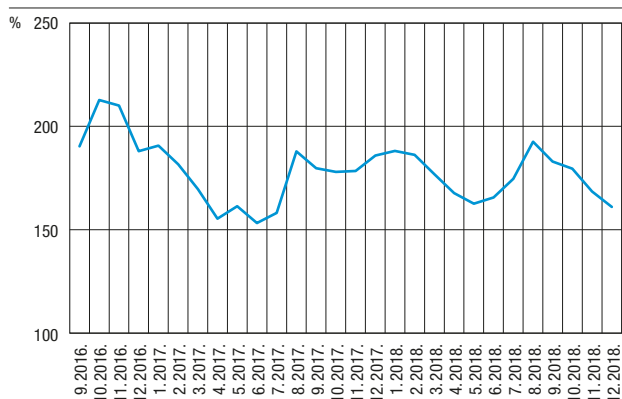
Slika 12.3. Pokrivenost kredita rizičnih skupina B i C umanjenjima vrijednosti

Napomena: Vidi napomenu za Sliku 12.2.

Izvor: HNB

Slika 12.4. Koefficient likvidnosne pokrivenosti (LCR)

Izvor: HNB

(Slika 12.2.). Početkom godine loši krediti porasli su, pod utjecajem uvođenja novoga računovodstvenog standarda za financijske instrumente i odredbi povezanoga novoga podzakonskog akta o klasifikaciji izloženosti koji je u primjeni od početka 2018.²¹ Kod nefinancijskih društava osobito važan utjecaj imala je obveza klasifikacije kredita prema klijentima koji su u statusu neispunjavanja obveza (engl. *default*) u loše kredite, dok je kod stanovništva vidljiv bio učinak odredbi vezanih uz pravilo kontaminacije²² i tromjesečno razdoblje kušnje koje je potrebno za izlazak kredita iz kategorije loših kredita²³. No, do kraja godine kretanja su se promijenila i loši krediti smanjili su se, i to na razinu od 6,6% u sektoru stanovništva i 20,4% kod nefinancijskih društava. U sektoru nefinancijskih društava najveći dio loših kredita odnosio se na prerađivačku industriju, dok je građevinarstvo palo na drugo mjesto, zbog velikog iznosa prodaja potraživanja. Posljednjih godina najveći dio kreditnog rasta u tom sektoru usmjeren je k turizmu, odnosno k djelatnosti pružanja smještaja te pripreme i usluživanja hrane.

Pad razine gubitaka po lošim kreditima (odnosno pokrivenosti loših kredita umanjenjima vrijednosti), koji je započeo prethodne godine, nastavio se. Pokazatelj se spustio na 59,4% (Slika 12.3.), pod utjecajem prodaja iznadprosječno pokrivenih potraživanja, ali i priljeva novih kredita s poteškoćama u naplati (uključujući i reklasifikacije zbog već spomenutih promjena regulatornog tretmana), kod kojih je razina gubitaka još uvijek

niska. Ta su kretanja nadmašila učinke pravila o postupnom povećavanju umanjenja vrijednosti, ovisno o vremenu proteklom od nastupanja dužnikove neurednosti u otplati. Od njegova uvođenja, krajem 2013., pokrivenost loših kredita rasla je, a rast s time povezanih troškova potaknuo je banke na aktivnije rješavanje loših kredita, osobito putem prodaja potraživanja. Ukupan iznos prodanih potraživanja bio je zamjetno niži negoli prethodne godine, kada je ostvaren rekordan iznos prodaja, pri čemu se glavnina iznosa i nadalje odnosila na potraživanja od nefinancijskih društava i na profesionalne kupce.²⁴

U 2018. dobit banaka²⁵ porasla je za 44,4% zahvaljujući manjim troškovima kreditnog rizika, uz ključan utjecaj manjih troškova povezanih s grupom Agrokor. Zbog poteškoća u poslovanju te grupe zarada banaka u 2017. bila je snažno opterećena troškovima kreditnog rizika. S padom tih troškova u 2018. godini ROAA i ROAE oporavili su se i porasli na 1,4% odnosno 8,6% (Slika 12.5.). Međutim, operativna profitabilnost, odnosno profitabilnost prije troškova umanjenja vrijednosti i rezerviranja, osjetno je oslabjela, s 2,2% na 1,9%. Neto prihod iz poslovanja smanjio se, zbog smanjenja svih sastavnica, a osobito ključnog izvora prihoda banaka, neto kamatnog prihoda. Utjecaj ušteda na kamatnim troškovima oslabio je, zbog već dosegnute niske razine, pa je prevagnuo utjecaj pada kamatnih prihoda, ostvaren ponajprije kao rezultat padajućih kamatnih stopa. Osobito snažan bio je utjecaj pada kamatnih

21 Od 1. siječnja 2018. u primjeni je Međunarodni standard financijskog izvještavanja 9 (umjesto Međunarodnoga računovodstvenog standarda 39), zbog čega je HNB prilagodio nacionalni propis o klasifikaciji izloženosti i utvrđivanju gubitaka (**Odluka o klasifikaciji izloženosti u rizične skupine i načinu utvrđivanja kreditnih gubitaka**). Uvođenjem MSFI-ja 9, na način kao da je taj standard oduvijek u primjeni, banke su uvećale umanjenja vrijednosti i rezerviranja za kreditne izloženosti, a s time povezane troškove, odnosno gubitak, iskazale su u sklopu kapitala (uglavnom u zadržanoj dobiti). Prema starome standardu, MRS-u 39, priznavanje gubitaka bilo je zasnovano na činjenici da se umanjenje vrijednosti priznaje u trenutku kada je došlo do gubitka (tzv. model nastaloga gubitka, engl. *incurred loss model*). Novim standardom priznavanje gubitaka promijenjeno je tako da se gubici priznaju u visini u kojoj se očekuju, dakle i prije nego što su se zaista i dogodili (tzv. model očekivanoga gubitka, engl. *expected loss model*). Za više informacija o inicijalnoj primjeni MSFI-ja 9 u hrvatskim kreditnim institucijama vidi **Bilten o bankama 31**.

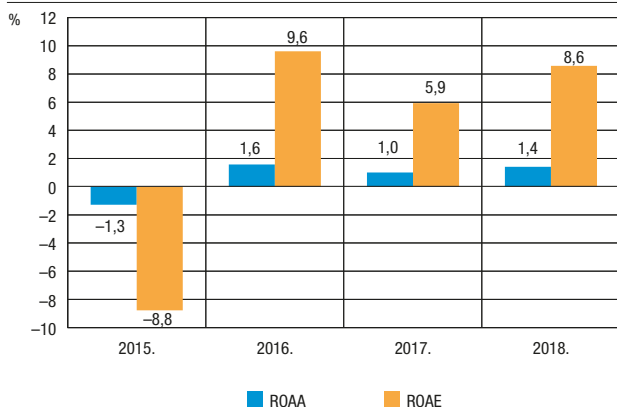
22 Umjesto procjenjivanja statusa neispunjavanja obveza na razini dužnika kreditna institucija može odlučiti za izloženosti prema stanovništvu tu procjenu provoditi na razini proizvoda. U tom slučaju, ako bilančne izloženosti u statusu neispunjavanja obveza čine više od 20% ukupnih bilančnih izloženosti prema tom dužniku, sve izloženosti prema tom dužniku dobivaju taj status i moraju se klasificirati u rizičnu skupinu B ili C (tzv. *pulling effect*).

23 Iznimno, kod restrukturiranih izloženosti razdoblje kušnje iznosi najmanje 12 mjeseci.

24 Postupci kupoprodaje potraživanja regulirani su **Odlukom o kupoprodaji plasmana kreditnih institucija**.

25 Prije opozivanja, iz poslovanja koje će se nastaviti

Slika 12.5. Profitabilnost prosječne imovine (ROAA) i prosječnoga kapitala (ROAE) banaka

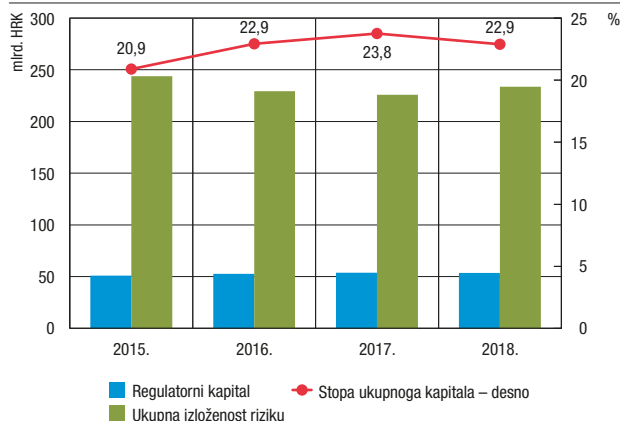

Izvor: HNB

prihoda od domaće države, zbog prijevremene otplate velikog iznosa kredita pri kraju 2017. te povoljnog refinanciranja cestovnog sektora²⁶ u travnju 2018. Utjecaji nove kreditne aktivnosti bili su vidljivi u blagom rastu kamatnih prihoda od gotovinskih nenamjenskih kredita stanovništvu, a nekamatni prihodi smanjili su se, ponajprije zbog manjih prihoda od dividendi. Profitabilnost OSV banaka²⁷ bila je osjetno bolja od profitabilnosti ostalih banaka, pri čemu su se isticale tri vodeće banke, ujedno jedine banke u sustavu s pokazateljem ROAA većim od prosječnoga. Tri su banke iskazale gubitak tekuće godine, a sve su bile iz grupe manjih banaka.

Stopa ukupnoga kapitala smanjila se, pod utjecajem jačanja poslovnih aktivnosti banaka i rasta izloženosti kreditnom riziku. Na kraju 2018. iznosila je 22,9%, odnosno 0,9 postotnih bodova manje negoli na kraju 2017. (Slika 12.6.). Prosječni ponder kreditnog rizika blago se smanjio, na 49,4%, ponajviše pod utjecajem prodaja potraživanja i usprkos promjenama u ponderiranju izloženosti prema domaćoj središnjoj državi i središnjoj banci, a koje nisu u kunama. Takve su izloženosti u 2018. izgubile povlaštení ponder kreditnog rizika od 0% i ponderiraju se ponderom rizika od 20%. Regulatorni kapital stagnirao je, usprkos gubicima povezanim s uvođenjem MSFI-ja 9 u visini od 1,4 mlrd. kuna. Uglavnom je to bilo rezultat

Slika 12.6. Stopa ukupnoga kapitala banaka

Izvor: HNB

uključenja nerealiziranih dobitaka od imovine mjerene po fer vrijednosti, a koji su se, prema propisima, do kraja 2017. isključivali iz izračuna regulatornoga kapitala. Premda smanjena, stopa ukupnoga kapitala i nadalje je bila vrlo visoka, a čak i kada bi sve loše izloženosti postale u cijelosti nenaplative, zadržala bi visoku vrijednost (19,9%).

12.2. Stambene štedionice

Nakon pripajanja jedne stambene štedionice matičnoj banci²⁸ imovina stambenih štedionica smanjila se za trećinu, na samo 1,3% ukupne imovine kreditnih institucija. Ako se isključi utjecaj pripajanja, bilježi se povećanje (3,4%), pri čemu su najviše rasli dani depoziti i krediti. Kvaliteta kredita poboljšala se smanjenjem udjela loših kredita na 1,4%. Izlazak jedne stambene štedionice iz sustava oslabio je dobit. No, i bez toga utjecaja ona bi se smanjila, točnije prepolovila, ponajviše pod utjecajem baznog razdoblja, odnosno prihoda od prodaje obveznica domaće države ostvarenih u 2017. u jednoj stambenoj štedionici. ROAA i ROAE smanjili su se na 0,2% i 1,5%, a jedna je stambena štedionica poslovala s gubitkom. Iako osjetno smanjena, stopa ukupnoga kapitala ostala je visoka (24,2%).

26 Hrvatske autoceste, Hrvatske ceste i Autocesta Rijeka – Zagreb

27 Ostale sistemski važne (OSV) kreditne institucije jesu institucije kod kojih poremećaj u poslovanju ili prestanak poslovanja mogu dovesti do sistemskog rizika u Republici Hrvatskoj. Posljednje preispitivanje utvrđivanja OSV kreditnih institucija izvršeno je u siječnju 2019., kada je utvrđeno sedam OSV kreditnih institucija. Više o tome vidi na ovoj [poveznici](#).

28 Prva stambena štedionica pripojena je 1. lipnja 2018. Zagrebačkoj banci.

Tablica 12.1. Vlasnička struktura banaka i udio njihove imovine u imovini svih banaka na kraju razdoblja

	XII. 2016.		XII. 2017.		XII. 2018.	
	Broj banaka	Udio	Broj banaka	Udio	Broj banaka	Udio
Domaće vlasništvo	11	10,3	10	9,9	10	9,8
Domaće privatno vlasništvo	8	4,0	7	3,7	7	3,6
Domaće državno vlasništvo	3	6,3	3	6,1	3	6,2
Strano vlasništvo	15	89,7	15	90,1	11	90,2
Ukupno	26	100,0	25	100,0	21	100,0

Izvor: HNB

Tablica 12.2. Struktura imovine banaka na kraju razdoblja, u milijunima kuna i postocima

	XII. 2016.		XII. 2017.			XII. 2018.		
	Iznos	Udio	Iznos	Udio	Promjena	Iznos	Udio	Promjena
Novčana sredstva, novčana potraživanja i obveze u središnjim bankama i ostali depoziti po viđenju	56.355,2	14,5	70.735,5	18,1	25,5	63.342,1	15,5	-10,5
Novac u blagajni	7.706,9	2,0	8.440,2	2,2	9,5	9.274,3	2,3	9,9
Novčana potraživanja i obveze u središnjim bankama	48.648,2	12,5	62.295,3	15,9	28,1	45.182,7	11,1	-27,5
Ostali depoziti po viđenju	8.885,0	2,2	-
Financijska imovina koja se drži radi trgovanja	6.153,1	1,6	3.297,5	0,8	-46,4	4.152,8	1,0	25,9
Izvedenice	2.648,2	0,7	1.071,4	0,3	-59,5	1.233,5	0,3	15,1
Vlasnički instrumenti	82,5	0,0	74,4	0,0	-9,8	165,9	0,0	123,0
Dužnički vrijednosni papiri	3.422,3	0,9	2.151,7	0,5	-37,1	2.753,4	0,7	28,0
Kredit i predujmovi	0,0	0,0	0,0	0,0	-	0,0	0,0	-
Financijska imovina kojom se ne trguje koja se obvezno mjeri po fer vrijednosti kroz dobit ili gubitak	6.062,9	1,6	2.121,0	0,5	-65,0	724,9	0,2	-65,8
Vlasnički instrumenti	6,4	0,0	1,8	0,0	-72,0	628,4	0,2	35.024,0
Dužnički vrijednosni papiri	6.056,6	1,6	2.119,2	0,5	-65,0	0,0	0,0	-100,0
Kredit i predujmovi	0,0	0,0	0,0	0,0	-	96,6	0,0	-
Financijska imovina po fer vrijednosti kroz dobit ili gubitak	402,1	0,1	-
Dužnički vrijednosni papiri	402,1	0,1	-
Kredit i predujmovi	0,0	0,0	-
Financijska imovina po fer vrijednosti kroz ostalu sveobuhvatnu dobit	39.753,3	10,2	45.591,8	11,7	14,7	49.130,5	12,0	7,8
Vlasnički instrumenti	544,9	0,1	608,3	0,2	11,6	649,1	0,2	6,7
Dužnički vrijednosni papiri	39.208,3	10,1	44.983,5	11,5	14,7	48.481,4	11,9	7,8
Kredit i predujmovi	0,0	0,0	0,0	0,0	-	0,0	0,0	-
Financijska imovina po amortiziranom trošku	267.423,0	68,8	252.017,8	64,4	-5,8	277.394,5	67,9	10,1
Dužnički vrijednosni papiri	8.671,0	2,2	4.823,6	1,2	-44,4	3.401,1	0,8	-29,5
Kredit i predujmovi	258.751,9	66,6	247.194,2	63,2	-4,5	273.993,4	67,0	10,8
Izvedenice – računovodstvo zaštite	10,8	0,0	0,0	0,0	-100,0	0,4	0,0	-
Promjene fer vrijednosti zaštićenih stavki u zaštiti portfelja od kamatnog rizika	0,0	0,0	0,0	0,0	-	5,3	0,0	-
Ulaganja u društva kćeri, zajedničke pothvate i pridružena društva	4.365,7	1,1	8.794,7	2,2	101,4	5.447,6	1,3	-38,1
Materijalna imovina	5.230,8	1,3	4.923,0	1,3	-5,9	4.327,8	1,1	-12,1
Nekretnine, postrojenja i oprema	4.964,2	1,3	4.633,3	1,2	-6,7	4.087,9	1,0	-11,8
Ulaganje u nekretnine	266,6	0,1	289,7	0,1	8,7	240,0	0,1	-17,2
Nematerijalna imovina	1.211,4	0,3	1.186,6	0,3	-2,0	1.397,8	0,3	17,8
Goodwill	74,1	0,0	74,1	0,0	0,0	74,1	0,0	0,0
Ostala nematerijalna imovina	1.137,4	0,3	1.112,6	0,3	-2,2	1.323,7	0,3	19,0

	XII. 2016.		XII. 2017.			XII. 2018.		
	Iznos	Udio	Iznos	Udio	Promjena	Iznos	Udio	Promjena
Porezna imovina	1.166,9	0,3	1.396,0	0,4	19,6	1.009,2	0,2	-27,7
Tekuća porezna imovina	229,9	0,1	525,0	0,1	128,3	243,3	0,1	-53,7
Odgodena porezna imovina	936,9	0,2	871,0	0,2	-7,0	765,9	0,2	-12,1
Ostala imovina	575,2	0,1	491,6	0,1	-14,5	976,6	0,2	98,7
Dugotrajna imovina i grupe za otuđenje klasificirane kao namijenjene za prodaju	413,5	0,1	780,8	0,2	88,8	392,8	0,1	-49,7
Ukupno imovina	388.721,9	100,0	391.336,4	100,0	0,7	408.704,4	100,0	4,4

Napomena: Od 2018. godine izvor podataka o imovini banaka jesu podaci dobiveni u sklopu sustava statističkoga i bonitetnog izvješćivanja, složeni prema obrascu F 01.01 iz Provedbene uredbe Komisije (EU) br. 680/2014. Na osnovi ekonomske odnosno računovodstvene suštine pojedinih stavki podaci za prethodna razdoblja prilagođeni su strukturi imovine koja je predviđena spomenutim obrascem. Pritom se napominje da je zbog metodoloških razlika usporedba podataka ipak donekle ograničena.

Izvor: HNB

Tablica 12.3. Struktura obveza i vlasničkih instrumenata banaka

na kraju razdoblja, u milijunima kuna i postocima

	XII. 2016.		XII. 2017.			XII. 2018.		
	Iznos	Udio	Iznos	Udio	Promjena	Iznos	Udio	Promjena
Financijske obveze koje se drže radi trgovanja	2.261,2	0,6	932,3	0,2	-58,8	1.036,5	0,3	11,2
Izvedenice	2.261,2	0,6	932,3	0,2	-58,8	1.036,5	0,3	11,2
Kratke pozicije	0,0	0,0	0,0	0,0	-	0,0	0,0	-
Depoziti	0,0	0,0	-
Izdani dužnički vrijednosni papiri	0,0	0,0	-
Ostale financijske obveze	0,0	0,0	0,0	0,0	-	0,0	0,0	-
Financijske obveze po fer vrijednosti kroz dobit ili gubitak	0,0	0,0	0,0	0,0	-	0,0	0,0	-
Financijske obveze mjerene po amortiziranom trošku	324.827,5	83,6	323.870,5	82,8	-0,3	344.245,8	84,2	6,3
Depoziti	324.347,7	83,4	323.316,4	82,6	-0,3	342.734,3	83,9	6,0
Izdani dužnički vrijednosni papiri	355,5	0,1	430,4	0,1	21,1	905,8	0,2	110,4
Ostale financijske obveze	124,3	0,0	123,7	0,0	-0,5	605,7	0,1	389,6
Izvedenice – računovodstvo zaštite	9,9	0,0	4,3	0,0	-57,0	13,1	0,0	207,8
Promjene fer vrijednosti zaštićenih stavki u zaštiti portfelja od kamatnog rizika	0,0	0,0	0,0	0,0	-	0,0	0,0	-
Rezervacije	2.243,1	0,6	2.469,6	0,6	10,1	2.470,8	0,6	0,1
Mirovine i ostale obveze pod pokroviteljstvom poslodavca nakon zaposlenja	10,9	0,0	13,9	0,0	27,5	10,8	0,0	-22,3
Ostale dugoročne pogodnosti za zaposlenike	349,2	0,1	272,9	0,1	-21,9	347,3	0,1	27,3
Restrukturiranje	15,8	0,0	166,7	0,0	957,3	113,8	0,0	-31,7
Pravni i porezni postupci u tijeku	482,8	0,1	594,6	0,2	23,2	591,3	0,1	-0,6
Preuzete obveze i jamstva	1.147,4	0,3	1.258,2	0,3	9,7	1.201,7	0,3	-4,5
Ostale rezervacije	237,0	0,1	163,3	0,0	-31,1	205,9	0,1	26,1
Porezne obveze	726,8	0,2	581,7	0,1	-20,0	226,1	0,1	-61,1
Tekuće porezne obveze	669,3	0,2	488,4	0,1	-27,0	132,2	0,0	-72,9
Odgodene porezne obveze	57,6	0,0	93,3	0,0	62,1	93,9	0,0	0,7
Ostale obveze	3.801,6	1,0	5.295,5	1,4	39,3	3.554,4	0,9	-32,9
Obveze uključene u grupe za otuđenje klasificirane kao namijenjene za prodaju	0,0	0,0	0,0	0,0	-	0,0	0,0	-
Ukupne obveze	333.870,1	85,9	333.153,9	85,1	-0,2	351.546,7	86,0	5,5
Kapital	25.584,9	6,6	26.064,7	6,7	1,9	24.516,2	6,0	-5,9
Uplaćeni kapital	25.584,9	6,6	26.064,7	6,7	1,9	24.516,2	6,0	-5,9
Neuplaćeni kapital koji je pozvan na plaćanje	0,0	0,0	-
Premija na dionice	8.592,5	2,2	8.531,1	2,2	-0,7	8.093,5	2,0	-5,1
Izdani vlasnički instrumenti osim kapitala	0,0	0,0	0,0	0,0	-	0,0	0,0	-

	XII. 2016.		XII. 2017.			XII. 2018.		
	Iznos	Udio	Iznos	Udio	Promjena	Iznos	Udio	Promjena
Ostali vlasnički instrumenti	13,6	0,0	-
Akumulirana ostala sveobuhvatna dobit	863,8	0,2	1.175,6	0,3	36,1	1.000,6	0,2	-14,9
Zadržana dobit	11.222,1	2,9	15.473,6	4,0	37,9	16.680,3	4,1	7,8
Ostale rezerve	3.653,0	0,9	3.685,6	0,9	0,9	2.033,7	0,5	-44,8
Rezerve ili akumulirani gubici od ulaganja u društva kćeri, zajedničke pothvate i pridružena društva obračunatih metodom udjela	0,0	0,0	-
Ostalo	3.653,0	0,9	3.685,6	0,9	0,9	2.033,7	0,5	-44,8
(-) Trezorske dionice	-95,8	0,0	-96,1	0,0	0,2	-124,1	0,0	29,2
Dobit ili gubitak koji pripadaju vlasnicima matičnog društva	5.031,3	1,3	3.348,0	0,9	-33,5	4.943,8	1,2	47,7
(-) Dividende tijekom poslovne godine	0,0	0,0	-
Manjinski udjeli [nekontrolirajući udjeli]	0,0	0,0	0,0	0,0	-	0,0	0,0	-
Ukupni vlasnički instrumenti	54.851,8	14,1	58.182,5	14,9	6,1	57.157,7	14,0	-1,8
Ukupne obveze i ukupni vlasnički instrumenti	388.721,9	100,0	391.336,4	100,0	0,7	408.704,4	100,0	4,4

Napomena: Od 2018. godine izvor podataka o obvezama i vlasničkim instrumentima banaka jesu podaci dobiveni u sklopu sustava statističkoga i bonitetnog izvješćivanja, složeni prema obrascima F 01.02 i F 01.03 iz Provedbene uredbe Komisije (EU) br. 680/2014. Na osnovi ekonomske odnosno računovodstvene suštine pojedinih stavki podaci za prethodna razdoblja prilagođeni su strukturi obveza i vlasničkih instrumenata koja je predviđena spomenutim obrascima. Pritom se napominje da je zbog metodoloških razlika usporedba podataka ipak donekle ograničena.

Izvor: HNB

Tablica 12.4. Račun dobiti i gubitka banaka

za promatrana razdoblja, u milijunima kuna i postocima

	Iznos		Promjena
	I. – XII. 2017.	I. – XII. 2018.	
Kamatni prihodi	14.744,8	11.632,4	-21,1
Financijska imovina koja se drži radi trgovanja	1.339,4	267,3	-80,0
Financijska imovina kojom se ne trguje koja se obvezno mjeri po fer vrijednosti kroz dobit ili gubitak	48,8	4,4	-90,9
Financijska imovina po fer vrijednosti kroz dobit ili gubitak	0,0	14,3	-
Financijska imovina po fer vrijednosti kroz ostalu sveobuhvatnu dobit	692,6	624,2	-9,9
Financijska imovina po amortiziranom trošku	12.621,1	10.688,4	-15,3
Izvedenice – računovodstvo zaštite, kamatni rizik	0,1	0,1	-14,2
Ostala imovina	42,7	20,9	-50,9
Kamatni prihodi po obvezama	0,0	12,8	-
(Kamatni rashodi)	3.809,4	1.786,8	-53,1
(Financijske obveze koje se drže radi trgovanja)	1.241,9	173,1	-86,1
(Financijske obveze po fer vrijednosti kroz dobit ili gubitak)	0,0	0,0	-
(Financijske obveze mjerene po amortiziranom trošku)	2.512,8	1.510,3	-39,9
(Izvedenice – računovodstvo zaštite, kamatni rizik)	2,0	4,1	109,0
(Ostale obveze)	52,7	21,9	-58,4
(Kamatni rashodi po imovini)	0,0	77,3	-
Neto kamatni prihod	10.935,4	9.845,6	-10,0
Prihodi od dividende	826,3	468,4	-43,3
Prihodi od naknada i provizija	4.848,7	4.813,4	-0,7
(Rashodi od naknada i provizija)	1.437,9	1.550,3	7,8
Neto prihod od naknada i provizija	3.410,7	3.263,1	-4,3
Dobici (gubici)	1.392,1	1.539,3	10,6
Ostali prihodi iz poslovanja	452,7	330,3	-27,0
(Ostali rashodi iz poslovanja)	934,9	881,3	-5,7
Ukupni prihodi iz poslovanja, neto	16.082,3	14.565,5	-9,4
(Administrativni rashodi)	6.646,9	6.287,4	-5,4

	Iznos		Promjena
	I. – XII. 2017.	I. – XII. 2018.	
(Rashodi za zaposlenike)	3.799,5	3.668,1	-3,5
(Ostali administrativni rashodi)	2.847,3	2.619,4	-8,0
(Amortizacija)	711,1	666,7	-6,2
Administrativni rashodi i amortizacija	7.358,0	6.954,1	-5,5
Dobici ili (-) gubici zbog promjena, neto	0,0	-38,9	-
Operativna dobit	8.724,3	7.572,5	-13,2
(Rezervacije ili (-) ukidanje rezervacija)	596,0	220,4	-63,0
(Preuzete obveze i jamstva)	116,1	-1,1	-
(Ostale rezervacije)	480,0	221,5	-53,8
(Umanjenje vrijednosti ili (-) ukidanje umanjena vrijednosti po financijskoj imovini koja nije mjerena po fer vrijednosti kroz dobit ili gubitak)	3.739,8	1.635,4	-56,3
(Financijska imovina po fer vrijednosti kroz ostalu sveobuhvatnu dobit)	40,4	-3,0	-
(Financijska imovina po amortiziranom trošku)	3.699,4	1.638,3	-55,7
(Umanjenje vrijednosti ili (-) ukidanje umanjena vrijednosti ulaganja u društva kćeri, zajedničke pothvate i pridružena društva)	317,6	82,1	-74,1
(Umanjenje vrijednosti ili (-) ukidanje umanjena vrijednosti po nefinancijskoj imovini)	185,9	65,8	-64,6
Umanjenje vrijednosti i rezervacije	4.839,4	2.003,7	-58,6
Negativni goodwill priznat u dobiti ili gubitku	0,0	0,0	-
Udio dobiti ili (-) gubitka od ulaganja u društva kćeri, zajedničke pothvate i pridružena društva obračunatih metodom udjela	0,0	40,4	-
Dobit ili (-) gubitak od dugotrajne imovine i grupe za otuđenje klasificirane kao namijenjene za prodaju koje nisu kvalificirane kao poslovanje koje se neće nastaviti	19,8	31,1	57,2
Dobit ili (-) gubitak prije oporezivanja iz poslovanja koje će se nastaviti	3.904,7	5.640,2	44,4
(Porezni rashodi ili (-) prihodi povezani s dobiti ili gubitkom iz poslovanja koje će se nastaviti)	560,9	696,2	24,1
Dobit ili (-) gubitak nakon oporezivanja iz poslovanja koje će se nastaviti	3.343,8	4.944,0	47,9
Dobit ili (-) gubitak nakon oporezivanja iz poslovanja koje se neće nastaviti	4,3	-0,2	-
Dobit ili (-) gubitak prije oporezivanja iz poslovanja koje se neće nastaviti	...	-0,2	-
(Porezni rashodi ili (-) prihodi povezani s poslovanjem koje se neće nastaviti)	...	0,0	-
Dobit (gubitak) tekuće godine	3.348,0	4.943,8	47,7

Napomena: Od 2018. godine izvor podataka o računu dobiti i gubitka banaka jesu podaci dobiveni u sklopu sustava statističkoga i bonitetnog izvješćivanja, složeni prema obrascu F 02.00 iz Provedbene uredbe Komisije (EU) br. 680/2014. Na osnovi ekonomske odnosno računovodstvene suštine pojedinih stavki podaci za prethodno razdoblje prilagođeni su strukturi računa dobiti i gubitka koja je predviđena spomenutim obrascima. Pritom se napominje da je zbog metodoloških razlika usporedba podataka ipak donekle ograničena.

Izvor: HNB

Tablica 12.5. Raspored ukupne izloženosti banaka po rizičnim skupinama
na kraju razdoblja, u milijunima kuna i postocima

Rizična (pod)skupina	XII. 2016.			XII. 2017.			XII. 2018.		
	Ukupna izloženost	Umanjenja vrijednosti i rezerviranja	Stopa pokrivenosti	Ukupna izloženost	Umanjenja vrijednosti i rezerviranja	Stopa pokrivenosti	Ukupna izloženost	Umanjenja vrijednosti i rezerviranja	Stopa pokrivenosti
A	365.032,2	3.344,5	0,9	363.088,8	3.148,2	0,9	431.573,6	3.847,4	0,9
A-1	402.981,7	2.404,0	0,6
A-2	28.591,9	1.443,3	5,0
B	28.608,9	14.274,1	49,9	26.151,7	13.254,0	50,7	23.426,7	10.909,5	46,6
B-1	8.411,0	1.185,9	14,1	7.751,3	963,9	12,4	8.418,4	801,5	9,5
B-2	12.168,7	6.488,8	53,3	9.908,0	5.322,0	53,7	7.962,5	4.131,0	51,9
B-3	8.029,2	6.599,4	82,2	8.492,3	6.968,1	82,1	7.045,9	5.976,9	84,8
C	10.691,5	10.693,2	100,0	7.685,9	7.686,2	100,0	7.577,0	7.580,2	100,0
Ukupno	404.332,6	28.311,7	7,0	396.926,3	24.088,4	6,1	462.577,3	22.337,0	4,8

Napomena: Za razdoblje do (uključujući) 2017. raspored izloženosti po rizičnim skupinama i umanjena vrijednosti i rezerviranja propisani su Odlukom o klasifikaciji plasmana i izvanbilančnih obveza kreditnih institucija (NN, br. 41A/2014. i 28/2017., MRS 39), a od 2018. Odlukom o klasifikaciji izloženosti u rizične skupine i načinu utvrđivanja kreditnih gubitaka (NN, br. 114/2017., MSFI 9).

Izvor: HNB

Tablica 12.6. Dani krediti banaka

na kraju razdoblja, u milijunima kuna i postocima

	XII. 2016.		XII. 2017.			XII. 2018.			
	Iznos	Udio	Iznos	Udio	Promjena	Iznos	Udio	Promjena	
Kreditni									
Opća država	50.997,2	19,5	39.883,9	16,2	-21,8	40.675,2	16,0	2,0	
Nefinancijska društva	83.378,8	31,9	81.808,3	33,3	-1,9	81.090,9	31,9	-0,9	
Građevinarstvo	9.945,0	3,8	7.626,9	3,1	-23,3	6.596,6	2,6	-13,5	
Informacije i komunikacije	1.769,0	0,7	1.540,8	0,6	-12,9	1.497,1	0,6	-2,8	
Poljoprivreda	4.972,0	1,9	5.245,7	2,1	5,5	5.228,7	2,1	-0,3	
Poslovanje nekretninama	6.009,9	2,3	5.358,2	2,2	-10,8	5.712,8	2,2	6,6	
Prerađivačka industrija	19.245,0	7,4	18.849,0	7,7	-2,1	18.700,8	7,3	-0,8	
Prijevoz i skladištenje	3.057,1	1,2	3.055,4	1,2	-0,1	3.189,6	1,3	4,4	
Smještaj i priprema hrane	8.530,8	3,3	9.923,7	4,0	16,3	10.700,9	4,2	7,8	
Stručne, znanstvene i tehničke djelatnosti	4.865,8	1,9	5.059,6	2,1	4,0	4.522,7	1,8	-10,6	
Trgovina	16.364,2	6,3	15.535,6	6,3	-5,1	15.337,9	6,0	-1,3	
Ostale djelatnosti	8.619,9	3,3	9.613,5	3,9	11,5	9.603,7	3,8	-0,1	
Stanovništvo	113.246,0	43,4	114.531,7	46,6	1,1	121.019,3	47,5	5,7	
Gotovinski nenamjenski krediti	40.734,7	15,6	42.940,9	17,5	5,4	47.698,2	18,7	11,1	
Hipotekarni krediti	2.207,0	0,8	1.940,5	0,8	-12,1	1.848,3	0,7	-4,8	
Kreditni po kreditnim karticama	3.607,9	1,4	3.528,9	1,4	-2,2	3.643,8	1,4	3,3	
Kreditni za investicije	2.326,3	0,9	2.314,2	0,9	-0,5	2.481,4	1,0	7,2	
Prekoračenja po transakcijskim računima	7.422,1	2,8	6.993,3	2,8	-5,8	6.848,0	2,7	-2,1	
Stambeni krediti	48.236,0	18,5	48.439,3	19,7	0,4	50.712,9	19,9	4,7	
Ostali krediti stanovništvu	8.712,0	3,3	8.374,6	3,4	-3,9	7.786,6	3,1	-7,0	
Ostali sektori	13.577,6	5,2	9.641,3	3,9	-29,0	11.724,8	4,6	21,6	
Ukupno	261.199,5	100,0	245.865,3	100,0	-5,9	254.510,1	100,0	3,5	
Kreditni raspoređeni u rizične skupine B i C									
Opća država	8,6	0,0	7,9	0,0	-8,1	4,5	0,0	-43,6	
Nefinancijska društva	23.586,3	65,4	18.172,4	65,1	-23,0	16.563,2	6,5	-8,9	

	XII. 2016.		XII. 2017.			XII. 2018.		
	Iznos	Udio	Iznos	Udio	Promjena	Iznos	Udio	Promjena
Građevinarstvo	6.534,3	18,1	4.226,7	15,2	-35,3	2.939,1	1,2	-30,5
Informacije i komunikacije	925,6	2,6	296,7	1,1	-67,9	247,6	0,1	-16,6
Poljoprivreda	640,9	1,8	596,7	2,1	-6,9	803,5	0,3	34,7
Poslovanje nekretninama	2.154,0	6,0	1.388,5	5,0	-35,5	1.151,6	0,5	-17,1
Prerađivačka industrija	4.814,3	13,4	3.582,9	12,8	-25,6	3.636,4	1,4	1,5
Prijevoz i skladištenje	338,1	0,9	473,0	1,7	39,9	457,0	0,2	-3,4
Smještaj i priprema hrane	1.333,1	3,7	1.294,8	4,6	-2,9	948,7	0,4	-26,7
Stručne, znanstvene i tehničke djelatnosti	1.318,7	3,7	988,2	3,5	-25,1	847,9	0,3	-14,2
Trgovina	4.646,5	12,9	3.435,9	12,3	-26,1	2.533,9	1,0	-26,3
Ostale djelatnosti	880,8	2,4	1.889,0	6,8	114,5	2.997,5	1,2	58,7
Stanovništvo	11.699,9	32,5	9.230,1	33,1	-21,1	7.941,9	3,1	-14,0
Gotovinski nenamjenski krediti	3.062,8	8,5	2.560,1	9,2	-16,4	2.547,3	1,0	-0,5
Hipotekarni krediti	664,4	1,8	520,1	1,9	-21,7	432,7	0,2	-16,8
Kreditni po kreditnim karticama	116,4	0,3	80,4	0,3	-30,9	76,9	0,0	-4,4
Kreditni za investicije	510,9	1,4	386,9	1,4	-24,3	276,9	0,1	-28,4
Prekoračenja po transakcijskim računima	741,5	2,1	416,5	1,5	-43,8	413,0	0,2	-0,8
Stambeni krediti	3.941,7	10,9	2.990,4	10,7	-24,1	2.529,6	1,0	-15,4
Ostali kreditni stanovništvu	2.662,3	7,4	2.275,8	8,2	-14,5	1.665,7	0,7	-26,8
Ostali sektori	750,7	2,1	484,1	1,7	-35,5	453,0	0,2	-6,4
Ukupno	36.045,4	100,0	27.894,5	100,0	-22,6	24.962,7	9,8	-10,5
Umanjenja vrijednosti kredita raspoređenih u rizične skupine B i C								
Opća država	3,7	0,0	2,2	0,0	-40,1	2,4	0,0	8,7
Nefinancijska društva	14.912,5	64,9	11.250,5	65,5	-24,6	9.339,8	3,7	-17,0
Građevinarstvo	4.405,2	19,2	3.058,9	17,8	-30,6	2.150,0	0,8	-29,7
Informacije i komunikacije	527,6	2,3	159,1	0,9	-69,8	123,2	0,0	-22,5
Poljoprivreda	390,8	1,7	356,2	2,1	-8,8	420,8	0,2	18,1
Poslovanje nekretninama	1.364,8	5,9	772,0	4,5	-43,4	722,6	0,3	-6,4
Prerađivačka industrija	2.903,7	12,6	2.186,0	12,7	-24,7	2.244,5	0,9	2,7
Prijevoz i skladištenje	186,7	0,8	173,4	1,0	-7,1	178,8	0,1	3,1
Smještaj i priprema hrane	615,7	2,7	586,0	3,4	-4,8	388,5	0,2	-33,7
Stručne, znanstvene i tehničke djelatnosti	813,6	3,5	615,7	3,6	-24,3	365,3	0,1	-40,7
Trgovina	3.152,4	13,7	2.252,0	13,1	-28,6	1.845,1	0,7	-18,1
Ostale djelatnosti	551,9	2,4	1.091,3	6,4	97,7	900,9	0,4	-17,4
Stanovništvo	7.566,7	32,9	5.611,1	32,7	-25,8	5.275,3	2,1	-6,0
Gotovinski nenamjenski krediti	2.138,3	9,3	1.736,1	10,1	-18,8	1.666,6	0,7	-4,0
Hipotekarni krediti	396,7	1,7	320,9	1,9	-19,1	294,7	0,1	-8,2
Kreditni po kreditnim karticama	107,9	0,5	65,4	0,4	-39,4	59,2	0,0	-9,4
Kreditni za investicije	346,5	1,5	275,1	1,6	-20,6	216,2	0,1	-21,4
Prekoračenja po transakcijskim računima	697,9	3,0	379,0	2,2	-45,7	332,2	0,1	-12,3
Stambeni krediti	2.506,4	10,9	1.759,2	10,2	-29,8	1.700,5	0,7	-3,3
Ostali kreditni stanovništvu	1.373,0	6,0	1.075,5	6,3	-21,7	1.005,8	0,4	-6,5
Ostali sektori	487,8	2,1	302,8	1,8	-37,9	219,6	0,1	-27,5
Ukupno	22.970,6	100,0	17.166,6	100,0	-25,3	14.837,1	5,8	-13,6

Napomena: Raspored po institucionalnim sektorima obavlja se u skladu s Europskim sustavom nacionalnih računa 2010 (ESA 2010). Stanovništvo obuhvaća kućanstva i neprofitne ustanove koje služe kućanstvima. Podaci za financijske institucije i nerezidente uključeni su u stavku Ostali sektori. Za razdoblje do (uključujući) 2017. raspored kredita po rizičnim skupinama i umanjena vrijednosti utvrđeni su Odlukom o klasifikaciji plasmana i izvanbilančnih obveza kreditnih institucija (NN, br. 41A/2014. i 28/2017., MRS 39), a od 2018. Odlukom o klasifikaciji izloženosti u rizične skupine i načinu utvrđivanja kreditnih gubitaka (NN, br. 114/2017., MSFI 9).

Izvor: HNB

Tablica 12.7. Regulatorni kapital, izloženost riziku i stope kapitala banaka

na kraju razdoblja, u milijunima kuna i postocima

	XII. 2016.		XII. 2017.			XII. 2018.		
	Iznos	Udio	Iznos	Udio	Promjena	Iznos	Udio	Promjena
Regulatorni kapital	52.568,9	100,0	53.645,3	100,0	2,0	53.474,1	100,0	-0,3
Osnovni kapital	48.859,2	92,9	50.447,8	94,0	3,3	51.004,3	95,4	1,1
Redovni osnovni kapital	48.859,2	92,9	50.447,8	94,0	3,3	51.004,3	95,4	1,1
Instrumenti kapitala koji se priznaju kao redovni osnovni kapital	33.904,3	64,5	34.352,8	64,0	1,3	32.477,4	60,7	-5,5
Zadržana dobit	14.278,2	27,2	18.535,6	34,6	29,8	16.770,3	31,4	-9,5
Ostalo	676,6	1,3	-2.440,6	-4,5	-	1.756,6	3,3	-
Dodatni osnovni kapital	0,0	0,0	0,0	0,0	-	0,0	0,0	-
Dopunski kapital	3.709,7	7,1	3.197,5	6,0	-13,8	2.469,8	4,6	-22,8
Ukupan iznos izloženosti riziku	229.271,8	100,0	225.836,3	100,0	-1,5	233.613,1	100,0	3,4
Iznosi izloženosti ponderirani rizikom za kreditni rizik, kreditni rizik druge ugovorne strane, razrjeđivački rizik te rizik slobodne isporuke	202.283,2	88,2	199.205,8	88,2	-1,5	208.363,5	89,2	4,6
Standardizirani pristup	174.732,6	76,2	170.866,5	75,7	-2,2	177.826,3	76,1	4,1
Pristup zasnovan na internim rejting-sustavima (IRB pristup)	27.550,6	12,0	28.339,2	12,5	2,9	30.537,2	13,1	7,8
Pozicijski, valutni i robni rizici	4.569,6	2,0	5.148,3	2,3	12,7	4.734,1	2,0	-8,0
Operativni rizik	22.099,5	9,6	21.363,5	9,5	-3,3	20.347,5	8,7	-4,8
Prilagodba kreditnom vrednovanju	319,5	0,1	118,8	0,1	-62,8	168,0	0,1	41,4
Stopa redovnog osnovnog kapitala	21,3	-	22,3	-	4,8	21,8	-	-2,3
Stopa osnovnog kapitala	21,3	-	22,3	-	4,8	21,8	-	-2,3
Stopa ukupnog kapitala	22,9	-	23,8	-	3,6	22,9	-	-3,6

Izvor: HNB

Tablica 12.8. Struktura imovine stambenih štedionica

na kraju razdoblja, u milijunima kuna i postocima

	XII. 2016.		XII. 2017.			XII. 2018.		
	Iznos	Udio	Iznos	Udio	Promjena	Iznos	Udio	Promjena
Novčana sredstva, novčana potraživanja i obveze u središnjim bankama i ostali depoziti po viđenju	0,0	0,0	0,0	0,0	-75,0	201,2	3,7	3353062,6
Novac u blagajni	0,0	0,0	0,0	0,0	-75,0	0,0	0,0	51,8
Novčana potraživanja i obveze u središnjim bankama	0,0	0,0	0,0	0,0	-	0,0	0,0	-
Ostali depoziti po viđenju	201,2	3,7	-
Financijska imovina koja se drži radi trgovanja	270,9	3,5	221,3	2,8	-18,3	265,3	4,9	19,9
Izvedenice	0,0	0,0	0,0	0,0	-	0,0	0,0	-
Vlasnički instrumenti	0,0	0,0	0,0	0,0	-	0,0	0,0	-
Dužnički vrijednosni papiri	270,9	3,5	221,3	2,8	-18,3	265,3	4,9	19,9
Kreditni i predujmovi	0,0	0,0	0,0	0,0	-	0,0	0,0	-
Financijska imovina kojom se ne trguje koja se obvezno mjeri po fer vrijednosti kroz dobit ili gubitak	34,9	0,4	0,0	0,0	-100,0	0,0	0,0	-
Vlasnički instrumenti	0,0	0,0	0,0	0,0	-	0,0	0,0	-
Dužnički vrijednosni papiri	34,9	0,4	0,0	0,0	-100,0	0,0	0,0	-
Kreditni i predujmovi	0,0	0,0	0,0	0,0	-	0,0	0,0	-
Financijska imovina po fer vrijednosti kroz dobit ili gubitak	0,0	0,0	-
Dužnički vrijednosni papiri	0,0	0,0	-
Kreditni i predujmovi	0,0	0,0	-
Financijska imovina po fer vrijednosti kroz ostalu sveobuhvatnu dobit	1.965,7	25,2	2.052,8	25,9	4,4	1.026,1	18,8	-50,0
Vlasnički instrumenti	0,0	0,0	0,0	0,0	-	0,0	0,0	-
Dužnički vrijednosni papiri	1.965,7	25,2	2.052,8	25,9	4,4	1.026,1	18,8	-50,0

Kredit i predujmovi	0,0	0,0	0,0	0,0	–	0,0	0,0	–
Financijska imovina po amortiziranom trošku	5.482,7	70,2	5.600,4	70,8	2,1	3.934,3	72,2	–29,8
Dužnički vrijednosni papiri	725,9	9,3	672,7	8,5	–7,3	505,8	9,3	–24,8
Kredit i predujmovi	4.756,8	60,9	4.927,7	62,3	3,6	3.428,5	62,9	–30,4
Izvedenice – računovodstvo zaštite	0,0	0,0	0,0	0,0	–	0,0	0,0	–
Promjene fer vrijednosti zaštićenih stavki u zaštiti portfelja od kamatnog rizika	0,0	0,0	0,0	0,0	–	0,0	0,0	–
Ulaganja u društva kćeri, zajedničke pothvate i pridružena društva	0,0	0,0	0,0	0,0	–	0,0	0,0	–
Materijalna imovina	1,9	0,0	2,9	0,0	49,0	3,4	0,1	17,8
Nekretnine, postrojenja i oprema	1,9	0,0	2,9	0,0	49,0	2,5	0,0	–11,9
Ulaganje u nekretnine	0,0	0,0	0,0	0,0	–	0,9	0,0	–
Nematerijalna imovina	8,0	0,1	9,4	0,1	16,4	9,6	0,2	2,6
Goodwill	0,0	0,0	0,0	0,0	–	0,0	0,0	–
Ostala nematerijalna imovina	8,0	0,1	9,4	0,1	16,4	9,6	0,2	2,6
Porezna imovina	13,8	0,2	11,0	0,1	–20,0	8,8	0,2	–20,3
Tekuća porezna imovina	5,7	0,1	3,8	0,0	–34,3	1,7	0,0	–54,9
Odgođena porezna imovina	8,0	0,1	7,3	0,1	–9,8	7,1	0,1	–2,4
Ostala imovina	31,2	0,4	15,8	0,2	–49,2	3,4	0,1	–78,8
Dugotrajna imovina i grupe za otuđenje klasificirane kao namijenjene za prodaju	1,9	0,0	1,1	0,0	–40,2	0,5	0,0	–56,3
Ukupno imovina	7.811,1	100,0	7.914,7	100,0	1,3	5.452,5	100,0	–31,1

Napomena: Vidi napomenu za Tablicu 12.2.

Izvor: HNB

Tablica 12.9. Struktura obveza i vlasničkih instrumenata stambenih štedionica

na kraju razdoblja, u milijunima kuna i postocima

	XII. 2016.		XII. 2017.			XII. 2018.		
	Iznos	Udio	Iznos	Udio	Promjena	Iznos	Udio	Promjena
Financijske obveze koje se drže radi trgovanja	0,0	0,0	0,1	0,0	–	2,8	0,1	4456,7
Izvedenice	0,0	0,0	0,1	0,0	–	2,8	0,1	4456,7
Kratke pozicije	0,0	0,0	0,0	0,0	–	0,0	0,0	–
Depoziti	0,0	0,0	–
Izdani dužnički vrijednosni papiri	0,0	0,0	–
Ostale financijske obveze	0,0	0,0	0,0	0,0	–	0,0	0,0	–
Financijske obveze po fer vrijednosti kroz dobit ili gubitak	0,0	0,0	0,0	0,0	–	0,0	0,0	–
Financijske obveze mjerene po amortiziranom trošku	6.843,1	87,6	6.950,9	87,8	1,6	4.881,4	89,5	–29,8
Depoziti	6.842,1	87,6	6.949,6	87,8	1,6	4.880,4	89,5	–29,8
Izdani dužnički vrijednosni papiri	0,0	0,0	0,0	0,0	–	0,0	0,0	–
Ostale financijske obveze	1,0	0,0	1,3	0,0	23,5	1,1	0,0	–17,6
Izvedenice – računovodstvo zaštite	0,0	0,0	0,0	0,0	–	0,0	0,0	–
Promjene fer vrijednosti zaštićenih stavki u zaštiti portfelja od kamatnog rizika	0,0	0,0	0,0	0,0	–	0,0	0,0	–
Rezervacije	5,4	0,1	11,3	0,1	108,5	5,0	0,1	–55,2
Mirovine i ostale obveze pod pokroviteljstvom poslodavca nakon zaposlenja	0,0	0,0	0,0	0,0	–	0,0	0,0	–
Ostale dugoročne pogodnosti za zaposlenike	1,7	0,0	2,9	0,0	70,7	2,8	0,1	–3,4
Restrukturiranje	0,0	0,0	4,5	0,1	–	0,0	0,0	–100,0
Pravni i porezni postupci u tijeku	1,2	0,0	1,7	0,0	43,0	0,9	0,0	–47,0
Preuzete obveze i jamstva	0,5	0,0	0,5	0,0	6,6	0,4	0,0	–30,3
Ostale rezervacije	2,1	0,0	1,7	0,0	–15,5	1,0	0,0	–41,2
Porezne obveze	29,9	0,4	25,6	0,3	–14,4	13,4	0,2	–47,8
Tekuće porezne obveze	11,6	0,1	9,2	0,1	–20,4	8,7	0,2	–5,6
Odgođene porezne obveze	18,3	0,2	16,4	0,2	–10,6	4,7	0,1	–71,5

Ostale obveze	95,2	1,2	76,1	1,0	-20,1	36,7	0,7	-51,7
Obveze uključene u grupe za otuđenje klasificirane kao namijenjene za prodaju	0,0	0,0	0,0	0,0	-	0,0	0,0	-
Ukupne obveze	6.973,7	89,3	7.063,9	89,3	1,3	4.939,3	90,6	-30,1
Kapital	487,9	6,2	487,9	6,2	0,0	407,9	7,5	-16,4
Uplaćeni kapital	487,9	6,2	487,9	6,2	0,0	407,9	7,5	-16,4
Neuplaćeni kapital koji je pozvan na plaćanje	0,0	0,0	0,0	0,0	-	0,0	0,0	-
Premija na dionice	0,0	0,0	0,0	0,0	-	0,0	0,0	-
Izdani vlasnički instrumenti osim kapitala	0,0	0,0	0,0	0,0	-	0,0	0,0	-
Ostali vlasnički instrumenti	0,0	0,0	-
Akumulirana ostala sveobuhvatna dobit	108,9	1,4	97,5	1,2	-10,4	22,6	0,4	-76,8
Zadržana dobit	200,5	2,6	221,5	2,8	10,4	64,9	1,2	-70,7
Ostale rezerve	-6,3	-0,1	-5,4	-0,1	-14,0	7,7	0,1	-
Rezerve ili akumulirani gubici od ulaganja u društva kćeri, zajedničke pothvate i pridružena društva obračunatih metodom udjela	0,0	0,0	-
Ostalo	-6,3	-0,1	-5,4	-0,1	-14,0	7,7	0,1	-
(-) Trezorske dionice	0,0	0,0	0,0	0,0	-	0,0	0,0	-
Dobit ili gubitak koji pripadaju vlasnicima matičnog društva	46,4	0,6	49,3	0,6	6,3	10,0	0,2	-79,8
(-) Dividende tijekom poslovne godine	0,0	0,0	-
Manjinski udjeli [nekontrolirajući udjeli]	0,0	0,0	0,0	0,0	-	0,0	0,0	-
Ukupni vlasnički instrumenti	837,4	10,7	850,8	10,7	1,6	513,2	9,4	-39,7
Ukupne obveze i ukupni vlasnički instrumenti	7.811,1	100,0	7.914,7	100,0	1,3	5.452,5	100,0	-31,1

Napomena: Vidi napomenu za Tablicu 12.3.

Izvor: HNB

Tablica 12.10. Račun dobiti i gubitka stambenih štedionica

za promatrana razdoblja, u milijunima kuna i postocima

	Iznos		Promjena
	I. – XII. 2017.	I. – XII. 2018.	
Kamatni prihodi	317,6	206,0	-35,1
Financijska imovina koja se drži radi trgovanja	12,2	11,6	-4,7
Financijska imovina kojom se ne trguje koja se obvezno mjeri po fer vrijednosti kroz dobit ili gubitak	0,2	0,0	-100,0
Financijska imovina po fer vrijednosti kroz dobit ili gubitak	0,0	0,0	-
Financijska imovina po fer vrijednosti kroz ostalu sveobuhvatnu dobit	63,6	29,2	-54,1
Financijska imovina po amortiziranom trošku	241,0	164,2	-31,9
Izvedenice – računovodstvo zaštite, kamatni rizik	0,0	0,0	-
Ostala imovina	0,7	1,0	45,7
Kamatni prihodi po obvezama	0,0	0,0	-
(Kamatni rashodi)	180,6	113,0	-37,4
(Financijske obveze koje se drže radi trgovanja)	0,0	1,1	7.346,7
(Financijske obveze po fer vrijednosti kroz dobit ili gubitak)	0,0	0,0	-
(Financijske obveze mjerene po amortiziranom trošku)	180,5	111,7	-38,1
(Izvedenice – računovodstvo zaštite, kamatni rizik)	0,0	0,0	-
(Ostale obveze)	0,1	0,1	104,8
(Kamatni rashodi po imovini)	0,0	0,0	-
Neto kamatni prihod	137,0	93,0	-32,1
Prihodi od dividende	0,0	0,0	-
Prihodi od naknada i provizija	45,8	34,7	-24,2
(Rashodi od naknada i provizija)	4,9	5,1	4,1

	Iznos		Promjena
	I. – XII. 2017.	I. – XII. 2018.	
Neto prihod od naknada i provizija	40,8	29,5	-27,6
Dobici (gubici)	6,6	-8,8	-
Ostali prihodi iz poslovanja	4,0	3,4	-13,9
(Ostali rashodi iz poslovanja)	22,4	18,8	-15,8
Ukupni prihodi iz poslovanja, neto	166,1	98,3	-40,8
(Administrativni rashodi)	96,7	84,2	-13,0
(Rashodi za zaposlenike)	53,4	47,0	-12,0
(Ostali administrativni rashodi)	43,3	37,2	-14,2
(Amortizacija)	2,5	2,7	8,2
Administrativni rashodi i amortizacija	99,2	86,8	-12,5
Dobici ili (-) gubici zbog promjena, neto	0,0	0,0	-
Operativna dobit	66,8	11,5	-82,8
(Rezervacije ili (-) ukidanje rezervacija)	6,3	0,3	-95,9
(Preuzete obveze i jamstva)	0,0	-0,1	-
(Ostale rezervacije)	6,3	0,4	-94,3
(Umanjenje vrijednosti ili (-) ukidanje umanjena vrijednosti po financijskoj imovini koja nije mjerena po fer vrijednosti kroz dobit ili gubitak)	1,9	-2,5	-
(Financijska imovina po fer vrijednosti kroz ostalu sveobuhvatnu dobit)	0,0	-2,1	-
(Financijska imovina po amortiziranom trošku)	1,9	-0,4	-
(Umanjenje vrijednosti ili (-) ukidanje umanjena vrijednosti ulaganja u društva kćeri, zajedničke pothvate i pridružena društva)	0,0	0,0	-
(Umanjenje vrijednosti ili (-) ukidanje umanjena vrijednosti po nefinancijskoj imovini)	0,4	0,0	-100,0
Umanjenje vrijednosti i rezervacije	8,6	-2,2	-
Negativni goodwill priznat u dobiti ili gubitku	0,0	0,0	-
Udio dobiti ili (-) gubitka od ulaganja u društva kćeri, zajedničke pothvate i pridružena društva obračunatih metodom udjela	0,0	0,0	-
Dobit ili (-) gubitak od dugotrajne imovine i grupe za otuđenje klasificirane kao namijenjene za prodaju koje nisu kvalificirane kao poslovanje koje se neće nastaviti	0,0	0,0	-
Dobit ili (-) gubitak prije oporezivanja iz poslovanja koje će se nastaviti	58,3	13,7	-76,4
(Porezni rashodi ili (-) prihodi povezani s dobiti ili gubitkom iz poslovanja koje će se nastaviti)	8,9	3,8	-57,7
Dobit ili (-) gubitak nakon oporezivanja iz poslovanja koje će se nastaviti	49,3	10,0	-79,8
Dobit ili (-) gubitak nakon oporezivanja iz poslovanja koje se neće nastaviti	0,0	0,0	-100,0
Dobit ili (-) gubitak prije oporezivanja iz poslovanja koje se neće nastaviti	...	0,0	-
(Porezni rashodi ili (-) prihodi povezani s poslovanjem koje se neće nastaviti)	...	0,0	-
Dobit (gubitak) tekuće godine	49,3	10,0	-79,8

Napomena: Vidi napomenu za Tablicu 12.4.

Izvor: HNB

Tablica 12.11. Raspored ukupne izloženosti stambenih štedionica po rizičnim skupinama na kraju razdoblja, u milijunima kuna i postocima

Rizična skupina	XII. 2016.		XII. 2017.			XII. 2018.		
	Iznos	Udio	Iznos	Udio	Promjena	Iznos	Udio	Promjena
A	5.544,2	98,7	5.663,5	98,6	2,2	5.225,7	99,2	-7,7
B	65,1	1,2	68,3	1,2	5,0	34,8	0,7	-49,1
C	10,7	0,2	9,6	0,2	-10,3	9,7	0,2	1,1
Ukupno	5.619,9	100,0	5.741,4	100,0	2,2	5.270,2	100,0	-8,2

Napomena: Vidi napomenu za Tablicu 12.5.

Izvor: HNB

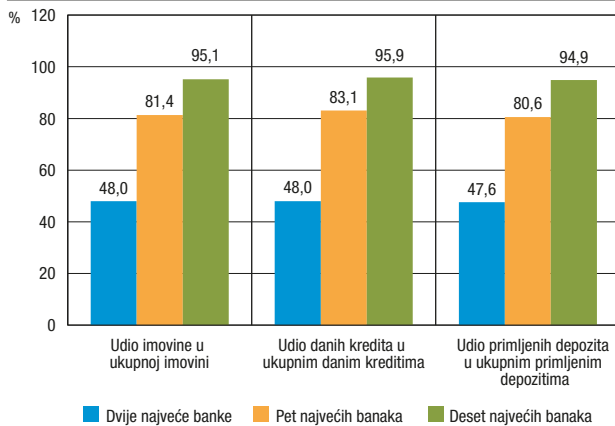
Tablica 12.12. Pokrivenost ukupne izloženosti stambenih štedionica umanjenjima vrijednosti i rezerviranjima na kraju razdoblja, u milijunima kuna i postocima

	XII. 2016.	XII. 2017.	XII. 2018.
Ukupna umanjenja vrijednosti i rezerviranja	76,0	77,8	60,3
Umanjenja vrijednosti i rezerviranja za rizične skupine B i C	27,9	28,8	23,3
Umanjenja vrijednosti i rezerviranja za rizičnu skupinu A	48,1	49,0	37,0
Ukupna izloženost	5.619,9	5.741,4	5.270,2
Stopa pokrivenosti	1,4	1,4	1,1

Napomena: Vidi napomenu za Tablicu 12.5.

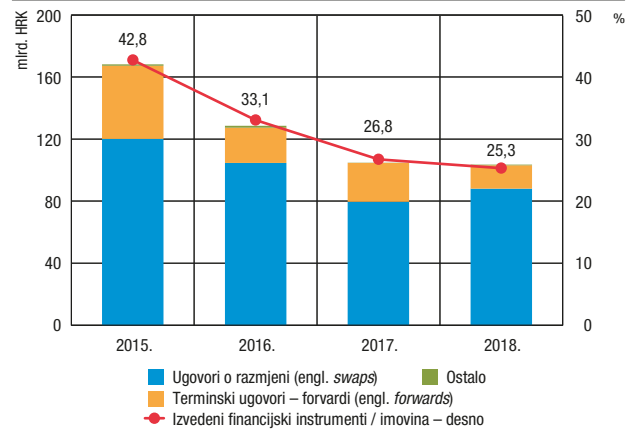
Izvor: HNB

Slika 12.7. Udjeli imovine, kredita i depozita najvećih banaka u ukupnoj imovini, kreditima i depozitima svih banaka na dan 31. prosinca 2018.

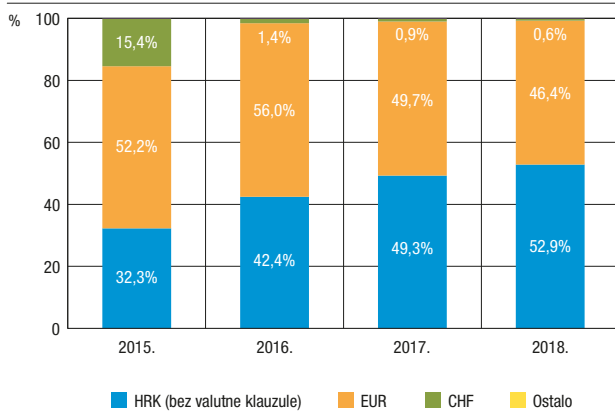
Izvor: HNB

Slika 12.10. Izvedeni financijski instrumenti banaka ugovorena vrijednost

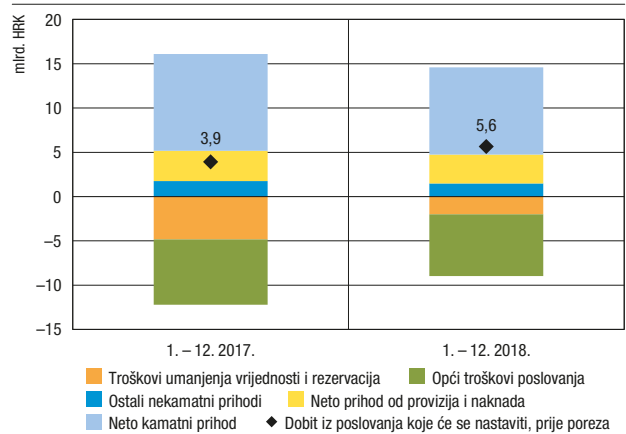
Izvor: HNB

Slika 12.8. Valutna struktura kredita stanovništvu

Izvor: HNB

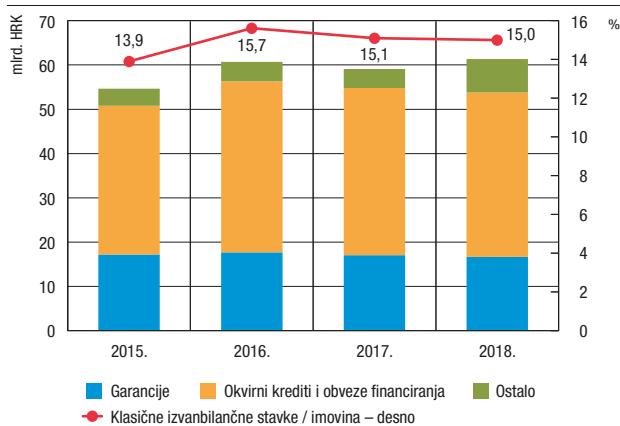
Slika 12.11. Dobit (gubitak) banaka iz poslovanja koje će se nastaviti prije poreza

Napomena: Vidi napomenu za Tablicu 12.4.

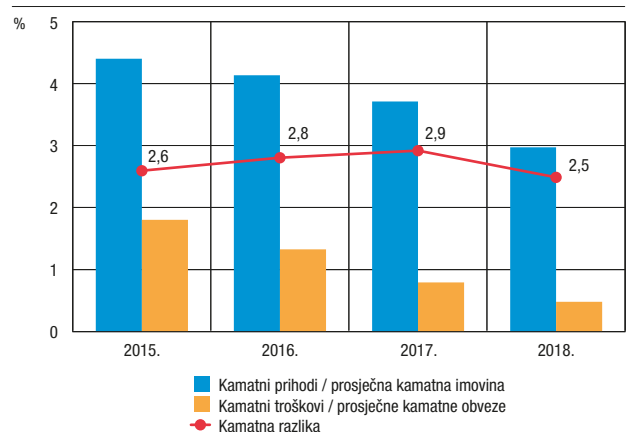
Izvor: HNB

Slika 12.9. Klasične izvanbilančne stavke banaka

Izvor: HNB

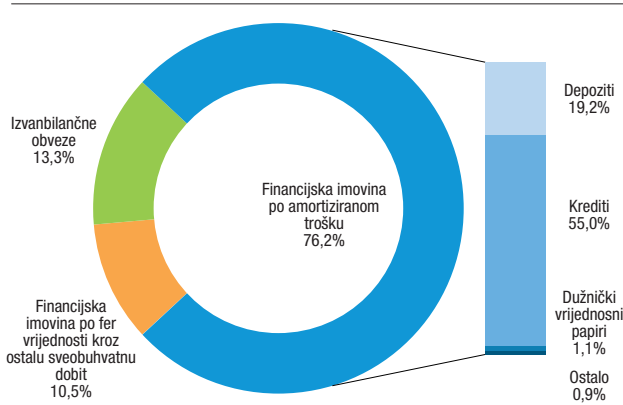
Slika 12.12. Kamatna razlika

Napomena: Vidi napomenu za Tablicu 12.4.

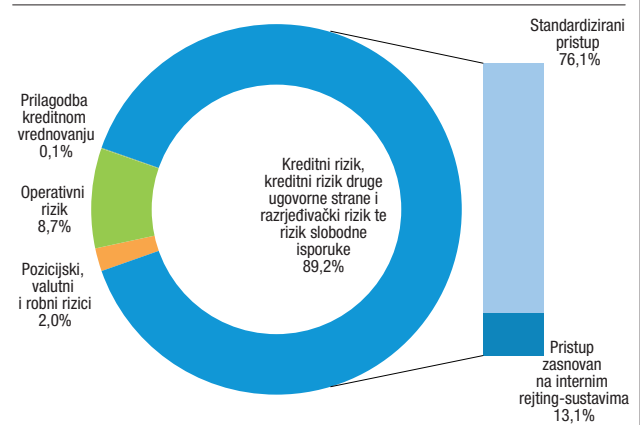
Izvor: HNB

Slika 12.13. Struktura ukupne izloženosti banaka koja se raspoređuje u rizične skupine, po portfeljima i instrumentima na dan 31. prosinca 2018.

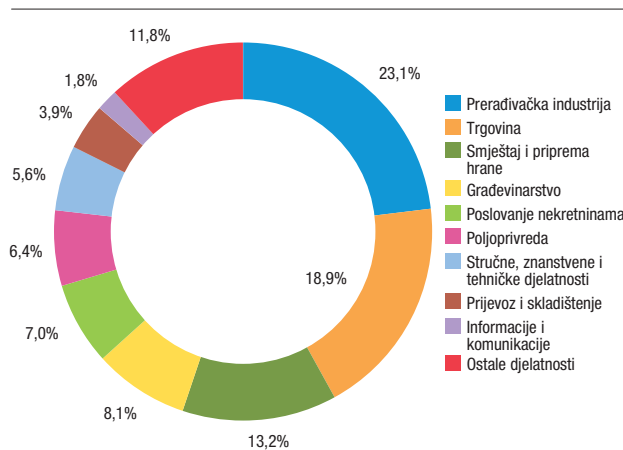
Izvor: HNB

Slika 12.16. Struktura ukupne izloženosti banaka riziku na dan 31. prosinca 2018.

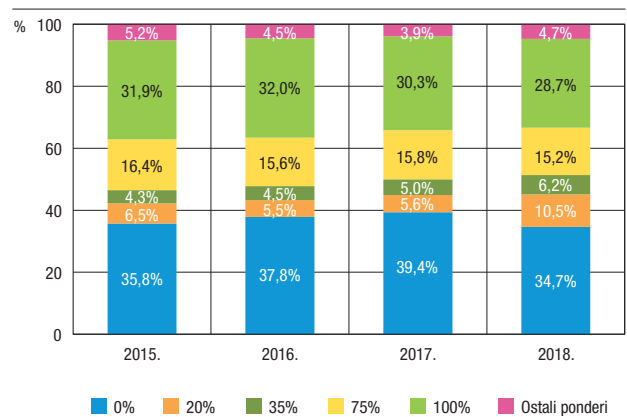
Izvor: HNB

Slika 12.14. Struktura kredita banaka nefinancijskim društvima po djelatnostima, na dan 31. prosinca 2018.

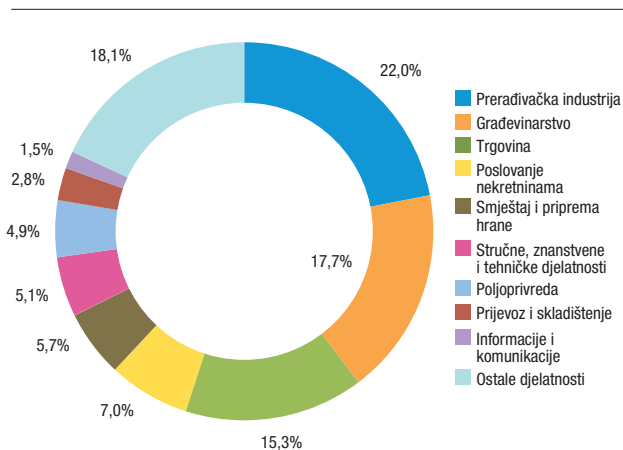
Izvor: HNB

Slika 12.17. Struktura izloženosti banaka koja se ponderira ponderima kreditnoga rizika prema standardiziranom pristupu

Izvor: HNB

Slika 12.15. Struktura kredita banaka rizičnih skupina B i C nefinancijskim društvima po djelatnostima, na dan 30. lipnja 2018.

Izvor: HNB

Kratice i znakovi

Kratice

BDP	–	bruto domaći proizvod
BDV	–	bruto dodana vrijednost
BZ	–	blagajnički zapisi
CHF	–	švicarski franak
CNY	–	juan renminbi
DZS	–	Državni zavod za statistiku
EBA	–	Europsko nadzorno tijelo za bankarstvo
EEA	–	European Economic Area
ESB	–	Europska središnja banka
EU	–	Europska unija
EUR	–	euro
Fed	–	američka središnja banka (engl. <i>Federal Reserve System</i>)
fik.	–	fiksni
HAC	–	Hrvatske autoceste
Hanfa	–	Hrvatska agencija za nadzor financijskih usluga
HBOR	–	Hrvatska banka za obnovu i razvitak
HC	–	Hrvatske ceste
HFP	–	Hrvatski fond za privatizaciju
HNB	–	Hrvatska narodna banka
HPB	–	Hrvatska poštanska banka
HZMO	–	Hrvatski zavod za mirovinsko osiguranje
HZZ	–	Hrvatski zavod za zapošljavanje
Ina	–	Industrija nafte d.d.
JPY	–	jen
MF	–	Ministarstvo financija
mil.	–	milijun
mlrd.	–	milijarda
NKD	–	Nacionalna klasifikacija djelatnosti
NRP	–	neto raspoložive pričuve
RH	–	Republika Hrvatska
ROAA	–	profitabilnost prosječne imovine (engl. <i>Return on Average Assets</i>)
ROAE	–	profitabilnost prosječnoga kapitala (engl. <i>Return on Average Equity</i>)
SAD	–	Sjedinjene Američke Države
SDR	–	posebna prava vučenja
SMTK	–	Standardna međunarodna trgovinska klasifikacija
tis.	–	tisuća
T-HT	–	Hrvatske telekomunikacije d.d.
USD	–	američki dolar
UFPIM	–	usluge financijskog posredovanja indirektno mjerene
VIKR	–	valutno inducirani kreditni rizik
ZOKI	–	Zakon o kreditnim institucijama

Znakovi

–	–	nema pojave
....	–	ne raspoloživo se podatkom
0	–	podatak je manji od 0,5 upotrijebljene jedinice mjere
	–	prosjeak
a, b, c,...	–	oznaka za napomenu ispod tablice i slike
*	–	ispravljen podatak
()	–	nepotpun, nedovoljno provjeren podatak

ISSN 1848-7505 (online)